

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐποπτεία
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΕΥΤΟΥΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διακτόρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 24

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

1. ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ
ΑΥΤΩΝ
2. ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΛΕΑΖΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ
3. ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥΛΟΝ Α'—Ζ'

Εισαγωγή—Μετφράσεις—Εκδόλια
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ
Κείμενον: B. Montfalcon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΣΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Αἱ ὁμιλίαι εἰς τοὺς ἁγίους Μασσαβοίους ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Περὶ τῆς γενεῆς τῆς τρίτης ἠγέρθησαν ἐξ ἀρχῆς ἀμφιβολίαι ἐξ αἰτίας κυρίως τῆς αὐτομίας τῆς καὶ τῆς διαχωρῆς ἑαυτοῦ. Εἰδικότερα ὅμως δεῖ προέσται παρὶ τῆς γενεῆς ὁμιλίας τοῦ Χρυσόστομου, ἣ ὅποια ἔχει ἀπολοσθῆ καὶ τῆς ὁποίας ἀπόσπασμα ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός εἰς τὸ Ἰ^ο Βιβλίον παρὶ εἰκότων, μὴ ὑπάρχον εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν τούτων ὁμιλιῶν. Αἱ ὁμιλίαι ἐξεφωνήθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων, τὴν 1ην Ἀβγούστου.

Πλεονὲς τῆς ὁμιλίας ἀνεῖλε ὁ ἱερεὺς Πατὴρ ἀπὸ τῶ Δ^ο Βασιλείου, εἰς τὸ ὅποion ἀντίκειται ἡ διήγησις παρὶ τῶν Μασσαβοίων. Ἡ πρώτη ὁμιλία ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν μητέρα τῶν ἱετῶ παιδῶν. Ὁ Χρυσόστομος περιγράφει μὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν χάριν, ἣ ὅποια πάντοτε τὸν διακρίνει, ὅτιμα πρὸς ὅτιμα τὸ φροδερὸν μαρτύριον τῆς μητέρας ἣ ὅποια παρακολούθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τὸ τέλος τὰ μαρτόρια καὶ τὸν θάνατον τῶν παιδῶν τῆς. Εἰς τὸ μαρτόριον, τὸ ὅποion ὑπέφερον ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας γυναικείας φύσεώς τῆς καὶ ἐξ αἰτίας τῆς μαρτόριος ἀντιπαροστέται ὁ Χρυσόστομος τὸ ἀδαμάντινον ψυχικὸν τῆς φρόνημα. Δὲν ἔβλεπε τὰ μαρτόρια τῶν παιδῶν τῆς, λέγει ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ ἔβλεπε νὰ πλέωνται δι' αὐτὰ οἱ στέφανοι τῆς δικαιοσύνης. Δὲν ἔβλεπε τὰς πλευρὰς τῶν νὰ τρυπῶνται, ἀλλὰ ἔβλεπε νὰ κηίζονται δι' αὐτὰ πτερὰ εἰς τὸν παράδεισον. Δὲν ἔβλεπε τοὺς ὄγκους, οἱ ὅποιοι τὰ εἶχον περικυκλωαί, ἀλλὰ ἔβλεπε νὰ πετοῦν γύρω τῶν ἄγγελοι. Ἐλημένηος τὰς ὀδύνας τοῦ τοκετοῦ, ἐξέπρασεν τὴν φρόσιν, ἣ ὅποια συνήθως νικᾷ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ θνητὰ. Μὴ τέτοιους λόγους ἐγκωμιάζει ὁ ἱερεὺς Πατὴρ εἰς τὴν πρώτην ὁμιλίαν του τὸ φρόνημα τῆς μητέρας καὶ προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα τῆς.

Εἰς τὴν δευτέραν ὁμιλίαν ὁ Χρυσόστομος ἐγκωμιάζει κυρίως τὸ φρόνημα τῶν ἱετῶ νέων καὶ ἰσχυτέρως τοῦ τελευταίου. Ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ ἀκαλον ψυχικὸν φρόνημα τοῦ νεαυτοῦ ὁ ὅποιος δὲν ἐκάρτη ἀπὸ τὰ μαρτόρια τῶν ἀδελφῶν του, ἀλλὰ ἔρριψε μόνος τὸν θωπόν του εἰς τὸ μαρτόριον, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς μητέρας, ἣ ὅποια μὲ τοὺς λόγους τῆς αὐτῆς νὰ τὸν ἔσπευξεν εἰς τὸ μαρτόριον, καταλαμβάνουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὁμιλίας αὐτῆς.

Γραμματεὺς Συντάξεως
Ἱερεὺς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

Οι όμως και η περιγραφή του Χριστού έφρουσαν εμπρός εις τους οφθαλμούς μας ζωντανόν τόν μαρτύριον τών αδελφών και τής μητρός, όσων νά έμεινα παρών εις αυτό. Τό άπόσταγμα τέλος τής τρίτης όμιλίας άναφέρεται έπίσης εις όλα τά πρόσωπα του μαρτυρίου με ιδιαίτερον έμφραση εις τόν μαρτύριον του γέροντος Έλεάζαρου και τής μητρός των επί τω Μακαβαίω.

2. Η όμιλία εις τόν Έλεάζαρον και τους Μακαβαίους έφρονήθη κατά την παραμονήν τής εορτής των Μακαβαίων εις τήν Άντιόχειαν, όποτε από όμιλίαν κάποιου έλλου «σφοδραπεισθενέτου», προφανώς του Ιππολύτου. Είχαν δέ μέλλον άπολογητικοί παρά έγκληματικούς χαρακτήρες, αλλά αυτή αθή η άπολογία άκριβώς συνιστά τόν έρωθόν. Ο Έως δέ Χριστός άναφέρεται εις τόν άπολογητόν τής χαρακτήρα ότσι λέγει: «Άς αφήσωμεν έμεις τά έγκλήματα διά τήν άριανήν ήμέραν. Σήμερα δέ θά ενοηθώμεν τους πό ελιγώτατους εις τόν αδελφόν μας...». Ο ιερός Πατήρ θέλει νά δείξη εις τους χριστιανούς, οι όποιοι έπηρεάζονται από τους εχθρούς τής Εκκλησίας ισχυρίζοντο ότι οι Μακαβαίοι δέν ημαρτήσαν διά τόν Χριστόν αλλά διά τόν Νόμον και, Έως έλεγον χαρακτηριστικά φησίζοντο, «είτα χείρεια κρέατα», ότι ή θυσία των Μακαβαίων προσεφέρθη εις τόν Χριστόν, και έπομένως... θεαίως τιμώνται όσοι ως άγιοι και μάρτυρες του χριστιανισμού. Η έκδοτικώς δέ αυτό χρησιμοποιούν μαρτύρας τής Άγιίας Γραφής από... όποιος καταπαύεται ότι ο Χριστός είναι έκείνος δέ όποιος Έως τόν Νόμον και έπόμενος οι μαρτυρήσαντες διά τόν Νόμον ημαρτήσαν διά τόν Χριστόν. Τό μεγαλύτερον μέρος τής περί τούτου έπιχειρηματολογίας του άντλεί δέ έκ τής Πατήρ από τόν ήγαπητόν του άπόστολον τόν Παύλον. Η χρυσή του γλώσσα, συγριζόμενη εις τους λόγους του Παύλου άμφιδίνεται εις τας γνώσεις τής εβραϊκής και κωλυθόμην νά συναρπάσθω, νά γοητευθώ, νά πείσο. Παρουσιάζει δέ Χριστός τήν προσεδουκέντητα τής Άποκαλύψεως και τήν μετάδοσιν από τόν γράμμα του Νόμου εις τόν Πνεύμα και άποδεικνύει ότι άμφότερα, Παλαιά και Καινή Διαθήκη είναι έργον του Χριστού. Ίδιαίτερον έμφραση δίδει εις τήν όπεροχήν και τήν καλειότητα του Πνεύματος τής Καινής; Έγιναι τού γράμματος του Νόμου. Καταλείπει δέ τήν όμιλίαν τόν επαναλαμβάνει εις τους πιστούς τήν κεκολλημένην του ότι δέ Έλεάζαρος και ή χορδή των Μακαβαίων ημαρτήσαν διά τόν Χριστόν και τους προέβηκε νά μεταστάν χωρίς έπιβολής εις τήν προς τιμήν των θεοπισθίστων εορτήν.

3. Αί όμιλίες εις τόν Άπόστολον Παύλον έφρονήθησαν εις τήν Άντιόχειαν. Ως συνέγεται δέ εις τού λόγου εις τας Καλένδας («Πρώτην τών ήμών έγκλημαζόμενον τόν μακάριον Παύλον...») όρισμένοι τούλάχιστον προηγήθησαν τού λόγου τούτου. Κατά τας άπολογητικούς του ΤΙΜΟΘΟΥ δέ λόγους εις τας Καλένδας έφρα-

γήθη τόν Ίανουάριον του έτους 387. Αί όμιλίες αυτές άποκαλούν τήν κορινθία των έγκληματικών όμιλιών του Χριστού. Ο δάσκαλος Άνανός, δέ όποιος κατά τά έτη 415-419 τας μετέφρασεν εις τήν λατινικήν, έπίστευεν ότι με αυτές δέ Χριστός όθεν έγκλημαζόμενος άπλόως τόν Παύλον, άλλ' ότι τόν άπιστή τρόπον τινά από τόν τάρον διά νά δώσθω πάλιν έν επόδειγμα χριστιανικής τελειότητας.

Ο Χριστός εις τας όμιλίας αυτές χρησιμοποιεί και τονίζει τά πλέον έξουθεναιτικά και ταπεινά διά τόν Παύλον στοιχεία, δέν νά δείξη έν συνεχεί, τό μέγεθος τής χάριτος και τήν δύναμιν τής φύξης του Παύλου. Ο λόγος τού ήγει εις τά αυτά μας πότε άπαλός και γαλήνιος όσν χείρ και πότε δυνατός και γρήγορος όσν όρμητικός άνεμος. Τών αίσθησέματα όσν ήλιος... δίδασκα που χαιθείς με άπαλό κυματάκι αλλά και που άρπίζει όρμη, νά και άτίθασθω. Έρωτήσας που κηπουός όσν μαστίχημα... γόν με δόναν εν τήν άρησιν, μέχρης ότου είδη με όρμη, πλημμυρίδος ή θείας νά παρασύρ και νά συντρίψ με τό πέρας ή τας τά πάντα. Πότε κούδ όσν ήμερον ρυθμ και πότε με τήν όρμην πρότερόν χειμάρρον όποτε από κατακαυσμάτων βροχής. Και με όλα αυτά αναδεικνύεται και έγκλημαζόμενος ο Παύλος, δέ ήγαπητός του Χριστού άπόστολος. Η κάθε λέξις του Χριστού κάνει τήν λάμψιν του άναδίδει ή προσδοκώσας του Παύλου άκμήν πού λαμπρόν και άποδεικνύει ότι άκμήν και γαγονία από τήν ζωή του, τά όποια φαίνονται ελιγώτερον λαμπρά ή ένίοτε και σιωπηλά, δέν είναι τίποτε άλλο παρά μία άκμήν μορφή τής άρετής του.

Άς ίδωμεν όμως έναλυτικότερα κάθε μίαν από τας όμιλίας αυτές διά νά ζήσωμεν και έμεις, Έως συμβάλει με τόν ιερόν Πατέρα, μαζί με τόν Ιωάννην, νά καταστήσωμεν τας προσκαθείας και τήν πορείαν του προς τήν τελείωσιν και νά εύφρανθώμεν από τά έγκλήματα τής άρετής του, τά θειότερα Έως από όσα έλέγησαν ή έγράφησαν ποτέ.

Εις τήν άρχήν τής πρώτης του όμιλίας ο Χριστός έφρονήθη τόν έρωτητόν του νά προχωρήσ εις τόν έγκληματικών του Παύλου. Τόν όπερική έμεις με τήν σκέψιν ότι άκμήν και όσν ήττηθ ή καμεί εις τήν προσκαθείαν του νά άνταπεξείδη εις έγκλημα άνωτέρα τών δυνάμεών του, ή ήττα του είναι λαμπρότερα από μιλίας άλλος νίκας. Έν συνεχεία δέ εις νά δείξη ότι ο Παύλος συγκέντρώνει έλας μαζί τας άρετάς τών δικαίων, και μέάλιστα εις τόν όπερτικόν θεώδον, τόν συγκρίνει με τους έπικρατούς δικαίους τής Παλαιάς Διαθήκης. Ο Άδελ έγκλημαζόμενος, εκκαίς δίδει προσάφρον άπλόως θεώδον εις τόν Θεόν, έως δέ Παύλος προσάφρον καθημερινήν θυσίαν τόν εαυτόν του. Ο Νόος τού δικαίου, αλλά με τήν κωλύον του Έως μένον τόν εαυτόν του και

τά παιδιά του, ἐνθ' ὃ Παῦλος περιέλαβεν ἅλον τὸν κόσμον εἰς τὴν κηδεονὴν τῆς Ἑκκλησίας καὶ, τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὸν μεταμόρφωσεν. «Ὑεῖόν», λέγει χαρακτηριστικῶς ὁ Χριστοτόμος, περιέλαβε κάρσκα καὶ τὸν ἄσκησεν ἐν ἄσκι καὶ ἔβαλε αὐτὸς (ὁ Παῦλος) ἀσκήσει λόγους καὶ τοὺς ἑαυτοὺς πρόβατα. Ἐβίβθη γὰρ αὐτὸς καὶ μακροβραχίως καὶ τὰ ἑαυτοὺς περιστέρας... Ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ του καὶ τὰς ἄλλας τὸ ἀρετῆς, ὁ Ἰσάκ μετὰ τὴν ἀνεγκικαλίαν του, ὁ Ἰακώβ μετὰ τὴν ὁμοιομῆν του, ὁ Ἰωὴ μετὰ τὰς τόσας ἀρετὰς του, ὁ Μωϋσῆς μετὰ τοὺς ἀγῶνας του καὶ οὐσίῃ τὸ ἔθνος του, ὁ Πάλας μετὰ τὸν ἐνθέρμον ζῆλον του καὶ ὁ Περθέριος μετὰ τὴν ἀκακίαν ζῆλον του καὶ τὸ ἔθνος του πρὸ τοῦ Ἡρώδου — δια οὗ ἔδεικται καὶ οὐ προσφύει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μετὰ λόγια λέγεται — ἐν αὐτοῖς δυνατὸν νὰ συγκριθῶν μετὰ τὸ κλήρος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀρετῶν τοῦ Παύλου. Ἀκόμη καὶ τοὺς ἀκακίους ἀγγέλους ἐπαύρασαν ὁ Παῦλος, διότι ἐνθ' ἑξέσθη εἰς τὴν γῆν εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἄριστον σημεῖον τῆς προθυμίας καὶ τῆς ὑπακοῆς, διὰ τὴν ὅποιαν κενὴς διακρίνοντο οἱ ἀγγέλοι.

Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιπέδου ὁ Χριστοτόμος τονίζει ὅτι ὁ Παῦλος ἀνεδείχθη οὐκ ἀνεβίβθη ἐνθ' ἦτο ἀνθρώπος ἑπὶ καὶ ἡμέρας καὶ ἐνθ' ἔδειξε εἰς τὴν βίαν μὲν ἡμέρας γῆν καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθους νόμου καὶ τὰς βίας συνήθως. Ὁ Παῦλος ἀπεδίωκεν καὶ ἀπέφησε τὴν ἀρετὴν ἐν ἀγῶσι πρὸς τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τὴν ἀποφύγοντο ἐπιγράφοντας τὴν κακίαν. Τὸ μόνον τὸ ἄποστολον ἐροῦντο καὶ ἀπέφυγον ἦτο τὸ νὰ εἴδη ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν Θεόν. Ἰστέρας πόθος καὶ σιωπῆς τοῦ ἦτο τὸ νὰ μείνη ἡσυχία εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ πειθήσιος συντακτικὸς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἦτο δι' αὐτὸν ἀγάθον, ἐνθ' ἑκάστον ἦτο κάθε τι ἀντίθετον πρὸς αὐτόν. Ἡ φύξις τοῦ ἦτο πλουτισμέτης ἀπὸ χρυσοῦ καὶ λαγοσκέτης ἀπὸ ἀλάμων. Τοῦ ἀντιθέτου ἢ φιλίας δεικνύοντο τῆς οὐκαμίντης καὶ ἀνεβίβθη ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς αὐτό.

Εἰς τὴν τρίτην ἐπιπέδου ἐξέρπει ὁ ἱερός Πατὴρ τὴν θερμὴν ἀγάπην τοῦ Παύλου πρὸς πάντας, ἀκόμη καὶ πρὸς ἐχθρούς οἱ ὅποιοι τὸν ἐπολιμεύονταν καὶ προσπαθοῦσαν μὲ κάθε μέσον νὰ τὸν φονεύσωσιν. Ἐναμα τὰ πάντα διὰ τὸ οὐσίῃ τῶν ἑθελῶν του. Προσπαθοῦσε νὰ εὖρη δι' αὐτοὺς ἐνεκαλοῦσιν διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν φοβερὴν θείαν τιμωρίαν. Μεταχειρίζετο κάθε μέσον διὰ νὰ μεταστρέψῃ τοὺς ἐχθρούς καὶ προσέφερεν ἕως τοῦ τὰς δυνάμεις, πνευματικῆς καὶ σωματικῆς, διὰ νὰ ἀνταρτίσῃ τοὺς ἐχθρούς ἀνάγκη. Ἐγράψαν ἐκκοιτῆρας ἐπιστολάς δι' ἐν καὶ μόνον πρόσωπον (ἕως τὴν πρὸς Φιλίμονα διὰ τὸν Ὀνήριμον) καὶ ἐν ὑπελόγησις τίποτε προκειμένου νὰ ἀπαύξῃ τὴν σωτηρίαν οὐδεὶς. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἦτο πρὸ ὁρμητικῆ ἀπὸ φρονεῖ καὶ τὴν ἀγάπην ἐξαριστήρῃεν εἰς τὴν μητέρα ἕλον τῶν ἀρετῶν.

Εἰς τὴν τετάρτην ἐπιπέδου ὁ Χριστοτόμος ἀρχίζει τὸ ἐπιπέδον

τοῦ μετὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς τυράλευσης τοῦ Παύλου κατὰ τὴν στιγμήν τῆς κλήσεώς του. Ὁ Παῦλος ἐπεβίβθη, διὰ νὰ ἀνοίξουν ἐν συνεχείῃ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀπὸ τὴν τυράλευσιν εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκειτο προηγουμένως. Παρακολούθησε τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἔδειξε θαύματα, χωρὶς νὰ βεβαιωται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἐξ αἰτίας τοῦ τυφλοῦ ζῆλου του διὰ τὸν Νόμον. Μάχης θεοῦ ἦθον ἡ κλήσις ἀπὸ τῶν οὐρανῶν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναφέρεται ὁ Χριστοτόμος μετὰ ἀπολογητικῆς ἀθέτησιν πρὸς τοὺς ἀμυροῦς τῶν τῆν κλήσις τοῦ Παύλου καὶ ζῆλον τῆς σαρτίας, καὶ λέγει: διὸ οἱ ἐχθροὶς καλοπροαίρετον ψυχὴν καλοῦνται ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, ἐνθ' ὁ διαστραμμένως καὶ ἐν ἀκόμη ἀκούσων φωνῆν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγγηροῦν εἰς τὴν σωτηρίαν. Σημῆια καὶ τέρατα εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ δὲν ἐπίστασαν. Σημῆια καὶ τέρατα ἔχουν γίνεαι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, λέγει ὁ ἱερός Πατὴρ, καὶ ἕως πολλοὶ δὲν ἀγγηροῦνται. ἐπ' αὐτὰ εἰς τὴν εὐθείαν. Ματαθὲ τῶν ἄλλων ἐρωτᾷ ἀν ὁπᾶρχῃ μεγαλύτερον σημεῖον ἀπὸ τὸ ἐπὶ ἐπὶ ἐσταυρωμένοι, θανατοῦντος θανάθῃ μετὰ τὸ ἐξουλιτιστικώτερον εἶδος θανάτου, ἔχει κατακτήσει τὴν οὐκαμίνην καὶ ὁ στωικός, τὸ οὐβίβον τῆς κατακλήσεως, ἔχει γίνεαι πρόσωπον κατὰ τὸν ἐκατόμην καὶ οὐβίβον τοῦ δόξου. Μετὰ ἀπαρτίλων δυνάμειν καὶ χάρειν κοινωτικαίς τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων καὶ ἀποδεικνύει ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος ἐπέστρεψε καὶ ἔχαρις τῶν δυνάμειν εἰς τὸν Παῦλον. Πᾶς ἀλλοίως δὲν ἦτο δυνατόν ὁ ἐκθροῦς τῆς ἀγορῆς νὰ φθάσῃ εἰς τοσοῦτον ἔθους σοφίας καὶ νὰ ποίσῃ ἀλόκληρον τὴν οὐκαμίνην; Παρὰ τὰ φυσικὰ ἡμῶσις καὶ παρὰ τὰς δυσκολίας τὰς ὅποιας ἀντιμέτωπος ἐκατὸν καὶ τοὺς προμαρῶν καὶ πανοχράτους ἀντιπάλους, κατόρθωσεν ὁ Παῦλος νὰ ἀπαρτίσῃ καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴν οὐκαμίνην. Ἀπὸ τοῦ συνέθῃ, λέγει ὁ ἱερός Πατὴρ, εἶναι ὅτι νὰ ἐξεστράτευσεν μετὰ ἰσχυροτάτην δύναμιν ὁ ἀποστόλων καὶ νὰ μὴ κατόρθωσεν νὰ κινήσῃ τοὺς διαβόλους, νὰ ἦτο μετὰ κάποιας πτωχίας καὶ μόνος καὶ χωρὶς ἡμῶσις καὶ χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ ἀκούσων νὰ ἑαυτοὺς ἑαυτοῦ τῶν ὅποιον δὲν ἠμῶσις νὰ κἀμειν οἱ ἄλλοι ὄντα ἀπὸ μακρῶν προπαρτασάντων καὶ μετὰ πολλὰ ἔπειτα. Ἐν συνεχείῃ ἀναφέρει ὁ Χριστοτόμος ἐν ἀκόμη ἀποδεικνύοντος τῶν κλημάτων τοῦ Παύλου, τὸ κλημῆμα διὰ τῶν ἐχθρῶν του, οἱ ὅποιοι διὰ νὰ ἐξοργίσουν περισσότερο τὸν Νόμον ἐνατίον του διέβησαν οἱ ἴδιοι τὸ κλημῆμα του! Ἡ πίστις εἶχε φέρει μεγάλη ἀνοσιετικὴν καὶ τὴν ἀνοσιετικὴν τῶν κλημῶντων καὶ οἱ πίντες, Ἰουδαῖοι καὶ ἔθνη, ἐπολιμεύον τὸν κλημῆμα. Παρ' εἰς αὐτὰ ἕως ἑαυτοῦ κατόρθωσεν νὰ τοὺς ἀγγηροῦν εἰς τὴν εὐθείαν. Κενεῖς καὶ τίποτε δὲν ἠμῶσις νὰ ἀνοσιετικῆ εἰς τὴν ὁρμητὴν καὶ τὴν φλόγα τοῦ Παύλου. Ὅπως δὲν ἀνατίθῃ εἰς τὸν λαοσφῶν τὰ πάντα καὶ διδάσκει τὸ σκότος, ἐκεί καὶ μετὰ τὸ κλημῆμα τοῦ Παύλου ἐξοργισθῆν τὸ σκότος τῆς ἐιδωλολατρίας ἀπὸ τὴν

γῆν. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ διαθέτου τρομαρῆ ὄπλα, σοφίαν, ῥητορείαν, δύναμιν, πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν καθάρωσαν νὰ κάνουν τίποτε. Ἐνθὺ πότες μὲ μόνον ὄπλων τὴν ἀλήθειαν θεωροῦσαν τὴν κατηγορίαν.

Ὁ πέμπτος λόγος ἀρχίζει μὲ τὴν ἀντίκρουσιν τῆς κατηγορίας διὰ τὸ θνητὸν σῶμα ἀποτελεῖ ἁμαρτίαν εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὁ Παῦλος ἀνεδείχθη ὡς ἀνεδείχθη ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἦτο θνητός. Ἡ θνητότης δὲν τὸν ἤμποδισε καθόλου. Μὲ αὐτὴν ἀνεδείχθη διὰ μόνον ἴσος ἀλλὰ καὶ ἀνώτερος ἀπὸ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Εἰς αὐτὰ συνετέλεσαν ἡ προθυμία καὶ ὁ ζῆλος του. Συνεδούεε τὰ πλέον ἀνθρώπινα πράγματα καὶ μεταχειρίζετο τὰ πάντα κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν. Ἠγάπα καὶ περιεφρόνη καυτοχρόνως τὴν παρουσίαν ζῆσθ. Ἐφάρμοτο ὡς Ἰουδαίος ἢ ὡς Ἕθνακός, ἐτίθει ἢ παρέβλασε τὸν Νόμον ἀναλύοντας πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ὅσων ἐπέδωκε. Ὅπως ὁ ἱατρός μεταχειρίζεται ποικίλας μεθόδους διὰ νὰ θεραπεύσῃ, ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος μεταχειρίζετο τὰ πῶ ἀντιθέτα πράγματα. Ἀπέφυγε τοὺς κινδύνους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπέδωκε μὲ ζῆλον, ἐταπεινώετο ἀλλὰ καὶ ἔκταυχετο. Ἐίχε κάθε λόγον νὰ κωχυθῆ, ἀλλὰ ἐταπεινώετο. Μεταχειρίζετο μὲ τόσην σοφίαν τὰ ἀντίθετα πράγματα καὶ ἐπετύχωνε τὸ μέτρον εἰς ἕνα, εἰς τρόπον ὅστε μὲ ἕνα νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ παιδαγωγῆ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ πάντοτε - ἔσαν ἔθραυε καὶ ἔσαν ἐπιανοθε, ἔσαν ἀπεστρέφετο καὶ ἐθεράπειεν, ἔσαν ὑπερηφανώετο καὶ ἔσαν ἐδελχίετο μετρίως, ἔσαν ἔκταυχετο καὶ ἔσαν ἐταπίνεε τὸν αὐτὸν του.

Εἰς τὸν ἕκτον λόγον ὁ Κρυστόστομος πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ Παύλου ἀπὸ γεγονότα ποὺ παρήχον εἰς πολλοὺς ἀσωμαίς πρὸς κατηγορίας. Ποία εἶναι αὐτά; Τὸ ἐπὶ ἐροθῆ πάντοτε τὰς πληγὰς. Τοῦτο ἕμεις ἀποτελεῖ τὸ πῶ ὄφρλον δείγμα τῆς ἀρετῆς του, διότι δείχεται ἐπὶ ἐνθὺ ὑπέετο εἰς τὰς ἰδίαις μὲ ἡμῶς ἀδυναμίας ἀνεδείχθη διάτιος τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων. Ἐπικρατεν ἔχει ὁ ζῆλος καὶ ἡ προαιρέσις του μὲ τὰ ὅποια ἐνίκησε καὶ ἔκατερεσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐροθῆ κάποτε καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἐπέδωκε νὰ ἀποβῆ διὰ τὸν Χριστὸν διότι ἡ προαιρέσις του ἦτο ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν φύσιν. Μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύεται διὰ ὁ Παῦλος εἶχε τὴν ἰδίαν μὲ ἡμῶς φύσιν καὶ μὲς βοηθεὶ νὰ πιστεύωμεν διὰ καὶ ἡμῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος δυνάμεθε νὰ τὸν μιμηθῶμεν. Κάποτε κατηράθη τὸν χαλκοουργὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἠρσιμένους ἄλλους, ἄλλοτε δὲ ἀπέκοφεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου ἐπειδὴν ὁ ὅποιος εἶχε πορνείαν καὶ ἔσαν εἰς τὸν ἀρχιερέα «τίπειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῦτε κενονικήμεν». Ἐπίσης εἶχε διώξει ἀπὸ κοντὰ του τὸν Ἰωάννην (Μάρκον), πράγμα τὸ ὅπολον εἶθε λαβὴς πρὸς κατηγορίαν. Ὅλα ἕμεις αὐτὰ ἀντὶ νὰ ἀποτελοῦν κατηγορίας εἶναι ἔπαινοι καὶ ἀναδεικνύουσιν λαμπροτέρον τὴν προσωπικότητά του Παύλου, ὁ ὅποιος ἐγνώριζε τί ἔπρεπε

νὰ πράξῃ κάθε φοράν καὶ τὸ ἔπρεπε τὴν κατάλληλον στιγμήν καὶ ἔπος ἀκριβῶς ἐχρημάετο. Ἀκόμη καὶ ἡ ὀργή του, ἔσαν ἐβελώνετο, ἐπέφερε καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν δικαίον ἐπίεικταν ἄλλων.

Ὁ ἕβδομος, τέλος, λόγος ἀρχίζει μὲ μίαν προσηγορίαν πρὸς τοὺς ποικίλους, ὅπως προῦπαντήσαν τὸν Παῦλον εἰς σημασφόρον τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ὁ ὅποιος ἀντὶ συμβόλων βασιλικῶν βαστάει τὸν σταυρὸν, τὸ συμβόλον τοῦ μαρτυρίου του. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐξάγει τὸν ζῆλον τοῦ Παύλου καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Χριστὸν εἰς καὶ τὰς ὁμοιοτύπους ἀρετὰς του. Ἰδιαιτέρως ἐξυμνεῖται ἡ προθυμία του νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ρώμην, ὁ ζῆλος του διὰ τοὺς ἀναθρώπους του κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξίδιου καὶ τὸ θάρρος καὶ ἡ ἐπιμονή του διὰ τὸ κήρυγμα εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἐξ αἰτίας δὲ τοῦ ζῆλου του αὐτοῦ εἶχε συνεργὸν τὴν θαίαν χάριν, ἡ ὅποια καὶ τὰ κακὰ ἀνάμην μετέστρεφε πρὸς ὄφελος τοῦ κηρύγματος.

ΝΙΚ. Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

1. 422 **B** Πόσον λαμπρή και δόξαρη είναι δι' ἡμᾶς σημερον ἡ πόλις, και ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἢ πῶς λαμπρὴ δόξαρη του τοῦ ἔτους, διὰ ἐπειδὴ τυχόν ὁ ἥλιος στέλλει σημερον πῶς λαμπρὰς ἀπὸ τοῦ συνήθους τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ φῶς τῶν ἁγίων μαρτύρων, πῶς λαμπρὸν ἀπὸ ἀστρατῆν, ἔχει καταφωτισεῖ δόξαρη τὴν πόλιν. Διότι οὗτοι εἶναι λαμπρότεροι ἀπὸ μυριάς ἡλίουσιν και πῶς φαίνεται ἀπὸ τοῦσιν μεγάλους ἀστέρας. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν μᾶς φαίνεται σημερον πῶς ὥραία ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἡ γῆ. Μὴ μὴ ἀναφέρεται τὴν σκόνην, μὴν ὑπολογίσης τὴν στάκτην, ὅστε τὰ δοτὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν διαλυθῆ με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ἀνοιξε τοὺσιν ὀφθαλμοὺσιν τῆσιν πιστέουσιν διὰ τὴν Ἔξιν καὶ τοὺσιν ἀκούουσι ἢ δόξαρη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουν ἐντὸς τῶν 422 **A** τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και τὰ τοὺσιν περιβάλλη ἢ δόξαρη τοῦ οὐρανοῦ φωτός. Δὲν πέμπει ὁ ἡλιακὸς δίσκος εἰς τὴν γῆν τέτοιας ἀκτῖνας, ὅπως εἶναι αἱ λάμψεις και αἱ ἀστραταὶ αἱ ὁποῖα ἐκπηδῶν ἀπὸ τῶν σώματα τούτων και τυφλάνουν τὸν διάβολον. Διότι ὅπως αἱ λησταὶ και οἱ τυρβαρῆκαι, ὅταν ἴδουν κάποιον βασίλειον ὄψα, θάρακα, ὄψα και κρόνον καὶ λάμπουν δόξαρη βουτηγμένα εἰς τὸν χρυσόν, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦσιν και δὲν παύουσι ὅστε καὶ ἐγγίσουν ἀλλὰ ὅστε και τὰ πλησάσουσιν, ἐπειδὴ διαβλέπουσιν μεγάλων κίνδυνον, ἐν πολέμουσιν καὶ κέρουσιν κατὰ τέτοια, ἔπει και οἱ δαίμονες, αἱ πραγματικαὶ λησταὶ, ὅταν ἴδουν σώματα μαρτύρων φαίνουσιν θροναίως και ἀπομακρύνονται πάραυτα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει **B** διὰ ἐπειδὴ βλέπουσιν τὴν προηγουμένην φύσιν τῶν, τὴν θνητὴν, ἀλλὰ τὴν μυστικὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν φέρουσι. Διότι τὰ ὄψα αὐτὰ δὲν τὰ ἔχει ἐνδύθη ὅστε ἀγγελος ὅστε ἀρχάγγελος ὅστε κοσμία ἀλλη κτιστὴ δόξαρη, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺσ τῶν ἀγγέλων. Καὶ ὅπως ὁ Παῦλος ἐκράναζε λέγων· εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ;» (**B** Κορ. 13, 3), ἔπει και οὗτοι ἡμαρῶν καὶ φω-

νάζουν και να λέγουν: Μήπως ζητείτε απόδειξιν του Χριστού ὁ ὁποῖος ἠγωνίσθη δι' ἡμῶν;

Εἶναι ὅσα πηρὸς τὰ σῶματα ἐπειδὴ ἐδέχθησαν πληγὰς πρὸς χάριν τοῦ κυρίου των καὶ φέρουν τὰ σημεῖα τοῦ μαρτυρίου των διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ ὅπως ὁ βασιλικὸς στέφανος, ποῦ εἶναι διασκοιμημένος εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς μετὰ διαφόρους πολυτῆρους λίθους, **C** ἐκπέμπει διαφόρους λάμψεις, ἔτσι καὶ τὰ σῶματα τῶν ἁγίων μαρτύρων καταστάκατα μετὰ τὰ τραύματα ποῦ ἔλαβαν χάριν τοῦ Χριστοῦ ὡσὸν μετὰ πολυτῆρους λίθους, φαίνονται πολυτῆτερα καὶ ἁραιότερα ἀπὸ κάθε βασιλικὸν διάδημα.

Οἱ συνήθειαι λοιπὸν ὀργανωταὶ τῶν ἁγίων, ὅταν ὀργανῶνουν ἁγίονα, νομίζουν ὅτι ἡ πῶ μεγάλη τιμὴ εἶναι τὸ νὰ κατορθώσουν νὰ φέρουν εἰς τοὺς ἁγίονα καὶ εἰς τὰ ὀκράματα νέους καὶ σφριγηλοὺς ὀδηγούς, εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τὴν ρωμαλεότητα τῶν σωμάτων των νὰ προξενήσουν τὸν θαυμασμὸν τῶν θεατῶν, πρὶν ἀπὸ τὰς ἐπιδείξεις τῆς πάλης. Ἐδῶ ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἔξοκον, ἀλλὰ τὸ ἐπιεικέως ἀντίθετον, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ὀργανώνει ἁγίονα ὁμοίον μετὰ τὸν ἰδικὸν των, ἀλλὰ ἁγίονα φοβερόν καὶ τρομερόν. **D** Ἐδῶ δὲν διεξάγεται πάλιν ἀνθρώπων πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μάστι ἀνθρώπων πρὸς δαίμονα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἁγίον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐπισημασθεῖ δι' ἡμῶν ὁ Χριστὸς, εἶναι τέλειος, δὲν ἀδύνησεν εἰς αὐτὸν νέους καὶ σφριγηλοὺς ὀδηγούς, ἀλλὰ ἐπιεικέως ἀνέριμους ἐπιβίους καὶ μαζί με αὐτοὺς εἶναι γέροντα, τὸν Ἐλεάζαρον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν μίαν ἡλικιωμένην γυναῖκα, τὴν μῆτέρα τῶν ἐπιβίων.¹

Τὶ νὰ σημαίνει τάχα τοῦτο, Κύριε; Ὅδηγεῖς εἰς τὰ ἀγωνίσματα καὶ εἰς τὰ ὀκράματα ἀνθρώπων μετὰ ἀπᾶλληλων ἡλικίων; Ποῖος ἔχει ἀκούσει ποτὲ νὰ ἀγωνίζεται γυναῖκα ἢ ὁποῖα εὐρίσκειται εἰς τέτοιον γῆρας; Κανείς. Ἐγὼ ὅμως, λέγει, τὸ παραδόξον αὐτὸ καὶ νέον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀκούσει κανείς ποτὲ μῆτροι τῶνα, θὰ τὸ ἀποδείξω δυνατόν μετὰ τὰ ἔργα τούτων. **E** Διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι τέτοιος ἀγωνιστὴς ὥστε νὰ

1. Ἡ διήγησις τοῦ μαρτυρίου τῶν ἀπᾶ-ἀδελφῶν Μακκαδαίων, τῆς μῆτρος των καὶ τοῦ Ἐλεάζαρου εὐρήσκει εἰς τὸ **A'** Βασιλικὸν **δ**, 1-17, 28. Οὗτοι ἄνθρωποι μάλιστα εἰς τὸν νόμον τῶν Μακκαδαίων προσεγγίζοντες ἀπὸ τὸν νόμον τῶν Καταβίων = ἀσάδων, ὁ ὁποῖος ἐπιμαρτυρεῖ νὰ ἐπισημασθεῖ καὶ κατὰ τὸς χρόνον τοῦ Ἀντίοχου **A'** τοῦ Ἐπιφανοῦς. Οἱ Καταβίαι (Ασάδοι) διακρίνοντες ἀπὸ τοὺς Μακκαδαίους κατὰ τὸ ὅτι ἔσταν κληρονομικῶς ἀσάδοι καὶ ἀπέδωκαν τὴν ἀσρακτικὴν ἀνεμερτησίαν καὶ τὴν ἀσρακτικὴν τῆρασην τοῦ νόμου, μετὰ ἀνεμερτησίαν διὰ τῆς πολιτικῆς. Οἱ ἀπᾶ Μακκαδαῖοι τιμῶνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς μάρτυρας τῆν τῆν ἀληθείαν, ἐπειδὴ ἀμαρτήρησαν διὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν ἔνα καὶ ἀληθινὸν Θεόν.

ἀρῆνω τὰ πάντα εἰς τὰς ἰκανότητας τῶν ἀγωνιζομένων, ἀλλὰ παραστήσωμαι εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς βοηθὸν, ἀπᾶνω εἰς τοὺς ὀδηγούς μου κείρα βοηθείας καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἐπιτυχάνουν ἀφελόνται εἰς τὴν προστασίαν μου.

Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς γυναῖκα τρομογμένην, γηρασμένην, ἢ ὁποῖα κρειάζεται ράβδον, νὰ ἐισέρχεται εἰς τὸν ἁγίονα καὶ νὰ καταλύῃ τὴν μανίαν τοῦ τυραννοῦ, νὰ νική ὀσμοῦτους **424 A** δυνάμεις, νὰ νική μετὰ εὐκαλίαν τὸν διάβολον καὶ νὰ τὸν πατήσῃ μετὰ πολλὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ πρόσωπον, θαύμασε τὴν χάριν τοῦ ὀργανιστοῦ τοῦ ἁγίονος καὶ νοιώσε ἐκπληξῆν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι σφριγηλοὶ κατὰ τὸ σῶμα οἱ ὀδηγοί, ἀλλὰ εἶναι σφριγηλοὶ κατὰ τὴν πίστιν. Ἡ φύσις των εἶναι ἀδύνατος, ἀλλὰ ἡ χάρις ἢ ὁποῖα τοὺς ἔχει ἀλείφει εἶναι ἰσχυρά. Τὰ σῶματα ἔχουν παραλύσει ἀπὸ τὸ γῆρας, ἀλλὰ τὰ φρονήματα ἔχουν δυναμώσει ἀπὸ τὸν πόθον τῆς εὐσεβείας. Ὁ ἁγίον δὲν εἶναι ὀρατός. Ἄς μὴν ἐξετάσῃ ἐπισημασθεῖς τοὺς ὀδηγούς ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τὸν νοῦν εἰς τὴν ρωμαλεότητα τῆς ψυχῆς των. Ἐξέτασε τὴν δύναμιν τῆς πίστεως των διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτοὺς ὁ ὁποῖος παλεύει μετὰ δαίμονα δὲν κρειάζεται νὰ ἐκπῆ ἰσχυρὸν σῶμα ὅτι ἄριστον **B** καὶ κατᾶλληλον ἡλικίαν. Ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι παλὸ νέος, ἢ ἂν ἐκπῆ εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τοῦ γῆρατος, ὅταν ἐκπῆ ψυχὴν γενναίαν καὶ ρωμαλεάν, δὲν τὸν ἐμποδίζει καθόλου ἡ ἡλικία εἰς τὸν ἁγίονα.

2. Καὶ ὅσατι ἡμιθὸ διὰ γέροντα καὶ νέον, ὅταν καὶ γυναῖκες ἀπεδύθησαν εἰς τοὺς ἁγίονα αὐτοὺς καὶ ἔλαβον λοιπὸν στεφάνους; Διότι οἱ ἄλλοι ἀγωνιστῆται, ἐξετάζοντες τὴν ἡλικίαν, τὸ φύλλον καὶ τὴν ὄξιαν, ἀπαγορεύοντες εἰς τοὺς δοῦλους, εἰς τὰς γυναῖκας, εἰς τοὺς γέροντας καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ λάθουν μέρος εἰς τοὺς ἁγίονα, ἐνῶ ἔδῶ τὸ στάδιον τοῦ ἁγίονος εἶναι διὰπλάτα ἀνοικτὸν εἰς κάθε ἄξον, εἰς κάθε ἡλικίαν καὶ εἰς τὰ δύο φύλα, διὰ νὰ μάθῃς τὴν ἀρθονον καὶ ἀνεκκρησαστον δύναμιν τοῦ ἀγωνιστοῦ **C** καὶ νὰ ἴδῃς νὰ θεοβακύνονται μετὰ τὰ ἔργα οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ ἀποστόλου ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ὀσθενείᾳ τελεοῦται (**B'** Κορ. 12, 9). Διότι ὅταν παιδιὰ καὶ γέροντες κατορθώσουν πράγματα ἐνῶτερα ἀπὸ τὴν φύσιν των, φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ δι' αὐτῶν.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτὴ ἡ ἀδύναμις τῶν ὀδηγῶν, ἢ ἐξωτερικῆ ἐννοῶν, κάνει τοὺς στεφάνους παν λαμπροτέρους, ἐπιμῶς ἂς φέρωμεν εἰς τὸ μέσον τὴν ποῦ ὀσθενῆ ἀπὸ ἄλλου αὐτοῦ, τὴν γυναῖκα τὴν γηρασμένην, τὴν μῆτέρα τῶν ἐπιβίων παιδιῶν, ἀφοῦ ἀφῆραμεν κατὰ μέρος τὸν γέροντα καὶ τὰ παιδιὰ. Διότι οἱ πόντοι τοῦ ποταμοῦ ἀποτελοῦν μεγάλο ἐμπό-

διον διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτῶν. Τί ὄζει λοιπὸν νὰ πρωτοθαυμάσῃ κανεὶς αὐτὴν; Τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως, ἢ τὴν ἄριστον ἡλικίαν, ἢ τὴν γυναικείον φύσιν τῆς, ἢ ὅποια ἐπαρκεῖται εὐκολὰ ἀπὸ τὴν συμπόθειον; Διότι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιπόδια εἶναι μεγάλα διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτῶν, ὁ ὁποῖος ἀπατεῖ τόσον πολλὴν ὑπομονήν. Ἐγὼ δὲ ἔκω νὰ ἀναφέρω καὶ κατὰ μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτὰ, μὲ τὸ ὅποιον θὰ ἰδωμεν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναικὸς καὶ ἀλόκληρον τὴν κακουργίαν τοῦ διαδύλου. Τί εἶναι δὲ αὐτο; Παρατήρησε τὴν πονηρίαν τοῦ δεδουλοῦ δαίμονος, δὲν τὴν ὀδήγησε πρῶτον εἰς τὸ τόπον τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ ὀδήγησε πρῶτους τοὺς υἱοὺς τῆς. διὰ τῶν λόγων; Διὸ νὰ καταβῆσθαι νὰ τῆς ἐπιβλήθῃ μὲ εὐκαλίαν, ἀφοῦ μὲ τὰ βασανιστήρια τῶν ἐπιτὰ παιδῶν δὲ τῆς εἶχε κατανακῆσαι προηγουμένως τὸ φρόνημα, Ἐ θὰ τῆς εἶχεν ἐξασθενησαι τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ μὲ τὴν θῆαν τῶν βασανιστηρίων τῶν παιδῶν τῆς θὰ τῆς εἶχεν ἐξαντλήσει τὴν ἀντοχήν.

Διότι δὲν πρέπει νὰ εἴπῃς ὅτι τὰ παιδιὰ ὑπέφερον τὰ βασανιστήρια, ἀλλὰ νὰ προσέξῃς τοῦτο: Ὅτι αὐτὴ ὑπέφερε χειροτέρας πόνους ἀπὸ τὸ καθένα τῶν 625 Α καὶ ἐπαράτετο μαζὶ μὲ τὸ καθένα. Πολλὰς φορές δταν ἴδῃ ἡ μητέρα τὸ παιδί νὰ πλένεται ἀπὸ τὸν πυρετὸν, θὰ ἐπιπροσέως νὰ πύθῃ τὰ πάντα διὰ νὰ μεταφερθῇ ἡ φλόγα τῆς ἀσθενείας ἀπὸ τὸ παιδί εἰς τὸν θάυτον τῆς. Ἐπίσης αἱ μητέρες νομίζουν ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν παιδῶν εἶναι παρ' ἀφορήτου ἀπὸ τὰς ἰσῆκας τῶν. Ἐν δὲ αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ὅπως καὶ εἶναι, ἡ μητέρα μὲ τὰ βασανιστήρια τῶν παιδῶν ἐβασανίζετο χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὸ μαρτύριόν τῆς ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ ἰσῆκόν τῶν. Διότι, δταν μόνον τὸ ἄκουσμα τῆς ἀσθενείας ἐνὸς παιδοῦ διαταράσῃ Β τὰ σπλάγχνα τῆς μητέρας του, τί δὲν θὰ ὑπέφερον ἡ μητέρα αὐτῆ, ἢ ὅποια δὲν ἤκουσε τὰ παθήματα, ἀλλὰ εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς νὰ φανεῖται ὅτι ἕνα ἀλλὰ ἀλόκληρος ὁ κορδὸς τῶν παιδῶν τῆς; Πῶς δὲν ἔλασε τὰ λογικὰ τῆς, ἐνθὶ ἔβλεπε τὰ καθένα ἀπὸ αὐτὰ νὰ φανεῖται σὺν-σὺν μὲ διάφορα φρακτὰ βασανιστήρια; Πῶς δὲν ἔφυγεν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς; Πῶς δὲν ἐκρήθηεν ἀπὸ τὴν πρῶτην στιγμήν εἰς τὴν φωνήν, διὰ νὰ ἀπαλασθῇ ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον φανερόν θέαμα;

Διότι εἶχε θεοβαίως ἄνηλθον φρόνημα, ἀλλὰ ἦτο καὶ μητέρα. Ἀγαποῦσε τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἦτο καὶ ἀνθρώπος μὲ σάρκα. Διέθετε προθυμίαν, ἀλλὰ εἶχε καὶ γυναικείον φύσιν. Καὶ ἐν ἀκόμῃ ἐφλέγετο C ἀπὸ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας τὴν καπεῖχεν ὁ δεσπότης τῶν πόνων τοῦ τοκετοῦ. Ὅταν ἤμεις οἱ ἄνδρες πολλὰς φορές, δταν ἴδωμεν κάποιον κοπάδιον νὰ δῆ-

γῆται διὰ μέσου τῆς ἀγορῆς εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως μὲ τὸ οκονίον εἰς τὸ σπῆμα του καὶ ἐνθὶ δὲν ἔχομεν κομίσαν σκέψιν μαζὶ του, συγχλονόμεθα καὶ μόνον ἀπὸ τὴν θῆαν του, ἐν καὶ ἔχωμεν λόγους νὰ μὴν πάθωμεν κατὰ τέτατον, τὴν πονηρίαν δηλοσθῆ τοῦ κοπάδιου, τότε τί θὰ ἔπρεπε νὰ συμβῆ εἰς αὐτὴν, ἢ ὅποια δὲν ἔβλεπεν ἕνα κοπάδιον νὰ ὀδηγῆται πρὸς ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ ἐπιτὰ παιδιὰ μαζὶ εἰς μίαν ἡμέραν νὰ θανατώνονται ὅχι μὲ γρήγορον θάνατον D ἀλλὰ μὲ ἄργον καὶ βασανιστικὸν τρόπον; Ἀκόμῃ καὶ ἀπὸ πέτρων ἐν ἦτο κάποιος καὶ τὰ σπλάγχνα του ἦσαν σκληρὰ οὖν διαμάνια, δὲν θὰ ἐπέθανεν αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἦτο φυσικὸν νὰ πύθῃ γυναῖκα καὶ μητέρα; Σκέψου πῶς θαυμάσιον τὸν ποτήριον Ἀβραὰμ ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν υἱὸν του, τὸν ἔδεσε καὶ τὸν ἔθεσεν ἐπάνω εἰς τὸ βασανιστήριον, καὶ τότε θὰ ἐπιβλήθῃς σωστὰ πύθῃ εἶναι ἡ ἀνδρεία τῆς γυναικὸς αὐτῆς. Ἦ πόσον δυσάρετος, ἀλλὰ ταυτοκράτως καὶ πόσον εὐαίματος ἦτο ἡ θεὰ ἐκεῖνη! Καὶ ἦτο μὲν δυσάρετος ἔξ αἰτίας οὐτῶν ποῦ ἐγένοντο, εὐαίματος δὲ ἔξ αἰτίας τοῦ φρονήματος τῆς γυναικὸς. Διότι δὲν ἔβλεπε τὸ αἶμα ποῦ ἔπρεπε, ἀλλὰ ἔβλεπε νὰ πλέκονται οἱ σφραναί τῆς δικαιοσύνης. Δὲν ἔβλεπε νὰ τρυπῶνται πλευραὶ, ἀλλὰ ἔβλεπε νὰ οἰκοδομοῦνται οὐράνια σκευα. Δὲν ἔβλεπε τοὺς ἄνηλους, οἱ ὅποιοι ἐστέκοντο κοντὰ, Ἐ ἀλλὰ ἔβλεπεν ἀγγέλους νὰ πετοῦν τριγύρω. Ἐλησθόνησε τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ, ὀψήρησε τὴν φύσιν, δὲν ἔλασεν ἐπ' ἑσθὴν τὴν ἡλικίαν. Ἀψήρησε τὴν φύσιν, ἢ ὅποια εἶναι πρῶτον τυραννικὸν καὶ ἢ ὅποια νικᾷ συνήθως ἀνάμῃ καὶ τὰ θηρία. Πολλὰ ἀπὸ τὰ θηρία αὐτὰ, τὰ ὅποια συλλαμβάνονται μὲ δυσκολίαν, συλλαμβάνονται μὲ τὸν τρόπον αὐτῶν, ἐπειδὴ ἔξ αἰτίας τῆς ἀγῶνης των πρὸς τὰ τένα σκευα ἀπόλαστα εἰς τὴν κείρας τῶν κυνηγῶν. Καὶ δὲν ὑπάρχει κανὲν ζῶον τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὅποιον νὰ μὴν ὑπερασπίζεται τοὺς ἀποτόνους του. Κανένα τῶν ἡμερῶν ποῦ νὰ μὴν ἐξαγριώνεται ἐπὶν τοῦ παίρνουν τὰ παιδιὰ του.

626 Α Αὐτὴν δὲ καὶ τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν τῆς φύσεως, ἢ ὅποια ὑπάσκει ἐγνονος καὶ εἰς τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, τὴν κατενίκησε. Καὶ ὅχι μόνον δὲν ἐπατέθη ἐναντίον τοῦ τυράννου, οἷε τοῦ καταδρακτοῦ τὸ πρόσωπον, δταν ἔβλεπε τοὺς βλοστοὺς τῆς νὰ κατασπαράσσονται, ἀλλὰ ἔδειξε τόσον ὑψηλὸν φρόνημα, ὅστε νὰ τοῦ προπαρασκευάζῃ καὶ τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἐνθὶ ἀκόμῃ ἐβασανίζοντο οἱ προηγούμενοι νὰ προετοιμάζῃ τοὺς ὑπαλοῖτους νὰ ὑποφέρουν τὰ ἴδια βασανιστήρια.

3. Ἄς τὰ ἀκούσουν αἱ μητέρες αὐτὰ καὶ θε μνησθῶν

τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναῖκος καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῆς. Ἔτσι δὲ ἀνατρέφουν τὰ παιδιά των. Β Διότι γνώρισμα τῆς μητρὸς δὲν εἶναι τὸ ὅτι γεννᾷ—αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν—ἀλλὰ ἡ ἀνατροφή τῶν παιδίων, διότι αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησίν τῆς. Καὶ διὰ τὸ μᾶλλον ὅτι τὴν μητέρα δὲν τὴν κάνει ἡ γέννησις, ἀλλὰ ἡ καλὴ ἀνατροφή, ἄκουσε τὸν Παῦλον νὰ σπεφανώσῃ τὴν κίβρον διὰ τὴν γέννησιν ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν παιδίων, Διότι ἀφοῦ εἶπε· «κίβρα καταλεγέσθαι μὴ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ἐξήκοντα γεγονυῖα, ἐν ἔργois καλοῖς μαρτυρουμένη» (Α΄ Τιμ. 5, 9-10), προσέθεσε μετὰ τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα. Τί εἶναι δὲ αὐτό; «Εἰ ἐπιεικιστόφρωνες, λέγει. Δὲν εἶπεν: ἂν ἐγέννησε παιδιά, ἀλλὰ ἂν ἀνέθρεψε παιδιά.

Ἄς ἀντιληφθῶμεν λοιπὸν τί ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποσέσθῃ ἡ γυναῖκα αὐτῇ, ἐὰν θεοδαῖος θὰ πρέπῃ νὰ τὴν ἀνομιάζωμεν γυναῖκα, ὅταν ἔβλεπε τὰ δάκτυλα νὰ σπαιταροῦν ἐπὶ τὴν εἰς τὰ κάρβουνα, τὴν κεφαλὴν νὰ ἀπακόπτεται καὶ νὰ πετιέται, τὴν σιδηρᾶν κείρα νὰ τοποθετῆται εἰς τὴν κεφαλὴν ἑλλοιο παιδιοῦ C καὶ νὰ τοῦ θγάξῃ τὸ ἔσθρα, καὶ αὐτὸν ὁ ὁποῖος τὸ ὑπέφρεν ὅλα αὐτὰ νὰ στέκῃ ἀκόρη καὶ νὰ ὀμιλῇ. Πῶς ἤνοιξε τὸ σῶμα; Πῶς ἐκίνησε τὴν γλῶσσαν; Πῶς δὲν ἐπέταξεν ἀπὸ τὸ σῶμα ἡ ψυχὴ; Πῶς, λέγω ἐγώ; Δὲν ἔβλεπε πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ ἐπορεύετο δὲ ὅλα ὅσα θὰ ἐπιβαλοῦσθαι. Ἐν πρᾶγμα μόνον ἐφοβεῖτο: μήπως ὁ τύραννος ἐνωιωθε συμμάχουσαν καὶ ἐσταματοῦσε πρᾶξας τὸν ἀγῶνα, χωρῶν δισοὶ τὸν κορὸν τῶν παιδίων καὶ ἀφῆναι μερικὸς ἀσπερμῶναι. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο, μόνον ποῦ δὲν ἔπαισε τὸν τελευταῖον μὲ τὰ ἴδια τῆς τὰ κέρια, διὰ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὸ καζάνι, χρησιμοποίησεν ἀντὶ τῶν χειρῶν τῆς τοὺς λόγους καὶ τὰς συμβουλὰς.

Ἡμεῖς δὲν ἀκούομεν χωρὶς λύπην τὸ ἔξανα κακὰ, ἐνῷ ἐκεῖνη ἔβλεπε D κωαὶς πῶν τὰ ἴδια τῆς. Αὐτὸ δὲ μὴν τὰ ἀκούομεν ἀπλῶς, ἀλλὰ ὁ καθέννας ἀπὸ ὅσων, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀκούετε, ἂς μεταφέρῃ ὅλα αὐτὰ τὰ τραγικὰ γεγονότα εἰς τὰ ἴδια τὰ παιδιά του. Ἄς ἀσπασίωσιν καλὰ εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἀναπημέναν μορφήν, ἂς ὑπογραφήσιν ἐντός του τὰ ποῦ προφυλῆ του πρόσωπα καὶ ἂς φαντασθῶν ὅτι τὰ βασανιστήρια αὐτὰ συμβαίνουν εἰς αὐτὰ, καὶ τότε θὰ καταλάβῃ καλὰ τὴν συγκλονιστικότητά αὐτῶν ποῦ λέγω. Μᾶλλον δὲ οὐτε ἔτσι. Διότι τὰ πόθῃ τῆς φώσεως δὲν μπορεί νὰ τὴν περιγράψῃ κανεὶς λόγους. Τὰ διδάσκει μόνον ἡ πέτρα.

Τραυλίζει νὰ εἴπωμεν εἰς αὐτὴν μετὰ τοὺς στεφάνους τῶν ἐπὶ τὰ παιδιά τοὺς λόγους τοῦ προφήτου· «ὅς δὲ ἴσως ἔλας κατὰ κερτος ἐν τῷ σῶμα τοῦ Θεοῦ» (Ψαλμ. 51, 10).

Εἰς μὲν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἐνῷ πολλάκις ἔχουν ἀγωνισθῆ κίβρι ἀθληταί, μόνον ὁ ἕνας παίρνει τὸν στέφανον. Εἰ ἔδω δὲ οἱ ἀθληταὶ ἦσαν ἐπὶ καὶ οἱ ἐπὶ ἐσπεφανώθησαν.

Ποῖαν χάριν μπορείς νὰ μοῦ δεῖξῃς τόσο ἐφόρον; Ποῖαν μῆτρην μὲ τόσο καλοῦς πατέρας; Ποῖους πόνους τρεπτοῦ τέτοιους; Ἡ μητέρα πῶν υἱῶν τοῦ Ζεφθοδαίου ἔγινε μητέρα ὑποσώτων, ἀλλὰ μόνον δῶς. Δὲν γνωρίζω ὅμως καμίαν γυναῖκα ποῦ νὰ ἔσχῃ γεννησῆ ἐπὶ μάρτυρας καὶ νὰ προσετέθῃ καὶ ἡ ἴδια εἰς αἰτίας, ὑπολογιζομένη διὰ ἀπλῶς σὺν μία μάρτυρ ἐπὶ πλέον ἀλλὰ σὺν κατὰ πολὺ περισσότερον.

217 Α Διότι τὰ παιδιά μὲν ἦσαν ἐπὶ μάρτυρες μόνον. Τὸ σῶμα δὲ τῆς μητρὸς των, προσυθόμενον εἰς τὰ σώματα τούτων, δὲν ἦτο ἐν μόνον σῶμα, ἀλλὰ ἔδειξε δύο φορές περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἐπὶ μάρτυρας, ἐπειδὴ καὶ ἐμαρτύρησε μαζί μὲ τὸν καθέναν ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἐπειδὴ τοὺς εἶχε κάνει τέτοιους καὶ ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς ὀλόκληρον ἐκκλησίαν μαρτύρων. Ἐγέννησεν ἐπὶ παιδιά, καὶ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν τὸ ἐγέννησε διὰ τὴν γῆν, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἐγέννησε διὰ τὸν οὐρανόν, ἢ καλύτερον διὰ τὸν βασίλευ τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Ὁ μὲν διάβολος λοιπὸν τὴν ὠδήγησε τελευταῖαν εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὸν λόγον τὸν ὅτιον ἀνέφερα προηγουμένως, διὰ νὰ μωροσῇ νὰ τὴν καταβάλῃ εὐκαλιπτερα, ἀφοῦ θὰ ἐδέκετο τελευταῖα τὸ μαρτύριον καὶ ἡ δύναμις τῆς θὰ εἶχεν ἐξουλιπθῆ ἀπὸ τὴν θέαν τῶν βασανιστηρίων. Διότι, ὅταν οἱ ἀνθρώποις πολλὰς φορές, Β ἀλέκοντες νὰ τρέξῃ σῶμα, πάντοτε λιπύθωμι καὶ κρειάζονται πολλὴν φροντίδα διὰ νὰ ἐπαυλῆσῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐγκαταλείπει ἡ ζωὴ, ἐκεῖνη ἡ ὁποῖα ἔβλεπεν ὀλόκληρα ρυάκια ἀπὸ σῶμα νὰ τρέχουν διὰ ἀπὸ ἔξω σῶμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν παιδίων τῆς, τί δὲν θὰ ὑπέφρεν! Πόσον δὲν θὰ εἶχε καταπαρασκήσῃ ἡ ψυχὴ τῆς!

Ὁ μὲν διάβολος λοιπὸν, ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως, τὴν ὠδήγησε τελευταῖαν εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ νὰ τὴν ἐκασθενήσῃ περισσότερο. Ἐγίνεν ὅμως τὸ ἀντίθετον, διότι ἐκρίθηεν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ περισσότερον θόρον. Ἐξ αἰτίας ποῖον πρᾶγματος καὶ διατί; Ἐπειδὴ δὲν ἐφοβεῖτο πλέον, οὐτε ἐφρόντιζε διὰ τέκνα τὰ ὁποῖα θὰ ἐγκαταλείποντο ἐδῶ, C μίσητος ἐκασθενήσῃ τὸ φρόνημά των καὶ χάσουν τοὺς στεφάνους. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὰ εἶχε τοποθετήσῃ ὅλα εἰς τὸ ἀσφαλὲς θεσσαυροφυλάκιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ εἶχεν ὀδηγήσῃ εἰς τοὺς οὐρανούς, στεφάνους καὶ εἰς τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, ἀπεδίδοτο καὶ ἡ ἴδια εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ μενδῶλο θόρον καὶ πολλὴν χαρὰν. Καὶ ὡς τὸν πολυτιμώτατον ἄββον κάποιου στεφάνου ἐτοποθέτησε καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς σῶμα εἰς τὸν κορὸν τῶν παιδίων καὶ ἀνεχώρησε πρὸς τὸν ἡγαυμένον Ἰησοῦν, ἀφοῦ ἔφρασεν εἰς

ἡμεῖς πολὺ μεγάλην παρηγορίαν καὶ συμβουλὴν, τὴν ἐμπροσθεν προτροπὴν νὰ ἀνταπεκρίνομεν μὲ τόλμην καὶ μὲ ρεαλισμὸν ψυχὴν καὶ ὑψηλὸν φρόνημα ὡς τὰ θεινὰ Δῶτά παιδός ἄνδρος, ποῖα γυναῖκα, ποῖος γέρον, ποῖος νέος D θὰ ἠμποροῦν νὰ τύχῃ συγγνώμης εἰς τὸ ἔξῃς, ἢ θὰ ἠμποροῦν νὰ δώσῃ ἀπολογία, ἂν φοβῆθῃ κινδύνους οἱ ὁποῖοι τὸν ἀπειλοῦν διὰ τὸν Χριστόν, ὅταν παρουσιάζεται γυναῖκα εἰς γυναικείαν ἡλικίαν, μητέρα τῶσαν τέκνων, ἢ ὅποια ἠγωνίσθη πρὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἦσαν ἀκόμη κλεισταὶ αἱ πόλαι τοῦ θανάτου καὶ δὲν εἶκον ἐξολοκρῆθῆ ἡ ἁμαρτία ὅσπερ εἶχε νικῆθῃ ὁ θάνατος, νὰ ὑπαμῆν μὲ τόσην προθυμίαν καὶ ἀνδρείαν τῶσαν τιμωρίαν πρὸς τὸν Θεοῦ;

Ἄφου τὰ ἀναλογισθῶμεν δὲ ὅλα αὐτὰ καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ νέαι καὶ οἱ γέροντες, καὶ ἄφου καταγράψωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας, ὅσως ἐπίναξι εἰς πίνακα, ὅλους τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ, ὃς ἐξασφαλίζωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας περιφρόνησιν πρὸς τὰ θεινὰ καὶ διοικητὴν προτροπὴν ἀπὸ τὴν καρτερίαν τὴν ὁποῖαν ἐδεικνύει ἐκεῖνη. E διὰ νὰ μηθῶμεν καὶ ἑδῶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων αὐτῶν καὶ νὰ ἠμποροῦμεν νὰ λάβωμεν τοὺς ἰδίους σπέρματος ἄφου δεῖξωμεν τόσην ἀντακίαν εἰς τὰ παράλογα πάθη (τὸν θυμὸν, τὴν φιλοκρηματίαν, τὴν φιληδονίαν, τὴν κωνοδοσίαν καὶ ὅλα τὰ παρόμοια) ὅσην γενναῖότητα ἐδειξαν αὐτοὶ εἰς τοὺς κινδύνους. Διότι ἂν κατανικήσωμεν τὴν φλόγα τῶν παθῶν αὐτῶν, ὅσως κατανικήσωμεν αὐτὰ τὴν φωσίαν, θὰ ἠμποροῦμεν ²² A νὰ σταθῶμεν πλησίον τῶν καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν ἰδίαν μὲ αὐτοὺς παρηγορίαν, τὴν ὁποῖαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον (καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου) μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα πάρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α

I. Εἶναι ἀδύνατον εἰς μίαν γλώσσαν νὰ ἐγκωμιάσῃ ὅλους τοὺς ἁγίους μάρτυρας, B ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂν ἔχωμεν μίρα στίγματα καὶ ἄλλας τόσας γλώσσας, πάλιν δὲν ἠρκοῦν διὰ τὰ ἐγκώμια. Καὶ ἐνῷ παροτρῶν τὰ κατορθώματα τῶν ἐπιτῶ μαρτύρων ἁγίων ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ ἐπάδωνεν ἕνος φίλου γυρός ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔφθονεν εἰς κάποιαν πηγὴν ποῦ θὰ ἐξέκυνε κρουσὸν ἀπὸ ἐπιτῶ στίγματα καὶ θὰ προσεθετοε νὰ τὴν ἐξοντλήσῃ ὀλοκλήρως, ἀλλὰ ἴσπερ ἀπὸ φοβερὸν κόπον καὶ πόνον θὰ ἠναγκάζετο νὰ φύγῃ, ἄφου θὰ εἶκον ἀφῆσει ἀνεξάντλητον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς. Διότι ὅσα καὶ ἂν ὀντλήσῃ ἀπὸ μίαν πηγὴν, μένει ἀνεξάντλητος. Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς ἐγκωμιάσωμεν ἐπαρκῶς, θὰ σιωπήσωμεν; Καθόλου. Διότι εἶναι μάρτυρες ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δέκονται τὰ δῶρα καὶ μισθῶναι τὸν Κύριον τῶν κατὰ τὴν κρίσιν τῆς φιλοτιμίας αὐτῆς. Πῶς ἐνεργεῖ δὲ ἐκεῖνος; C Ὅταν προσφέρῃ κανεὶς δῶρα, δὲν ὑπολογεῖ τὴν ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν προσφερόμενων ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ ποῦ τὰ προσφέρει. Ἔτσι ἔκαμε καὶ εἰς τὴν περὶ τῶσαν ἐκεῖνης τῆς χήρας. Δύο ὁδοδοε ἔδωσαν ἢ γυναῖκα αὐτῆ, ἀλλὰ ἐπροτιμήθη ἀπὸ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι εἶκαν δῶσαι πολλά, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶθε τὴν μεγάλην ἄξιαν τῆς προθυμίας καὶ ἐκ τὰ ὀλίγα χρήματα. Τὰ χρήματα ἦσαν δύο ὄβολοί, ἀλλὰ ἡ γνῶμη καὶ ἡ προσέρισις εἶκαν μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ μίρα τάλαντα κρουσῶ.

Ἄς ἀρχίσωμεν λοιπὸν μὲ ἄλλους τὰ ἐγκώμια καὶ ὃς κάμωμεν καὶ σήμερον αὐτὸ ποῦ ἐκάμωμεν καὶ χθές, ἂν τὸ θεοφῆτε σιωπῶν. Διότι χθές παρελόδαμεν μόνον τὴν μητέρα καὶ ἀσπείρωσαμεν εἰς αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν. D τὸ ἐκάμωμεν δὲ αὐτὸ διὰ ἐπειδὴ ἠθέλωμεν νὰ τὴν ἀποκόψωμεν ἀπὸ τὸν κορὸν τῶν παιδῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκαίωμεν περισσότερα καὶ μεγαλυτέρα ὀφέλη. Αὐτὸ λοιπὸν ὃς κάμωμεν καὶ τώρα. Ἄφου ἔσχωρίσωμεν ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά, ὃς εἴπωμεν ὀλίγα δι' αὐτὸ. Διότι ὑπάρκει φῶδος μῆπως συγκεντρωθῶν οἱ E

παντα των ἐπιτά μαρτύρων ὡς ἐπὶ ποταμοὶ καὶ πλημμυρίζουσι τὸν λόγον. Ἄς πάρωμεν λοιπὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς νέους, ὅτι διὰ τὸ τὸν ἀποσπᾶσθαι ἀπὸ τὸν κορὸν τῶν ἀδελφῶν του, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ κάμωμεν τὸ φορτίον μας εὐαφρότερον. Διότι ὅταν ἐσπανίηται ὁ ἕνας, κοινὸν Ἔ θὰ εἶναι τὸ στερῆναι δι' ἄλλους, ἐπειδὴ ἄλλο ἐπραγματοποίησαν τὰ ἴδια κατορθώματα. Ἡ μητέρα πάντως θὰ παρουσιασθῇ καὶ πάλιν σήμερον, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀσκοληθῶμεν με' αὐτήν, διότι ἀνωσόδησθε θὰ τὴν οὖρη μαζὶ τῆς ἡ ρύμης τοῦ λόγου καὶ δὲν θὰ ἀνεκθῆ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ παιδιὰ τῆς. Ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγώνων δὲν ἀπερακρόνθη ἀπὸ τὸ παιδιὰ τῆς, δὲν θὰ ἀποικρυθῆ ἂν αὐτὰ οὕτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐγκωμίων.

Ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἐπιτά ἀλλήλους θέλετε νὰ παραλάβωμεν; Μήπως τὸν πρῶτον ἢ τὸν δεύτερον; τὸν τρίτον ἢ τὸν τελευταῖον; 629 Α Μὲλλον ὅμως δὲν ὑπάρχει κανεὶς τελευταῖος, διότι ἀποτελοῦν ἄλλοι μαζὶ ἓνα κορὸν καὶ εἰς τὸν κορὸν δὲν φαίνεται οὕτε ἀσκη οὕτε τέλος. Διὰ τὸ γῆνη ὄρας σὺ κατανοητὸν εἶπαι θὰ ἐπανέωμεν, λέγομεν τὸν μικρότερον κατὰ τὴν ἡλικίαν. Διότι οἱ ἀγῶνες εἶναι οἱ ἴδιοι καὶ τὰ κατορθώματα ὄρας. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν ὄρας κατορθώματα, δὲν ὑπάρχει πρῶτος καὶ δεύτερος.

Ἄς παραλάβωμεν λοιπὸν τὸν μικρότερον κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ συνομήλικον κατὰ τὸ φρόνημα ἔχι μόνον πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν γέροντα. Αὐτὸς ἦτο ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ὁ ὁποῖος ὑδηγήθη εἰς τὰ βασανιστήρια με' ἐλευθέρως τὰς χεῖρας, ὡστὶ δὲν ἀνέμενε τὰς χεῖρας τῶν δημίων. Με' τὴν ἰδικὴν του προθυμίαν ἐσπρόλαβε Β τὴν ἀγριότητα ἐκείνων καὶ εἰσῆλθε καρπὸς δεσμῶ εἰς τὸν ἄγωνα. Ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του δὲν εἶχε κανένα θεατῆν, ὡστὶ εἶσαν φανευθῆ ἄλλοι. Εἶσαν ὄρας καλύτερον θεατῆρον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀδελφῶν του, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς μητέρας του. Δὲν οὐκ εἶλεγα ὅτι, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἐπαυκώωμεν, θὰ ὑπεσέληθι εἰς τὸν λόγον ἀνωσόδησθε καὶ ἡ μητέρα; Νὰ λοιπὸν! Τὴν ἔχει ἐπεισάγει ἡ ρύμη τοῦ λόγου. Τὸ θεατῆρον δὲ αὐτὸ ἦτο τόσον ἄραϊον καὶ μέγα, ὡστε εἶχε θεατῆς καὶ τὸ ἴδιον τὰ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς, ὅτι πῦλον ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Διότι ἐκείνητον στερωνομένο, ὅπως εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας οἱ κροαί, ἔχι διὰ τὸ κρῖνον τοὺς ἀγῶνας ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐβιάζοντο νὰ παραλάβουν τὸν στερωνομένο νεατῆν. Ἐστέκετο λοιπὸν ἐλευθέρως καὶ εἶλεγε λόγους C γεμάτους ἀπὸ φρόνηρον. Διότι ἤθελε νὰ μεταβάλῃ καὶ νὰ ἀγγήρη τὸν τύραννον πρὸς τὴν ἰδικὴν του εὐσέθειαν. Ὅταν

δὲ δὲν τὸ κατώρῳσεν, ἔκαμεν αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀπέμενε, παρῶσως τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ μαρτύριον. Καὶ ἐκεῖνος μὲν τὸν ἐλυπήθη λόγῳ τῆς ἡλικίας, αὐτὸς δὲ ἐδόκρυσε διὰ τὴν ἀσέθειαν του. Διότι δὲν ἐβλέπων τὰ ἴδια πράγματα ὁ τύραννος καὶ ὁ μάρτυς. Καὶ οἱ δύο εἶσαν τοὺς ἴδιους ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ οὐματος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως ἦσαν διοφορετικοί. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐβλεπε τὴν ποροῦσαν ζωὴν, ἐνῴ αὐτὸς τὴν μέλλουσαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ πετάξῃ. Καὶ ὁ μὲν τύραννος ἐβλεπε τῆγονία ὁ δὲ μάρτυς τὴν αἰώνιον κάλασιν, εἰς τὴν ὁποίαν D ἐμελλε νὰ ρῖνη τὸν ἑαυτὸν του ὁ τύραννος.

Ἐάν δὲ θαυμάζωμεν τὸν Ἰσαάκ, ἐπειδὴ εἶταν ὁ πατέρας του τοῦ ἔβασε τὰ κέρα καὶ τὰ πόδια του, δὲν ἐλήθρηον ἀπὸ τὸν θυμὸν, οὔτε ἐτινάσθη εἶταν εἶδε νὰ τὸν πλησιάζῃ τὸ μακαρι, ποτὸν περισσότερο πρέπει νὰ θαυμάζωμεν αὐτὸν ἐπειδὴ δὲν ἐδέθη οὔτε ἐκρείσθη νὰ τὸν ἀναγκάσουν τὸ δεσμῶ, οὔτε ἐσπόμενε τὰς χεῖρας τῶν δημίων, ἀλλὰ μόνος του εἶγνε καὶ θῦρα καὶ θύτης καὶ θυσιαστήριον διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀφοῦ ἐκύτταξε γύρω του καὶ δὲν εἶχε νὰ εὐρίσκειται ἐκεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, ταρακῆθηκε καὶ οὐσῶσθηκε νὰ τρέξῃ καὶ νὰ προλάβῃ, ὡστε νὰ μὴν ἀποικρυθῆ ἀπὸ τὸν ἑνάρητον αὐτὸν κορὸν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἀνέμεινε τὰς χεῖρας τῶν δημίων. Διότι ἐσπόμενε τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ τυράννου, Ε μήπως ἀπὸ συμπέθειαν τὸν ἀνεκώρῳσεν ἀπὸ τὸν κορὸν τῶν ἀδελφῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐσπρόλαβε καὶ ἀπερακρόνθη ἀπὸ τὴν ἀνήμερον φιλανθρωπίαν. Διότι πολλὰ ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ἠμποροῦσεν νὰ λυγίσουν τὸν τύραννον: Τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, ἡ ταμωρία τῶν ἀδελφῶν, ἡ ὁποῖα θὰ ἠμποροῦσε καὶ θηρόν ἀκόμη νὰ κορτάσῃ (ἐκεῖνος ὄρας δὲν ἐκόρτανε), ἡ λευκὴ κόμη τῆς μητέρας καὶ τὸ ὅτι δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ κερδίσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν ταμωρίαν τῶν προθυγημένων ἀδελφῶν.

2. Αὐτὰ ἄλλα τὰ ἀνελήθηθι ὁ νέος καὶ ἔριψε τὸν ἑαυτὸν του 630 Α εἰς βασανιστήριον ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διασωθῆ. Καὶ ἐπέδησεν, ὡκὸν νὰ ἦσαν πηγαὶ βασανιστῶν νερῶν, μέσα εἰς τὰ καϊάνα, τὰ ὁποῖα ἐθέρει θεῶν λουτῶν καὶ βάπτισμα. Διότι ὅπως οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι φλέγονται, ρίπτονται εἰς τὸν πορὸν ψυχρῶν ὕδατων, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, φλεγόμενος ἀπὸ ἀγῶνην πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, ἔριψε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ μαρτύριον ἐκεῖνο.

Τὸν παρεκάλεσε δὲ καὶ ἡ μητέρα του, ὅτι ἐπειδὴ τυκὸν εἶν' ἀνάγκη προποῖτον, ἀλλὰ διὰ τὸ μῶθι ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν ἀσθερότητα τῆς γυναίκας. Διότι διὰ κανένα ἀπὸ τὰ ἐπιτά παιδιὰ τῆς δὲν ἔπαθεν αὐτὸ ποὺ παθαίνουν οἱ μητέρες

γόλου και γενναίου γέροντος Έλεάζαρου, ὁ ὁποῖος συμπληρώνει τὸν κορὸν τῶν καὶ ὁ ὁποῖος ἔδειξεν ἀδαμοντήνην ψυχὴν εἰς τὰ θεῖα ἐκεῖνα. Θὰ ἠμπορέσωμεν δέ, ἂν μαζί με τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων αὐτῶν προσφέρωμεν καὶ ἄλλα τὰ ἰδικά μας, ἂν ἐνώπιον τῶν πολεμῶν καὶ τῶν κακῶν ποῦ D ἐν καιρῷ εἰρήνης εὐρίσκωμεν, νικῶμεν τὰ πᾶσι μας, περικύπτωμεν τὰς ἀπάτους ἐπαναστάσεις τῆς σαρκός, δοκῶμεν καὶ ὑποτάξωμεν τὸ σῶμα. Διότι ἂν ζῶμεν ἐπι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εἰρήνης, θὰ λάβωμεν λαμπροὺς στεφάνους διὰ τὰς προσκαθείας μας. Καὶ ἂν δὲ εὐδαιμόνη ὁ φιλόνητος Θεὸς νὰ λάβωμεν μέρος καὶ ἡμεῖς εἰς παρόμοιον ἀγῶνα, θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἀγωνίσματα προηγουμένως καὶ θὰ κερδίσωμεν τὰ οὐράνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ κερδίσωμεν ὅλοι διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλονητικίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν ὁποῖον μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας E τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

Βλέπω ὅτι καὶ εἰς τοὺς μάρτυρας ἀφελῆται ἡ διὰ τῶν ἔργων τιμὴ, ἀλλὰ ἐπι καὶ τὸ πλῆθος στενωκυρεῖσαι, διότι δὲ
 612 A Λουπὸν, ἂν θεωρῆτε σκοπὸν, ἂς ἀφήσωμεν πρὸς τὸ παρὸν τὴν διδασκαλίαν καὶ ἂς προσπαθῶμεν νὰ μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τῶν μαρτύρων. Ἄς ἔλθῃ λοιπὸν πρῶτος εἰς τὸ μέσον ὁ γέρων Έλεάζαρος, ἡ ἀρχὴ τῶν ἁγίων, ὁ θεμέλιος τοῦ μαρτυρίου, ἡ εἰσοδος τοῦ σταδίου, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνδρείας, ὁ πρόδρομος τῆς καρτερίας, ὁ ἔκων φρόνημα νέου παλῖος γέρων, ὁ πρῶτομάρτυς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ εἰκὼν τοῦ Πέτρου, τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων. Ἐκουράσθη νὰ τὸν κολακῆσῃ καὶ νὰ τὸν μαστιγῶνῃ ὁ ἐκθρός, ἀλλὰ αὐτός, ἐνῶ ἔβαινανέτο, δὲν ἔπαυε νὰ ρητορεύῃ. Ἐστέκετο τρέμων ἀπὸ τὸ γῆρας ὁ πρεσβύτερος καὶ ἐκθύπη ἀπειλητικῶς καὶ με δολοφονικὰς διαθέσεις ὁ τύραννος. Καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ ὁποῖος ἔτρεμεν, ἔφυγε νικητῆς, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἦτο προηγουμένως σφιγγιλὸς ἔφυγε νικημένος. B Ἐστέκετο ὁ πρεσβύτερος καὶ κατεξουσιάζετο, τὸν εὐδαίκα δὲ νέος ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν δύναμιν καὶ εἶπε ἐλογισθῆ, ἀλλὰ ἡ νίκη ἐκερράζετο ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον. Ἴδου νέος παράδοξος τρόπος νίκης! Ἐνας γέρων ἐνίκησεν ἀλόκληρον στρατιάν, ἡ ὁποία τὸν ἐτάξευεν! Τὸ θαῦμα τῶν κατορθωμάτων τοῦ γέροντος δὲν με ἀφήνει νὰ προκαρῶμαι εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν νέων.

Πρέπει ὅμως νὰ προκαρῶσωμεν καὶ εἰς αὐτούς, ἄφροδι ψήσωμεν ὅπως - ὅπως τὸν γέροντα τοῦτον. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔστησαν λαμπρὰ πρόπαια ἐναντίον τοῦ τυράννου. Ἡ νειότης δὲν ἐπρόκειτο νὰ φανῆ ὀλιγώτερον ταλαιπρὸ ἀπὸ τὸ γῆρας. Ἐπιτὰ λοιπὸν νέοι ἀρίστευσαν ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐστεφανώθησαν, προερχόμενοι ἀπὸ μίαν καὶ μόνην κοιλίαν καὶ ἀγωνισθέντες τὸν ἴδιο ἀγῶνα. Ἄν θέλετε σταματῶ τὸν λόγον, ἰσχυροὶ πανηγυριστὰ ἰσχυρῶν μαρτύρων. C Ὅπως ἔλεγον ὁμοῦ, ἐπιτὰ νέοι εἰς τὴν οὐρανὸν ἀρίστευσαν καὶ ἐστεφανώοντο προερχόμενοι ἀπὸ μίαν καὶ τὴν ἴδιαν κοιλίαν καὶ ἀγωνισθέντες τὸν ἴδιον ἀγῶνα, σπαικόμενοι ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα τῆς γενήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ μιμημένοι ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τοὺς ἀγῶνας. Τάρα θὰ ἀναφέρω διὰ σῶς ὡ γενναῖοι, τὸ κυριόν ἐκεῖνο τοῦ εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον λέγει «καρτρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασα τῆς, καὶ μαστοὶ οὐκ ἐθῆλα»

σατε» (Λουκ. 11, 27). Ἀφοῦ δὲ ἐνεθυμήθη τὸς μιστοὺς καὶ τὴν κοιλίαν, εἶναι πλέον καιρὸς νὰ προκηρῆσω πρὸς τὴν μητέρα τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ἡ ὁποία μὲ ἕνα σῶμα ἀπέθανε πολλὰς φορές, μᾶλλον δὲ **D** ἐσφάγη πολλὰς φορές, ἀλλὰ δὲν ὑπέπερεν οὔτε μίαν. Τὴν ἄντρον μαζί καὶ παλὸ τριτὴν. Δὲν τὴν ἐτάρασαν ὁ πρῶτος υἱὸς της, ὅταν ὠδηγεῖτο πρὸς τὸν θάνατον, ὡσαύτῃ τὴν ἐπιποῦσαν ὁ δεύτερος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶπεν ἀρχαῖα ἀσέλη τοῦ ἀγῶνα. Ὅστε ὁ θάνατος πάλιν τοῦ δευτέρου τὴν ἐλυποῦσεν ἕως τὴν ἐσφάξεν ἡ ζωὴ τοῦ τρίτου, τῆς ὁποίας δὲν ἐγνώριζε τὸ τέλος. Ἐκεῖ μικρὴν σημάσαν δι' αὐτὴν ἡ σφαγὴ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου υἱοῦ, ἐν ὧν δὲν εἶχε φωνεῖσθαι ἀκομὴ ὁ πέμπτος. Ὅστε τὸ πῶμα τοῦ ἕκτου ἐνέσκησε τὸ φρόνημά της. Ἔμενε πλέον τελευταῖος εἰς τοὺς ἀγῶνας ὁ ἕβδομος, ὁ ὁποῖος ἐσυμπλήρωσε τὴν ἐπιτάχουρον **B** καθάραν τῶν μαρτύριων. Τὸ λοιπὸν: Ἐλόγησεν ἀπὸ τὸ ὄνθρωπον τῆς ἡλικίας, ἐλυτήθη ἀπὸ τὸ τελευταῖον αὐτὸ λείψανον τῆς φύσεως: Αὐτὴ ἡ ἴδια ἐσπρῶνε τὸ παιδί πρὸς τὸν θάνατον, ὅχι μὲ τὰς χεῖρας ἀλλὰ μὲ τὰς σπυροὺς. Μὴν ἐλαττώσης, τοῦ λέει, παιδί μου, τὸν ἀριθμὸν τῶν σπυρῶν. Ὅπως εἶσαι ἀδελφός των κατὰ τὴν γέννησιν, νὰ γίνης ἀδελφός των καὶ κατὰ τὰ κατωτέρωτα. Ὅπως εἶσαι ἀδελφός των κατὰ τὴν φύσιν, νὰ γίνης ἀδελφός των καὶ μὲ τὴν πρᾶξιν. Νὰ φανῆς ἀδελφός τῶν φωνεῦσάντων καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἐγενήθης ὡς ἕβδομο παιδί μου ἀπὸ τὴν φύσιν. Νὰ γίνης ὁ ἕβδομος μου μάρτυρας μὲ τὴν προαίρεσιν. Μὴ μὲ παρουσίᾳς, παιδί μου, ἐνῶ εἶμαι μητέρα ἐπὶ τῶν ποδῶν. ⁹³³ **A** μητέρα ἐξ ἴκον μορτύριων.

Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἕκτινα οἱ ὁποῖοι δὲν προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν οὔτε τὰς χρηματικὰς εἰσφορὰς: Ἐπὶ τρυφερότερος νόσος προσέφερε σήμερον εἰς τὸν Δεσπότην ἡ μητέρα καὶ δὲν ἐδείξεν ἀπροθυμίαν νὰ προσφέρῃ θυσίαν τὰ ἀπλόγηκα της. Πολλοὶ δὲ ἐπὶ ἡμῶς κύνουν κατὰ καιροὺς ὀλοκλήτρων ζήτημα τὴν προσφορὰν περικῶν ὀβολῶν. Ἦρεῖς θμως ἅς προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ σῶματα, καὶ ἅς δοξάζωμεν μὲ ἅπα τὸν Χριστόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Εἰς τὸν Ελεάζαρον καὶ τοὺς Μακκαβαίους

293 **B** ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΘΕΛΗΘΕΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑΝ ΑΛΛΟΓ ΠΟΛΙ ΒΑΙΚΙΣΗΘΕΝΟΙ, ΠΕΡΙ ΚΑΒΕΖΑΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΗΤΑ ΨΕΩΝ.

1. Πόσον ἄραία εἶναι ἡ πνευματικὴ αὐτὴ εὐλαία Μιλονότι οἱ κλάδοι της ἔχουν γηράσει, μὰς ἔχει δώσει ὄρθρον καρπὸν. Διότι τὰ δέντρα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ὅσα τὰ δέντρα τῆς γῆς. Ἐκεῖνα μὲν ὅταν γηράσουν ἀποβάλλουν τὰ περισσότερα φύλλα των, καὶ ὁ καρπὸς τὸν ὁποῖον κύνουν εἶναι ἄγουρος καὶ ὀλίγος, ἐνῶ αὐτὰ ὅταν γηράσουν, τότε φορτίζονται περισσότερο μὲ καρπὸν. Τοῦτο λοιπὸν μποροῦμεν νὰ τὸ ἴδωμεν καὶ εἰς ἕκείνον ὁ ὁποῖος ἀμίλησε σήμερα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐσκόπησα. **C** Διότι ἔπρεπε νὰ σιωπήσῃ ὁ νέος, ἐφ' ὅσον εὐρίσκοντο ἐδῶ τόσο γέροντες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὸ χάρισμα τοῦ λόγου. Ἔτσι μὰς διδάσκει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή. Ὅταν μὲν ἀπευθύνεται πρὸς νέον λέγει: «ἀλλήλων, νεανίσκο, εἰ κρείσσον σου, μάλις δὲς ἐὰν ἐπερωτηθῆς: κεφαλαίωσον ἐν ὀλίγοις πολλά» (Ἐσκλ. 32, 10 - 11). Ἀντιθέτως εἰς τὸν γέροντα δὲν ὀμιλεῖ μὲ τόσοσους περιορισμοὺς, ἀλλὰ τὸν ἀφίνει ἐλευθέρον καὶ τὸν ἐπιτρέπει νὰ προκηρῆσῃ χωρὶς ὄρους. Θαυμάζουσα δὲ τὴν εὐκαρίστησιν τὴν ὁποῖαν προσένοῦν τὰ λεγόμενα, ὅταν λέγονται μὲ πόνον, λέγει ἡ Γραφή τὰ ἑξῆς: «ἀλλήλων, προθύμωτε, πρῶτοι γάρ σοι, ἐν ἀκρίθει δὲ ἐπιστήμῃ καὶ ἐμπροσθεῖς μουσικῶν» (Ἐσκλ. 32, 4 - 5). Τὶ σημαίνει ἐκαὶ ἐμπροσθεῖς μουσικῶν; Φανεράναι μὲ αὐτὸ ὅτι **D** ὁ αὐλὸς, ἡ κιθάρα καὶ αἱ σύριγγες δὲν εἶναι τὸσον κατὰ κράτος εἰς τοὺς ἀκούοντας ὅσον εἶναι ἡ διδασκαλία γέροντος ἀνθρώπου, ἡ ὁποία γίνεται μὲ ἐπίγνωσιν. Συγκρίνει δηλαδὴ τὴν μίαν ἡσόνην πρὸς τὴν ἄλλην καὶ λέγει ὅτι αὐτὴ εἶναι πολὺ ἰσχυροτέρα ἀπὸ ἐκείνην καὶ ὅτι ὑπερισχέει, ἐνῶ ἐκείνη ὑποκαρεῖ πρὸς αὐτήν. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει: «ἐμπροσθεῖς μουσικῶν», δηλαδὴ δὲν θέλῃ τὰ ἀφήσῃς νὰ φανοῦν, θὰ τὰ πρῆξῃ εἰς ἀφάνειαν, θὰ τὰ ἐπισκιάσῃ.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς νὰ σιωπήσωμεν καὶ νὰ ἀκούσωμεν, ἐκεῖνος δὲ νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ διδάσκῃ. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἔχω εἶπει πολλὰς φορές, θὰ τὸ εἶπω καὶ τώρα. Δὲν μπορῶ νὰ ἀνισταθῶ εἰς τὴν προθυμίαν σας νὰ μὲ ἀκούσετε καὶ εἰς τὸν καταναγκασμὸν τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐτοιμάζωμαι πάλιν νὰ ἀκολουθήσω τοὺς συνθημαμένους

4. Σημεῖ. Μουσικῶν ὄργανων, κυρίως πομπικῶν, τοῦ ὁποῖου ἀπερῆ της ἀνεπάρκεια ὁ Πάπ. Κατακατάξτε ἐξ ἐπιτῆ ἡ ὁκτὶ καλλίμων διαφόρων μεγέθους, τοὺς ὁποῖους ἐσυγκολλῶσαν μεταξὺ των μὲ κηρὸν.

δρόμους, Ἐ πρῶτα τὸ ὅποιον εἶναι κωρασιακόν, νὰ ἀποφασίσω δηλαδὴ μὲ πολλὴν εὐκαλίαν νὰ ὡς ἀλλήλα, παρακινούμενος ἕκαστος ἀπὸ τὴν δύναμίν μου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν μὲ ἀκούσατε, ἐπειδὴ καὶ προηγουμένως ὁ λόγος, ἐνῶ εἶχε κατέλθει εἰς τόσον μέγα βάθος, δὲν κατεπνήγη ἀλλὰ πέρασε μέσα ἀπὸ μεγάλα πελάγη χωρὶς νὰ ὑποστῇ ναυάγιον. Ἡ αἰτία δὲ οἱ αὐτὸ ἦτο τὸ ὅτι δὲν ὑπῆρχαν βράχοι, οὔτε ὕψηλοι, οὔτε σκόπελοι, ἀλλὰ παντοῦ συναντούσε πέλαγος καὶ γαλήνιον ἀπὸ λιμάνι, καὶ ὁ πόθος ὁ δικός σας νὰ ἀκούσατε φυσούσε τὸν λόγον, ὅπως ὁ ζέφυρος τὸ ἴδιον ἀπὸ τὴν πρύμνην, καὶ τὸν ὠδηγοῦσε πρὸς γαλήνιον λιμάνι. Διότι μάλισ ἐβγαίνον ἀπὸ τὴν γλῶσσαν μου τὸν 396

Α ὑπεδέξατο με ἀνοικτὰς ἀγκάλας, ἀν καὶ παρείχε πολλὰ δυσκολίας, ἐπειδὴ ἡ φύσις τῶν προηγουμένων ναπημάτων ἦτο τέτοια. Ὅμως ἡ ὑπερβολικὴ προθυμία καὶ ἡ μεγάλη σας προσοχή μοῦ ἐμετρίασε τὸν κόπον καὶ ἔκαμεν εὐκόλα τὰ δύσκολα. Διότι δὲν ἐπετρέψατε νὰ πῶσι τίποτε οὔτε εἰς πέτραν, οὔτε εἰς ἀγκάθια, οὔτε εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ ὅλα τὰ ὑπεδέξατο εἰς εὐφροσύνην καὶ πλοῦτον ἀγρόν, εἰς τὸ βάθος τῆς διανοίας σας, διὰ τοῦτο καὶ θάλομεν καθημερινῶς τὰ σπαρτὰ νὰ κυματίζον, πρὸς ἄνεμον ἀπὸ τὴν αὐρανὸν τοῦ ἐνεύματός ἀντὶ θεοῦ τὸν ζέφυρον, καὶ τὸ θεῶμα νὰ γίνεται κάθε ἡμέραν λαμπρότερον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν Β ἤθελα καὶ σήμερον νὰ ἀσκηθῶ μὲ ἕκτινα ποῦ ὑπολείπονται! Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Ὁ καρὸς τῶν Μακαβαίων στέκεται ἑμπρὸς εἰς τοὺς οφθαλμούς μου, μοῦ φωνάζει τὸν νόον μὲ τὰς ἀσπραῖς τῶν τραυματιῶν τῶν καὶ καλεῖ τὴν γλῶσσαν μου νὰ ἐγκυμῶσθαι τὸ κάλλος τῶν. Κανείς ἄς μὴν κωπηλοῖ τὸν λόγον μου ὅτι εἶναι παρὰκαιρὸς, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἡ ἡμέρα τῶν ἀγώνων εἶναι ἡ σύριανή, τοὺς πλέκοντες σήμερον τοὺς στεφάνους καὶ ἀντιπρόσωπον τὸ τράχηλον πρὶν ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Διότι ἂν, ὅταν τελούνται γάμοι, οἱ συναρχόμενοι εἰς γάμον ὑφαινοῦν πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον νυμφικὰ φορέματα καὶ σπαλιζοῦν τὰς οἰκίας μὲ στεφάνια καὶ παρασκευάσματα, πολλὸ περισσότερο θὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, C ἐφ' ὅσον καὶ ὁ γάμος αὐτὸς εἶναι πνευματικώτερος, διότι δὲν νυμφεῖται ἄνθρωπος γυναῖκα, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ δὲν φθὰ ἦτο σφάλμα ἂν ἰνώνμαζε κανείς τὴν ψυχὴν τῶν μαρτύρων, νύμφην πνευματικὴν, ἐπειδὴ προσκέρουσαν καὶ ὡς προέκον τὸ αἷμα τῶν, τὸ ὅποιον εἶναι προέκον ἀφθαρτος.

6. Ἡ ἐπιτομή εἰς τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς Μακαβαίους εἶναι ἡ ἵνδακτι μὴτε περὶ ἐπιτομῆς. Ἐπιτομὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν δεκάτην ἐπιτομὴν «Περὶ τοῦ ἁερουῦ καὶ τῶν ἐργασιῶν» (ΠΓ 68, 616-624).

"Ας ἀφήσωμεν ὅμως τὰ ἐγκώμια διὰ τὴν σύριαν ἡμέραν. Σήμερον δὲ θὰ διορθώσωμεν τοὺς καὶ ὀλιγοπίστους ἐκ τῶν ἀδελφῶν μας, διότι πολλοὶ ἐκ τῶν πλείων ἀφελῶν, ἔκρινες ἐθύνατον νοῦν, παρασύρονται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἔχουν ὀρθὴν γνώμην διὰ τοὺς ἁγίους αἰτίους. Ἐπίσης δὲν τοὺς συγκαταλέγουσιν εἰς τὸν κορὸν τῶν λοιπῶν μαρτύρων, λέγοντες D ὅτι δὲν ἔκυσαν τὸ αἷμα τῶν διὰ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ ἐσφάγησαν διὰ τὸν Νόμον καὶ διὰ τὸ γράμμα τοῦ Νόμου, καὶ καίρια κρέατα." Ἐμπρὸς λοιπὸν εἰς διορθώσωμεν τὴν διανοίαν τῶν. Διότι εἶναι ἐντραπὴ, ἐνῶ πανηγυρίζομεν, νὰ ἀγνοῶμεν τὴν αἰτίαν τῆς πανηγύρεως.

2. Διὰ νὰ μὴν ὑποφέρουν λοιπὸν εἰς τὴν κοινὴν αὐτὴν καρδὴν μόνον τῶν ἕκτινα ποῦ εἶναι ἀσθενεῖς εἰς τὴν πίστιν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀγκαλιῶσιν μὲ εὐκρινὴν πρόθεσιν π... ἀγωνιστὰς καὶ νὰ τοὺς ἴδουν μὲ κερκαρὸς οφθαλμοῦς, ἀφοῦ ἀφαιρέσωμεν σήμερον ἀπὸ τὸν νοῦν τῶν τὴν ὑποψίαν, θὰ τοὺς κάμωμεν νὰ δεκτοῦν αἰθρὸν τὴν πνευματικὴν πανηγυρίαν μὲ εὐκρινὴν γνώμην καὶ καθαρὴν διάνοιαν. Διότι ἐγὼ ἐπαίνο μὲν πολλὸ νὰ συγκαταλέγω τοὺς Μακαβαίους μετὰ τῶν ἄλλων μαρτύρων E καὶ μάλιστα λέγω ὅτι αὐτοὶ εἶναι λαμπρότεροι. Διότι ἠγωνίσθησαν ἰδίε, διὰν ἔην εἶπον συντριβὴ ἀκόμη αἱ κάλκινα πόλια καὶ δὲν εἶχε στερρὴ ἀκόμη ὁ σφεδρῆνικος μοχλός, ὅταν κυριαρχοῦσε ἡ ἁμαρτία, ἀνθῶσε ἡ κατάρρα, τὸ ὀκυρὸν τοῦ διαβόλου ἦτο ἀκόμη ἰσχυρόν, καὶ ἡ δόδος τῆς ἀρετῆς αὐτῆς δὲν εἶχεν ἀκόμη πατηθῆ. Διότι τώρα μὲν καὶ νεοὶ καὶ πολλὰ νεαυρὰ κορπίσια ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, τρυφερὰ καὶ προτοῦ ἀκόμη ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν, ἔχουν ἀποδύθη εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ θανάτου. Τότε ὅμως πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ ἀκόμη καὶ οἱ δικαιοὶ ἐροδοῦντο ἰσχυρὰ πολλὸ τὸν θάνατον. 397 A Ὁ Μωϋσῆς εἶε αἰτίος τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐδραπέτευεν. Ὁ Ἰησῆς διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐφυγε τεσσαράκοντα ἡμερῶν δρόμον μακρὰν. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραμῆ ἐπέστη διὰ τοῦτο συνεβούλευσε τὴν Σάραν νὰ λέγῃ ὅτι ἦτο ἀδελφὴ τῆς καὶ οὐκ ἀδελφὸς τῆς. Καὶ διαπὶ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς ἄλλους, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος ἐπροβείτο πρὸς τὸν θάνατον, ὥστε νὰ μὴν ὑποσφῆρη οὔτε τὴν ἀπειλήν τοῦ θηριωτοῦ, ἐνῶ ἦτο ἀτρόμητος καὶ ἀπληροσπαστος καὶ ποτὲ δὲν

8. Ὁ Ἀντίοχος ὡς βασιλεὺς κατακτητικὸς τοῦ Νόμου εἶχε ἐπιθέσει ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους νὰ φάγωσιν χοίρειον κρέας.

7. Ἐνεκεν τῆς πόλεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἄδου καὶ τοῦ βασιλέως.

8. Ὁ ἱερεὺς Βασιλῆς ἀναφέρεται εἰς τὸ περιστατικὸν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου κατὰ τὴν νύκτα τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀνακρίσεως τοῦ ἀπὸ τοῦ ἄδου καὶ τῶν Κοιτῶν. Εἶπεε τοῦτο εἰς τὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου 18, 17.

είκον παρακλή τῆ νεύρα του οὔτε εἶχε χάσει τὴν δυνάμιν του:

Οἱ Μασκοβαῖοι ὄμωκ τότε, ὅταν ὁ ἄνατος ἦτο τόσο φανερός καὶ δυνατός, ἠγωνίσθησαν μαζί του καὶ τὸν κατενίκησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἀναπέμῃ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, συνῆθη καὶ τότε ἐκεῖνο ποῦ συμβαίνει κατὰ τὴν ἡμέραν. Ὅπως καὶ πρὶν ἀκόμη φανῆ ὁ ἥλιος, τὸ πρῶτόν μᾶς φαίνεται ἐκκάρσιον. **Β** Ἐπειδὴ τὸ φῶς τῶν δικτίνων φωτίζει καὶ ἀπὸ μακρὰν τὴν γῆν, ἐνθ' οἱ ἀκτίνες του δὲν ἔχουν ἐμφανισθῆ ἀκόμη, εἶσι συνῆθη καὶ τότε. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, διελέτετο λοιπὸν τὸ σκότος τῆς δειλίας, πρῶτον ἀκόμη ἐμφανισθῆ ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα, ἐπειδὴ ἦτο κοντὰ καὶ ἀγγίζε πλέον τὰ πράγματα.

Τὸ ὅτι μὲν λοιπὸν ἔδειξαν μεγάλην ἀνδρείον, ἀγωνισθέντες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Μασκοβαῖοι, εἶναι ἀλλοφάνερρον. Τὸ ὅτι δὲ τὰς πηγὰς τῶν τὰς Ἑλλάνων διὰ τὴν Χριστιανὴν θὰ προσπαθῆσαι νὰ σῶς τὸ ἀποδείξῃ. Διότι διὰ ποίων λόγων ἐμαρτύρησαν; Πέες μου, διὰ τὸν Νόμον, λέγει, καὶ διὰ τὸ γράμμα τοῦ Νόμου. Ἄν λοιπὸν ἀποδεικθῆ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸν Νόμον, **Γ** δὲν εἶναι φανερόν ὅτι, μαρτυροῦντες διὰ τὸν Νόμον, ἄλλῃ τὴν γενουσιότητά τῶν τῶν ἔδειξαν πρὸς χάριν ἐκεῖνου ποῦ ἔδωκε τὸν Νόμον: Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ἀποδείξωμεν σήμερα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἔδωκε τὸν Νόμον. Ποῖος λοιπὸν τὰ λέγει αὐτὰ: Ἐστίνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει πολὺ καλὰ καὶ τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα, ὁ Παῦλος ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης. Γράφειν πρὸς τοὺς Κορινθίους λέγει τὰ ἑξῆς: «Οὐ θέλω δὲ ὑμῶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλῃν ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσέων ἐβαπτίσαντο ἐν νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικῶν ἔφαγον», ἐννοεῖν τὸ μάννα, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικῶν ἔπιον» (Α΄ Κορ. 10, 1 - 4), ἐννοεῖν τὸ ὕδωρ ποῦ ἔπρεξε ἀπὸ τὸν βράχον. **Δ** Ἐπειτα, ἀποδεικνύειν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ θαύματα αὐτὰ, προσέθεσον: «Ἐπινοῦν γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσιν λέπτως ἢ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς» (Α΄ Κορ. 10, 4). Καὶ θεθαίωσ: διότι δὲν ἔβγαζε τὸ νερὸν καὶ τοὺς ποταμούς ἐκεῖνους; ἢ φῶσις τοῦ θράκου, ἀλλὰ ἢ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, κτυπῶσα τὸν λίθον, ἔκανε νὰ ἀναβλύζωσιν αἱ πηγαί. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀνοήσιον πνευματικῆν πέτραν καὶ εἶπεν ὅτι ἠκολούθει. Ἡ δὲ πραγματικὴ πέτρα δὲν ἀκολούθει, ἀλλὰ εὐρίσκειται τοποθετημένη εἰς κάποιον τόπον. Ἡ δυνάμις ὄμωκ ποῦ εἶναι παντοκροῦ παρούσα καὶ ἐνεργεῖ ὅλα τὰ θαύματα, ἐκείνη ἔσκιζε καὶ τὸν βράχον. Ἄν δὲ δὲν πα-

ραδέκεται τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἰουδαῖος, **Ε** ἄς τὸν συλλάβωμεν μετὰ τὴν ἰσῶα του τὰ ἄλλα, ὁμιλοῦντες πρὸς αὐτὸν ὅχι μὲ τὰς λόγους τοῦ Παύλου, τοῦ Πέτρου ἢ τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς λόγους τῶν προφητιῶν, διὰ νὰ μάρτυρησιν τὰ μὲν γεγονότα εἶναι ἰδικὰ του ἄλλα τὸ νόημα τῶν εἶναι ἰδικόν μας.

3. Ποῖος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς προφήτας λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἔθηκε τὴν Παλαιάν Διαθήκην; Ὁ ἠγασμένος ἀπὸ τὴν κοίτην τῆς μητρὸς τοῦ Ἰερραῖος, ὁ ὁποῖος ἔλαμψε κατὰ τὴν νεότητά του. Ποῦ καὶ τότε: ἄκουσε τοὺς λόγους: του διὰ τὴν μηδισγωγηθῆς ὁρθῶς ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ λόγοι αὐτοί; «Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος». Εἰκότως ἡμέρας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀνιστῶ τὸν ἄκαρτῶν καὶ διεργεῖ τὸ φρόνημα αὐτῶν ποῦ τὸν ἀκούουσιν, δεικνύειν ὅτι οἱ λόγοι δὲν εἶναι ἰδικοί του, **39** **Α** Ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέστειλεν. «Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται. Μετὰ δεῖκναι ὅτι ἡμέραι εἰς ἡμέρας διὰ τὰ μέλλοντα νὰ ἀκολουθήσωσιν. Πῶς λοιπὸν, ὅν ἠμῆξ διὰ τὰ μέλλοντα, λέγει, ἔδωκεν αὐτὸς τὴν Παλαιάν Διαθήκην; Περιμένε κυρῶς νὰ ἀνηρῶσῃ καὶ τότε **40** ἡ θῆς καθαρὰ τὴν λῶσιν τῆς ἀληθείας. Διότι διὰν ἐλέγγωσιν αὐτὰ ὁ Κύριος εἶχε δοθῆ καὶ τὸν εἶκον παρακλή, ἐνθ' ἢ Κινὴ Διαθήκη δὲν εἶχε δοθῆ ἀκόμη. Ἄφου λοιπὸν τὰ ἐθέλατε αὐτὰ καλὰ εἰς τὸν νοῦν σας, δεχθήτε τὴν λόσον τῆς μεγάλης σας ἀπορίας: «Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος», ἐννοεῖν τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, καὶ διαθήσομαι ἡμῖν διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατέραν ὑμῶν» (Ἰερ. 33, 31-32). **Β** Ἐρωτῶ τὸν Ἰουδαῖον, ἔρωτῶ καὶ τὸν ὀλιγόπιστον ἀδελφόν, ποῖος ἔδωκε τὴν Καινὴν Διαθήκην; Ὅλοι θὰ ἀπαντήσωσιν θεθαίωσ: Ὁ Χριστὸς. Αὐτὸς λοιπὸν ἔδωκε καὶ τὴν Παλαιάν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶπεν ὅτι «διαθήσομαι διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην» ἔδεικνεν ὅτι καὶ ἐκείνην αὐτὸς τὴν ἔδωκεν. Ἐνας λοιπὸν εἶναι ὁ νομοθέτης καὶ τὸν δύο Διαθηκῶν. Καὶ πῶς ἔδωκε τὴν Παλαιάν, πῶς μοι; «Ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλασθόμενός μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου» (Ἰερ. 33, 32). Δὲ πῶς ἔδειξε καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἡλῶσι καὶ τὴν φλοστοργίαν του, καθὼς καὶ τὸ ὅτι αὐτὸς ἐπέτρεψε τὴν ἔξοδον καὶ ἔκαμον ἄλα τὰ θαύματα εἰς τὴν Αἴγυπτον, διότι μετὰ τὸ νὰ εἴη «ἐπιλασθόμενός μου τῆς χειρὸς **41** αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου» ἐφανέρωσεν ἄλα τὰ θαύματα, ἐπειδὴ ἢ ἔξοδος ἐκείνη εἶχε πραγματοποιηθῆ μετὰ τὰ παρὰδοξῆ ἐκεῖνα σημεῖα. «Καὶ αὐτοὶ οἱκ ἐνέμεινον ἢ διαθήκη μου, κατὰ ἡμέρας αὐτῶν, λέγει Κύριος» (38, 32). Ἀπὸ ἐκεῖ μὲν λοιπὸν γίνεται φανερόν ὅτι ἕνας εἶναι ὁ νομοθέτης τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀπὸ ἐδῶ

δέ, ἂν κάποιος ἔχη ἀντιληφθῆ σωστὰ τὰ λεχθέντα, γνωρίζει ὅτι εἶναι γεμίται ἀπὸ μιᾶν μεγάλην ἀπορίαν. Διότι, ἀνοφείρων τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον πρόκειται νὰ δώσῃ ἄλλην διαθήκην, τὴν ἄνωμους «καινὴν», δηλαδὴ παράδοξον. «Διαθήσομαι», λέγει, «καθὼς καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν δεσθῆμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν τῇ διαθήκῃ μου· καὶ γὰρ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν θὰ ἔπρεπε νὰ τρωρηθοῦν καὶ νὰ ὑποστοῦν τὴν πῶν βαρεῖαν πωρίαν, ἐπειδὴ ἐνῶ εἶχαν ἴδει τόσα θαύματα καὶ εἶχαν λάβει τὸν Νόμον, δὲν ἐβελτιώθησαν καθόλου. Ἄντὶ νὰ τοὺς τρωρήσῃ ὁμοίως, τοὺς ὑπόκειται καὶ περισσότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα μὲ αὐτὰ ποὺ λέγει.

Θὰ ἔπρεπε θεδαίως σήμερα νὰ δώσωμεν τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτῆς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπιλογίμαι νὰ στρέψωμεν ἄλλοῦ τὸν λόγον καὶ ἐπειδὴ θέλω νὰ σὺς παιδωνγωγῆσαι ὥστε νὰ μὴν μαθαίνετε τὰ πάντα, ἀλλὰ νὰ τὰ θρώσκετε μόνοι σας, θὰ σὺς ἀσφῶσαι νὰ τὴν ἀναζητήσετε καὶ νὰ τὴν ἀνακαλύψετε. Εἰ ἂν δὲ ἴδωσθε τὴν ἀναζητήσετε μὲν ἀλλὰ δὲν τὴν εὐρήκατε, τότε θὰ σὺς βοηθῶσαι καὶ ἐγὼ. Διὰ νὰ σὺς κάμω δὲ πῶν εὐκαλετὴ τὴν ἀναζητήσαι, σὺς λέγω εὐθὺς ἀπέσωσαι τοὺς ἀποσταλικούς λόγους, εἰς τοὺς ὁποίους κυρίως θὰ μπορέσετε νὰ εὑρετε τὸν θησαυρὸν καὶ τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτῆς. Εἰς τὰς ἐπιστολάς του Πρὸς Ῥωμαίους, Πρὸς Γαλάτας καὶ Πρὸς Ἑβραίους ἠσκολοῦσθε μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Παῦλος καὶ ἔδωκε τὴν λύσιν του. Ἔτσι δοὺ εἶδοτε ἐπιμελεῖσθε θὰ μπορέσετε, ἀφοῦ μελετήσατε τὰς ἐπιστολάς, νὰ εὑρετε τὴν λύσιν, ἐὰν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν δὲν ἀσκοληθῆτε μὲ ματαίας συγκεντρώσεις καὶ ἀνωφελεῖς φλυαρίας, ἀλλὰ ἀναζητήσατε 199

Α τὸν θησαυρὸν προσπιλωμένοι εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν ποὺ σὺς ἔχω εἶπει.

Ἐν τῇ μεταξῦ, ἀφοῦ ἀνήρωμεν τὸ θέμα αὐτὸ ἄνωθεν, ἀς προχωρήσωμεν εἰς τὰ ἐπόμενα. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἐπόμενα; «Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι ὑμῖν, λέγει Κύριος· δίδου δὲ νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. Καὶ οὐ μὴ δοξάσωσιν ἕκαστος τὸν πολλὴν αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων· Γινώσκει τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσωσιν με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἴλωσαι ἕσσομαι τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἐπὶ» (Ἱερ. 33, 33-34). Ἄφοῦ ἀνέφερε τὴν Παλαιάν Διαθήκην, τὴν ὅσῃν ἔδωκεν, καὶ τὴν Καινὴν, τὴν ὅσῃν πρόκειται νὰ δώσῃ, Β ὑπογραμμίζει λοιπὸν καὶ τὴν ὁμιλίαν τῆς δεξιᾶς τὰ κορακτικὰ τῆς καὶ θέλει τὸ σύμβολο τῆς δυναμείας τῆς τὸ ἐνὸς δίπλα εἰς τὸ ἄλλο, διὰ νὰ μᾶλλον πόσον δια-

φορετικὴ εἶναι ἡ Καινὴ ἀπὸ τὴν Παλαιάν, διάφορος ἀλλὰ δὲ ἀντίθετος. Πόσον ἀνωτέρα εἶναι, πόσον μεγαλυτέρα ἡ λάμψις τῆς καὶ πόση ἡ ἀστραπὴ τῶν δωρεῶν καὶ τῆς χάριτος.

4. Ποῖα λοιπὸν εἶναι τὰ κορακτικὰ τῆς Καινῆς; «Δίδου δὲ νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς». Ὁ μὲν παλαιὸς Νόμος εἶχε γραφῆ εἰς λιθίνας πλάκας καὶ ἐπειδὴ ἔσπασον αἱ πράξαι ἀνεκάρητε πάλιν εἰς ἄλλας τὰ γράμματα τοῦ Νόμου καὶ κατέθη ὁ Μωϋσῆς κρατῶν τὰς πλάκας τῶν ὁσίων ἢ φύσις ἦτο συγγενὴς πρὸς τὴν ἀνασθήσῃ αὐτῶν πῶν τὰς ἐδέχοντο. Ὁ Καινὴ δὲμος δὲν ἦτο ἔτσι. Δὲν ἐκαράχθησαν πλάκας διὰ τὴν ἐσθῆ ἢ Καινὴ Διαθήκη. Πῶς ἐσθῆ λοιπὸν; Μὲ ποῖον τρόπον; Ἄκουσε πῶς διηγείμαι τοῦτο ὁ Λουκάς; «Ἦσαν πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, λέγει, καὶ ἐγένετο ἄνωθεν ἕκ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴ ὡσεὶ φερονέμενος πνοῆς θαλάσσης καὶ ὑψήσαν αὐτοὺς θεωμερῶμενοι γλώσσαις ὡσεὶ πυρὸς· ἐκρόσθη τε ἑρ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐληλύθησαν Πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρξαντο φθέγγεσθαι γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτούς» (Πράξ. 2, 1-4). Βλέπετε ὅτι αὐτὸ τὸ ἔτσι εἶναι μὲ ἠκρίβειαν ὁ προσφθῆς παραπάνω, διὰ τὴν εἶπε «Δίδου δὲ νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς». Διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, τὴν ὅσῃν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτούς, τοὺς ἔκωκεν ἐμπνευκα σπρηγματούς... καὶ μὲ τὴν δόξαν του παρέσχε σκέπην εἰς τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν ὅτι ἐσπῆθη νὰ κηρύττῃ κοκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῆ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ πάλιν ἐμύρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου» (Α' Κορ. 1, 17 καὶ 20). Στρέφει τὸν σταυρὸν καὶ πρὸς τὰ πάντα καὶ πρὸς τὰ κάτω. «Ἐπειδὴ», λέγει, «Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰσίου καὶ Ἑλλήνες σοφίαν ἠσποῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαῖοι μὲν σκάνδαλον, Ἑλλήνοι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαῖοις καὶ Ἑλλήνοι, Χριστὸν Θεοῦ Ἐ δύνωμεν καὶ Θεοῦ σοφίαν· διὰ τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐπί» (Α' Κορ. 1, 22-25). Ὀνομάζει τὸν σταυρὸν μωρὸν Θεοῦ καὶ ἀσθενὲς Θεοῦ· δὲ ἐπειδὴ εἶναι μωρὸς (διότι τὶ εἶναι σοφώτερον ἀπὸ αὐτόν;), ὡς ἐπειδὴ εἶναι πράγμα ἀσθενὲς (διότι τὶ εἶναι ἰσχυρώτερον ἀπὸ αὐτόν;), ἀλλὰ διὰ τὸ παρουσιάει τὴν γνώμην, τὴν ὅσῃν εἶχαν διὰ τὸ πρῶμα αὐτὸ αἱ ἄσποια. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπε παραπάνω «ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἠπώλλυμενος μωρὸς ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζόμενοις δύνωμεις

8. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ καίμενον παρομοιάζει ἐν κενόν.

10. Τὸ καίμενον ἔχει ἑβραϊστικόν.

Θεοῦ ὅτι (Α' Κορ. 1, 18). Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ κρίνομεν τὰ πράγματα ἐπὶ τῆ βάσει τῆς γνώμης τῶν πνευματικῶς ἀσθενῶν ἐπειδὴ καὶ αἱ ἀρρώστια νομίζουν ὅτι τὸ μέλι ἐστὶν πικρὸν. 409 Α Τοῦτο ὅμως ὀφείλεται εἰς τὴν ἀσθένειαν καὶ δὲν εὐθάνεται τὸ μέλι. Ἔτσι καὶ ὁ σταυρὸς φαίνεται ἀνόητον πρῶτον εἰς τοὺς ἀστούς, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Ἐπειτα ἀποδεικνύων ὅτι, διὰ μόνον δὲν εἶναι ἀνόητος, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι πολὺ σοφὸν τὸ πρᾶγμα αὐτό, ὅτι διὰ μόνον δὲν εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ ἀντιθέτως πολὺ ἰσχυρὸν, συγκρίνει ἑκεῖνα ποὺ κατορθώνονται δι' αὐτοῦ μετὰ τὴν δημιουργίαν, μετὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ μετὰ τὴν εὐαγγελικὴν σοφίαν. Καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἀνεκάλυψαν οὔτε ἡ εὐαγγελικὴ οὔτε ἡ ἐξωτερικὴ σοφία, καὶ τὰ ὅποια οὔτε ἀπὸ τὴν δημιουργίαν ἔρασαν πολλοὶ ἄνθρωποι οὔτε ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐκέρδιον, αὐτὰ τὰ κατορθώσαν ἐκεῖνο ποὺ ἐθεωρεῖται ἀνόητος, ἀλλὰ δὲν ἦτο.

Β Διὰ τοῦτο, ἔχων τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ πράγματα, στρέφεται μετὰ πολλὴν παρηγορίαν πρῶτον πρὸς τὴν κοσμικὴν σοφίαν, λέγων «ποῦ σοφός;» (Α' Κορ. 1, 20). Τὶ σημαίνει «ποῦ σοφός;» Εἶναι ὡσὺν νὰ ἔλεγον: Ποῦ εἶναι αἱ διδασκαλίαι τῶν φιλοσόφων; Ποῦ τῶν ρητόρων; Ποῦ τῶν σοφιστῶν; Ποῦ τῶν ἄλλων συγγραφεῶν; Ἐχουν ἑρασινοσῆ καὶ ἔχουν καταστραφῆ ὅλα. Ἐχουν φθάσει ὅλα ἀπὸ τὸ μέσον. Ἡ νίκη ὑπῆρξε ἴσους λοιπῶν, ὥστε οὔτε κἀν φαίνονται πλέον ἔκιστα. Διὰ τοῦτο, ἄφωσ ἅτὰ δὲν φαίνονται πλέον καὶ παρεσύρθησαν ὡς σκῆνη, ἐρωτᾷ καὶ λέγει «ποῦ σοφός;» Ἐφανερῶς ὁ σταυρὸς, καὶ ὅλα ἐκεῖνα διελύθησαν. Ἀντίκπε τοὺς κήρυγμα καὶ ἐκεῖνα διεσκορπίθησαν εὐκολώτερον καὶ ἀπὸ ἰσὺν ἀράκην. «Ποῦ σοφός;» Ποῦ εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῶν λόγων; C Ποῦ τὸ κάλλος τῆς ἐγγλωττίας; Ποῦ τὰ ῥοδερὰ σοφισμάτων; Ποῦ ἡ ῥόμη τῶν λόγων; Ποῦ ἡ ἀκονισμένη γλῶσσα; Ποῦ αἱ συγκεντρώσεις καὶ τὰ συνδέματα; Ὅλα ἐκεῖνα παρεσύρθησαν, ἐκάρθησαν καὶ καταστράφησαν. ἔχουν φθάσει ἱεροκάθη. ἔχουν στρέψει τὰ νῦστα. «Ποῦ γραμματεῖς;» Ποῦ εἶναι τὰ τῶν Ἰουδαίων, λέγει; Καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἐνέκπε τοὺς κήρυγμα καὶ τοὺς ἀπέκρυψεν, ὅπως ὁ κλίος τῆν σκῆνην. Διὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν κατόρθωσαν ὁ Νόμος εἰς ἴσους πάλιν κρῶνον καὶ εἰς ἓνα καὶ μόνον ἔθνος, τὰ κατορθώσαν ὁ σταυρὸς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμῶν, ἄφωσ ἐουγκύρωσε τὰ ἁμαρτήματα, ἐκείσε δικαιοσύνην. ἔκπε τοὺς ἀθρώπους ἄγιους, τοὺς ἐδίδαξε τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ D καὶ τοὺς ἠγάγησε πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐπειτα, ἄφωσ ἀφήσῃ πάλιν τὰ σκετὰ μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, στρέφεται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, «Ποῦ οὐρητήρῃ τοῦ αἵματος τοῦτου;» (Α' Κορ.

1, 20). Ὑπανίσταται ἐδῶ τοὺς αἰρετικούς καὶ τοὺς ἀποκλινομένους μετὰ τὴν φιλοσοφίαν, αἱ ὁποῖοι πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ σταυροῦ ἦσαν πρὸ ὄψεος ἀπὸ ἔθνη, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐφάνῃ ὁ σταυρὸς συνετρίβησαν μετὰ μεγαλυτέραν εὐκολίαν αὐτοῦ ὅτι πηλὴνα ὀκεθῆ. «Ὅχι ἐμφάνειν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου ταύτου;» (αὐτόθι). Πάλιν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας στρέφεται. Τὶ σημαίνει «ἐμφάνειν»; Ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο ἀνόμη. Διὰ τὸ πρᾶγμα ἦτο. «Καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῆ ἔτι» (1ερ. 38, 34). Ἄλλὰ ὁ μὲν προφήτης τῆς Παλαιᾶς μὲς ὑπογράφει τὴν πύκαρτον ὄψιν. Ὁ Ἀπόστολος ὅμως, ἔπειδὴ ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Ἰουδαίων, τὰ παραθέτει συγχρόνως καὶ τὰ ἑκα διὰν λέγει, ὅπως εἶπε παραπάνω, «οὐκ ἐν πλάτῃ λαθῆναις, ἀλλ' ἐν πλάτῃ καρδίας σαρκίνους» καὶ ὅπως λέγει ἐδῶ «οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος» τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, ὁ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ» (Β' Κορ. 3, 3 καὶ 6).

5. Τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἐμάχεσε κάποιος ἔθλια καὶ Αἰθηρολόγη. Εἶδες πῶς φρονεῖ τὸ γράμμα, δηλαδὴ πῶς ἐμνημόνευσε ὁ Νόμος; Μάθε καὶ πῶς δίδει ζωὴν τὸ πνεῦμα. Μνημονεῖ μέσα κάποιος ποὺ εἶναι γεμῆτος κακῶν ποὺ ἔχει κερνήσει, ἔχει κλέψει, εἶναι πληρῆκτής, ἔχει μοικέσει, ἔχει διαπράξει κάθε κακὴν πράξιν καὶ εἶναι νεκρὸς πλέον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Αὐτὸν τὸν παραλαμβάνει ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐκείνον ποὺ ἔχει κερνήσει τὸν κάνει υἱὸν Θεοῦ, ἐκείνον ποὺ ἔχει πεθάνει ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, τὸν ζωογονεῖ. 401 Α Αὐτὸ σημαίνει τὸ «ὁ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ». Πῶς δὲ ζωοποιεῖ; Ἐπειδὴ δὲν ζητεῖ εὐθῆνας διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ὅπως λέγει ὁ προφήτης: «ἔλεως ἔσθητι τοὺς ἀδικίας αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῆ ἔτι». Ρῶθηκε πάλιν τῶν Ἰουδαίων, ἂν ἔγινε ποτὲ εἰς τὸν Νόμον κάτι τέτοιο. Δὲν θὰ μνησθῆ νὰ σοῦ ἀπαντήσῃ. Διὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐμάχεσε τὰ ἔθλια Αἰθηρολόγη καὶ ἑατὴν ποὺ ἐπόρευεν ἑαίστα, καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς χάριτος ὅπως ἐκεῖνος ποὺ διεπράξεν αὐτῶν κακῶν, διὰν βαπτισθῶν παύρων ζωὴν καὶ δὲν ὄφισταν, καὶ κερνήσει ἁμαρτιῶν διὰ τὰ παραπτώματά των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: Β «Μὴ μετανῆσθε» οὔτε πόρνοι, οὔτε μιλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, οὐ μισκοί, οὐ κλέπται, οὐ πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδοροί, οὐκ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσατε. Καὶ ταῦτά τινες ἦνε ἄλλ' ἀπελοδοθήτε. Ἄλλ' ἠγαθήθητε, ἄλλ' ἐδικαιοθήτε ἐν τῷ ὄναρτι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡρώς» (Α' Κορ. 6, 9 - 11). Εἶδες πῶς λάμπει ὁ λόγος τοῦ προφήτου «εἰς ἑλεως ἔ-

σομαι τὰς δίκαιας αὐτῶν; Εἶδες πῶς ἀσπράττει ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἐπὶ πνεύμα ζῶοποιεῖ; Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τὸ ἄλλο ποῦ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, πῶς δηλαδὴ σὲ ἐλάχιστον χρόνον διέτρεξεν ὅλην τὴν οἰκουμένην; "Ἀκουσέ τον νὰ λέγῃ" **С** αὐτοε με ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκένας τὸ εὐαγγέλιον» (Ρωμ. 15, 19) καὶ παρακάτω πάλιν ἐννυὶ δὲ μηκέτι τόπων ἔκων ἐν τοῖς κλήμασι τούτοις, ἐπιποθῶν δὲ ἔκων τοῦ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἕως ἂν πορεύομαι εἰς τὴν Ἰστανίαν, ἐλπίζω θεάσασθαι ὑμᾶς, ἐὰν ὑμῶν πρότερον ἀπὸ μέρους ἐπιληθῶς (Ρωμ. 15, 23-24). Ἐὰν δὲ ἕνας ἀπόστολος σὲ πολὺ μικρὸν χρονικὴν διάστημα διέτρεξε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς οἰκουμένης, πορεῖς νὰ ἀντιληφθῆς πῶς καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι τὴν ἐσαγγήνευσαν ὁλόκληρον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ λέγειν ἐπὶ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν» (Κολοσ. 1, 23), ἐρμηνεύων τοὺς λόγους τοῦ προφήτου: «ἐπὶ πάντας ἐβίβησεν με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου οὐρανῶν» (Ἰερ. 38, 84).

Д Τὸ ὅτι λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὸν Νόμον γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ παραπάνω. Ἐπίσης εἶναι σαφές ὅτι ἔχουν τὸ αἴμα τῶν κάρν τοῦ νομοθέτου, ὡροῦ ἐσαγγήνουν διὰ τὸν Νόμον. Παρακαλῶ δὲ τὴν ἀγάπην σας νὰ συμπέτασῃ με πάλιν προσκυλῶν εἰς τὴν πανήγυριν. Σπεύσατε ὡς μέλικοι ἀπὸ τὰς κυψέλας εἰς τὰς πληγὰς τῶν μαρτύρων διὰ νὰ ἀγκαλιάσατε τὸ μαρτύριόν των, καὶ εἰς νὰ σὺς ἐρμολογῆ ἢ ἀπόστασις.¹¹ Διότι ἐὰν ὁ Ἐλεῶσαρος, ἐνῷ ἦτο γέρων, δὲν ἐδείλυσσε πρὸ τοῦ πυρός καὶ ἡ μητέρα τῶν μακαρίων ἐκείνων Μακαρθαίων ὑπέμεινε τόσους πόνους εἰς βαθὺ γῆρας, ποῖαν ὑπολογίαν θὰ εἴρατε καὶ ποῖαν ἀνυπόληπτον ὄταν δὲν θελήσατε νὰ βαθύσατε ὀλίγη σιάνη¹² διὰ νὰ παρακολουθήσατε τοὺς ἀγῶνας των;...

11. Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων ἢ ἐκείνη ἀναγγελλομένη εὐδοκίαι εἶναι ἀπὸ τὴν Ἀνατόλειαν εἰς ἀπόστασιν μερικῶν σταδίων.

12. Σταδίον. Μέτρον μήκους (ὄσον πρὸς 180 περίπου μέτρα).

Εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παύλον

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

Δὲν θὰ ἦτο σκόρπια νὰ ὀνομάσῃ κανεὶς τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου λιθάρι πῶν ἀρετῶν καὶ κτήσαν πνευματικῶν τόσον πολὺ ἀνθοβολῶσα με τὴν χάριν **477 А** καὶ ἐπεδείκνυε τὸ ψικκὸν τοῦ φρόνημα ἔξω τῆς κάρτιος. Ἡ χάρις δὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶπεν ἐκκευθὴ εἰς αὐτὸν πλουσιοπαρόκως, ἐπειδὴ ἔγινε τὸ σκετὸς τῆς ἐκλογῆς καὶ παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ καθαρόν. Διὰ τοῦτο ἐγέννησεν δι' ἡμᾶς τοὺς θαυμασίους ποταμοὺς σου, οἱ ὁποῖοι ρέουν διαρκῶς καὶ ποτίζουσι οὐκ τὴν γῆν ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ κάνουν νὰ βλασιήσουν εἰς αὐτοὺς αἱ ἀρεταί. Οἱ ποταμοὶ δὲ οὗτοι δὲν εἶναι μόνον τέσσαρες, ὅπως ἦσαν εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλὰ πολὺ περισσότεροι. Ποῖος λόγος λοιπὸν εἶναι ἰκανὸς νὰ ἐξυμνήσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ Παύλου, ἢ ποῖα γλώσσα θὰ μπόρῃ νὰ τὸν ἐγκωμιάσῃ ἐπαρκῶς; Διότι, διὰν μία ψυχὴ ἔχη ὄλας μαζί **В** τὰς ἀνθρωπίνους ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγγελικὰς ἀρετάς, καὶ μάλιστα εἰς ὑπέρτατον βαθμόν, πῶς θὰ μπόρῃσμεν νὰ ἑσπεράσωμεν τὸ μέγεθος τῶν ἐπιγίνων;

Δὲν θὰ σιωποῦσαμεν ὅμως. Ἀντιθέτως, ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, θὰ ὀμιλήσωμεν. Διότι τὸ καλύτερον εἶδος ἐγκωμίου εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων ἑσπερνᾶ κατὰ πολὺ τὸν λόγον. Ἀκόμη καὶ ἡ ἴητις εἰς τὴν περιπέσειν αὐτῆν εἶναι λεπτοτέρα ἀπὸ μυριάς ἄλλας νίκας.

Ἀπὸ πού λοιπὸν θὰ ἔσπερε νὰ ἀρκίσωμεν τοὺς ἐπαίνους; Ἀπὸ τοῦ ἄλλου παρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ Παῦλος συγκεντρῶνας ὄλα μαζί τὰ κορίσματα ὅλων τῶν ἀνθρώπων; Διότι ὄλα τὰ κορίσματα ποῦ ἔχουν ἐπίδειξι οἱ προφῆται, οἱ παπῆρακοί,¹³ οἱ δικαιοί, οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ

13. Πατριάρχαι -ῆς Παλαιῆς Διαθήκης ὀνομάζονται οἱ ἀπόστολοι τοῦ Ἁγίου πνεύματος καὶ τοῦ Νόμου καὶ ἀπὸ τῶν ὁσίων μέχρι τοῦ θάνατος. Πατριάρχαι ὀνομάζονται ἐπίσης οἱ Ἰσραηλῆς, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Ἰσραηλῆς καὶ ἀποστόμοι ἄλλοι ἀπὸ τὴν μεταρρασίαν τῶν Ῥωμαίων. Ἰσραηλῆς χαρακτηριστικῶν τῶν Πατριάρχων εἶναι ἡ μακροβιότης, ὡς πρὸς τὴν ὅποιαν ἡμᾶς διαφέρουν ἰκανῶς διαφορά.

μάρτυρες, C τὸ εἶπε καὶ ὁ Παῦλος καὶ μάλιστα εἰς τόσον μέγαν βαθμόν, εἰς ὅσον κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ χωριστὰ δὲν εἶχε τὸ ἀποικὸν του χάρισμα. Ὅριστε, σύγκρινε!

Ὁ Ἄβελ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ αὐτῆς ἐπευρίθη ἀγαθός. Ἐάν ὅμως συγκρίνης τὴν θυσίαν αὐτὴν μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ Παύλου, θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ θυσία τοῦ Παύλου εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν θυσίαν τοῦ Ἄβελ, ὅσον εἶναι ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν. Ποίαν λοιπὸν θυσίαν θέλετε νὰ σὰς ἀναφέρω; Διότι αἱ θυσίαι τοῦ Παύλου εἶναι πολλαί. Κάθε ἡμέραν ἐθυσίασε τὸν ἑαυτὸν του καὶ μάλιστα ἡ θυσία αὐτοῦ αὐτῆ ἦτο διπλῆ. Ἀπ' ἐνὸς μὲν ὑπεβάλλετο καθημερινῶς εἰς κινδύνους θανάτου, ἐνῶ ἄρ' ἑτέρου ἔφερεν εἰς τὸ σώμα του τὴν νέκρωσιν, διότι ἀνταρπαχτικῶς συνεχῶς κινδύνους ἐσφάριζετο ἀπὸ τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἐνέκρινεν εἰς τέτοιον βαθμὸν τὰς ἐπιθυμίας, τῆς σαρκός, ὥστε οὐ μόνον D νὰ μὴ εἶναι καθόλου κατώτερος ἀπὸ τὰ σφάγια τὰ προσφερόμενα εἰς θυσίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως πολὺ ἀνώτερος. Διότι δὲν ἐθυσίασε βόδια ἢ πρόβατα; ἀλλὰ προσέφερε καθημερινῶς διπλὴν θυσίαν τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλαβε τὸ θάρρος, νὰ ἀναφωνήσῃ· ἐγὼ γὰρ ἤδη ἀπέθανοναι (B' Τιμ. 4, 8), ὀνομάζων ἀποθνήσκον τὰ σφάγια.

Ὅμως δὲν τοῦ ἦσαν ἀρεταὶ αἱ θυσίαι αὐταὶ καὶ, ἀφοῦ ἐθυσίασε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Θεόν, προσέφερεν ὡς θυσίαν καὶ τὴν οἰκουμένην ἀλόκληρον. Διέσκιονεν, φθόνν νὰ εἶχε φερὰ, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας χώρας. Μὲ ἄλιγας λέξεις ἀλόκληρον τὴν γῆν τὴν ὅποιον φησίζει ὁ βίβλος, E καὶ δὲν ἐβόδιε μόνον ὡς ἀπλὸς δόσοφόρος, ἀλλὰ κατὰ τὴν πορείαν του αὐτὴν ἐξερρίζων τὰ ἀγκάθια τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ἔσπερεν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας. Ἐδύνακε τὴν πάλανν καὶ ἠσανέφερε τὴν ἀλήθειαν. Ἐκανε τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ἢ, καλύτερον, τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἦσαν ὄμοιοι μετὰ τοὺς ἁγίους, τοὺς ἔκανεν ἀγγέλους.

Διὰ τοῦτο καὶ ἦσαν ἐπαύκωτοι νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸν κόσμον, ὕστερα ἀπὸ τοὺς κόπους ποὺ εἶχε καταβάλει καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θρήνητους ποὺ ἔσεν ἐπιτύχει, ἔλεγε πρὸς τοὺς μισθιάς του διὰ τὸ τοὺς παραγορήσῃ: 478 A «Εἰ δὲ καὶ

μετὰ τὸν μαρτυρικὸν καὶ τὸν παραρητικὸν κερμόν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβραίων. Προκαταλογιστικαί Παροιμίαι εἶναι οἱ: Ἀδάμ, Σφθ, Ἰωάν, Κοτίν, Μαλακία, Ἰερε, Ἐνθ, Μαθουσία, Ἀβρα καὶ Νῶε. Μετακαταλογιστικαί δὲ οἱ: Ἰηρ, Ἀρφαξά, Καϊν, Σαδ, Ἐθερ, Φαλέ, Ραγού, Σαρού, Καζό καὶ Θόρα. Πλεονεχὲς περὶ τῶν Παραρητικῶν εἶλετο εἰς Ἑθροικιστικὴν καὶ Ἰσραηλῆν Ἐρωτολογιστικὴν, τόμ. 10, σελ. 186 - 188.

ἀνόητοι ἐπὶ τῆς θυσίας καὶ λειτουργίας τῆς πίστεως ὑμῶν, καίτοι καὶ συγκοίρια πᾶσαν ὑμῖν διὰ καὶ ἡμεῖς κοίμετε καὶ συγκοίριετέ μοι (Φιλιπ. 2, 17 - 18). Τί λοιπὸν θὰ μπορούσε νὰ συγκροθῇ μετὰ τὴν θυσίαν αὐτὴν, ἐὰν τὴν προσέφερον ὁ Παῦλος εἰς τὸ θυσιαστήριον ὅπου οὐδεὶς εὐρίσκειται πᾶνω ἀπὸ τοὺς οὐρανούς μετὰ ὄργανον τὸ μακαίριον τοῦ Πνεύματος;

Θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ἐπ' ὅσον ὁ Ἄβελ ἐδοξολογήθη ἀπὸ τὸν Κρίν εἶναι τόσα καὶ ἐνδοξος ἀπὸ τὸν Παῦλον. Ἐγὼ ὅμως σὰς ἀπαρτήθηκα τόσους θανάτους, ὅσοι ἡμέρας ἔζησε καὶ ἐκήρυξεν ὁ μακάριος Παῦλος. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ ἀναλογισθῆς ὅτι ὁ μὲν Ἄβελ ἐφανοθή ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ποὺ δὲν τὸν εἶκεν δοῦσαι; ἀλλὰ οὕτε καὶ ἐβραγύθησε. B ἐνῶ ὁ Παῦλος ἐφανοθή ἀπὸ ἐκείνου τοὺς ὁποίους ἔσπευδε νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακὰ καὶ κόρον τῶν ὁποίων ὑπέφερον ὅσα ὑπέφερον.

Καὶ ὁ Νῶε ἦτο δίκαιος καὶ μάλιστα ὁ καλύτερος εἰς τὴν γενεάν του. Μήπως ἦτο μόνον αὐτὸς εἰς ἅλα τέλειος καὶ δίκαιος; Ὅχι, διότι καὶ ὁ Παῦλος ἦτο κατὰ πάντα δίκαιος. Καὶ ὁ μὲν Νῶε ἔσωσε μόνον τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὰ παῖδά του, ἐνῶ ὁ Παῦλος, εἶςιν συνδῆ εἰς τὴν γῆν κατακλυσμός πολλοῦ χειρότερος ἀπὸ τὸν πρῶτον, δὲν ἔκανε μετὰ σάνιδας κιβωτῶν καὶ δὲν ἔσωσε μόνον ὅσα ἢ τρεῖς ἢ πέντε συγγενεῖς, ἀλλὰ ἐκρηματώθησαν ἀπὸ σάνιδων τὰς ἐπιστολάς του καὶ ἤρπασε μέσα ἀπὸ τὰ κύματα τὴν οἰκουμένην, ἡ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ καταποντισθῇ. Καὶ ἡ κιβωτὸς του C ἦτο τέτοια, ποὺ δὲν περιεφύρει εἰς ἕνα μόνον τόπον, ἀλλὰ ἔσωσε ἕλα τὰ μέματα τῆς οἰκουμένης καὶ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ὀδηγεῖ τοὺς πάντας εἰς τὴν κιβωτὸν αὐτὴν τῆς σωτηρίας, τὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν ἔκανε δὲ τόσον ἐρύκωρη, ὥστε νὰ κορπὶ τὸ πᾶν πᾶν σαρκίον, καὶ δέχεται μέσα εἰς αὐτὴν ἀνεκρίτως ἀνομιωτέρον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἴσα, τοὺς ὁποίους κάνει ἰσαξίους τῶν ἀγγέλων, ὑπερνεκὸν ἰσοτιμότητος τὴν κιβωτὸν τοῦ Νῶε. Διὰ ἐκείνη μὲν περιέλαβε κάρκα καὶ τὸν ἀρπασε πάλιν νὰ βγῇ κάρκα, καὶ δὲν ἔλαβε τὴν θηριοδίαν τοῦ λύκου, τὸν ὁποῖον ἐφιλοθένησε. Δὲν συμβαίνει ὁμοίως τὸ ἴδιον καὶ μετὰ τὸν Παῦλον. Αὐτὸς ἐδέχθη λύκους καὶ τοὺς ἔκανε πρόβατα. Ἐδέχθη γέρρακα καὶ μαυροκόρκος καὶ τὸ ἔκανε περιστέρια. Καὶ ἀπὸ ἐδίωξεν ἅπαν D τὴν θηριωδίαν καὶ τὸν παραλογισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης φροσύνης; ἔβαλε μέσα τρετὴ τὴν ἡμετέραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὕτως ὥστε νὰ πλεῖ μὲχρι σήμερον ἡ κιβωτὸς αὐτὴ καὶ νὰ μὴ διαλυθῆται. Ὁ χειρὸν τῆς κωκίως δὲν ἔμπορεο νὰ ἀνοήτῃ τὸς σάνιδας τρε. Καὶ ἔτσι κατάρθρωσε νὰ ἐπιπλοῦσῃ καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν

ταραχήν του χειμώνος, διότι οι σάνδες της δέν ἦσαν ἐπι-
κρισμένα με ἀσφαλτον και τίσσαν, ἀλλὰ με τὸ Πνεῦμα τὸ
Ἅγιον.

Ἀλλὰ θαυμάζουσι οἱ τὸν Ἀβραάμ, διότι, Ἐ δταν ἤκου-
σε τὸ «ἐβέλθε ἐκ τῆς γῆς σου και ἐκ τῆς συγγενείας σου»
(Γεν. 12, 1) ἔφησε και πατρίδα και οἰκίαν και φίλους και
συγγενεὶς και εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν ἔβαλε τὴν ἐντολὴν τοῦ
Θεοῦ; Βεβαίως, διότι και ἡμεῖς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν θαυ-
μάζομεν. Ποῖος ὅμως θὰ ἠμποροῦσε νὰ φθάσῃ τὸν Παῦλον, ὁ
ὅποιος δέν ἔφησε μόνον πατρίδα και οἰκίαν και συγγενεὶς
διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ και ἀλόκληρον τὸν κόσμον, ἢ, καλύ-
περον, τὸν ἴδιον τὸν οὐρανὸν και κάπ περιούσιον ἀπὸ τὸν
οὐρανόν; Τὸ μόνον δὲ τὸ ὁποῖον εἴηται ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ
Ἰησοῦ. Ἀκούσατε πῶς τὸ λέγει αὐτὸς: «Οὕτε ἐνεστάτα, οὔτε
μέλλοντα, 479 Ἄ οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος διηγήρεται ἡμῶς
καρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. 8, 38-39). Ὁ Ἀ-
βραάμ, ριποκινδυνεύων τὴν ζωὴν του, ἤρπασε τὸν ἀνεψιὸν
του ἀπὸ τοὺς θαρβάρους.¹⁴ Ὁ Παῦλος ὅμως ἤρπασεν ἀπὸ
τὰς χεῖρας οὐκ τῶν θαρβάρων ἀλλὰ τῶν δαιμόνων, οὐκ κά-
πουιν ἀνεψιὸν του ἢ πρεῖς ἢ πέντε πάλαις ἀλλὰ ἀλόκληρον
τὴν οἰκουμένην, ὑπομένων ἀναριθμήτους κινδύνους κάθε ἡ-
μέραν και ἐξασφαλίζων διὰ τοῦ ἰσχυοῦ του θανάτου πολλὴν
ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ ἡ κυριώτερον ἀρετὴ και
τὸ καλύτερον δεῖγμα τοῦ ψυχικοῦ φρονήματος τοῦ Ἀβραάμ
εἶναι ἡ θυσία τοῦ υἱοῦ του. Και εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτοῦ
Β ἔχει πάλιν τὸ πρωτεῖον ὁ Παῦλος, διότι δέν ἐθύσασεν υἱόν,
ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν αὐτὸν του και μάλιστα ἀναριθμήτους
φορὰς, ὅπως εἶπα και προηγουμένως.

Τι θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ θαυμάσῃ εἰς τὸν Ἰσαάκ; Παλ-
λὰ πράγματα, ἀλλὰ κυρίως τὴν ἀνεξικακίαν. Ὅταν ἤγαγε
πυργόδιον και ἐδώκετο ἀπὸ τὰ κτήματά του, δέν ἀνεπετίθετο,
ἀλλὰ ἠνεύκετο νὰ τὰ γεμίσουν με πέτρας και ἤλλασε κάθε
φορὰν τόπον διαμονῆς, ἀντὶ νὰ ἐπιτίθειαι κατὰ τῶν διαιωσῶν
του. Ἐπῆρται δὲ τοῦτο μέχρις οὗτου ἐκορσίσῃ ἡ ἀδικία ἐπι-
θυμία τούτων.¹⁵ Ὁ Παῦλος ὅμως, βλέπων οὐκ νὰ γεμίσουν τὰ
φρέσά του με πέτρας, ἀλλὰ νὰ λιθοβολοῦν αὐτὸν τὸν ἴδιον,
δέν τὸ ἐπέτρεπε μόνον, ἀλλὰ και προσεπάθει νὰ ἐνυπόσῃ
εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτοῦς ποδὸν τὸν λιθοβολοῦσαν. Ἐ διότι ὅσον
περισσότερον ἐκαλύπτετο ἀπὸ λίθους ἢ πηγῆ, τόσον περισ-
σότερον ἔρρηκεν και ἔβλεκυε ποταμούς ὑπερνοήσας.

Ἡ Γραφὴ ἐγκωμιάζει διὰ τὴν ὑπομονὴν του τὸν υἱὸν

14. Βλέπε τὸ σχετικὸν περιστατικὸν εἰς Γένεσι 14, 1-16.
15. Γένεσι 28.

τοῦ Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ. Ποῖα δόξαντινὴ ψυχὴ ὅμως θὰ μπο-
ροῦσε νὰ δεῖξῃ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Παύλου; Διότι ὁ Παῦλος
ὄν ἐδούλευσεν ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη¹⁶ μόνον, ἀλλὰ ἀλόκλη-
ρον τὴν ζωὴν του διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Και δέν ὑπέφερε μό-
νον τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας και τὸν ποταγὸν τῆς νυκτός,
ἀλλὰ ὑπέμενε και κλονοδόλλαν ἀλόκληρον πειρασίων, σὴ-
μερον μαστιγοῦμενος, τὴν ἐπομένην λιθοβολοῦμενος, πῶτε
ἀγωνιζόμενος με τὰ θηρία, πότε μακόμενος με τὴν θάλασσαν,
πενθῶν ἡμέραν και νύκτα, ὑποφέρων ἀπὸ τὸ ψῦχος και πάν-
του: ἀγωνιζόμενος Ἐ και ὑπερβαίνων κάθε θρῖον ἀνταγῆς,
διὰ νὰ ἁρπάξῃ και νὰ σώσῃ τὸ πρόβατον ἀπὸ τὸν φάρυγγα
τοῦ δαίμονος.

Μήπως θὰ πρέπει νὰ συγκρίνωμεν τὸν Παῦλον με τὸν
αἰόφρονα Ἰακώβ; Φεβούμαι ὅμως μίσητος εἶναι ὁμοίον νὰ
μροσπαθῶ νὰ ἐγκωμιάσω τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη
κατὰ τὸν κόσμον και ὑπελόγιζε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου
ὡς ἡμεῖς ὑπολογίζομεν τὴν στάκην και τὴν σκόνην και
ἀπῆκινεῖτο ἀπὸ τὸν κόσμον ὅσον συγκινεῖται νεκρὸς ἀπὸ
τὴν θέαν νεκροῦ. Διὰ τοῦ πρόπου αὐτοῦ κατεπράννε πάν-
του πῶς σαρκικὰς ἐπιθυμίας και κατάρθηκε νὰ μὴν ἐπικό-
ψῃ και εἰς κανὲν ἀνθρώπων πτόθος.

Θαυμάζουσι τὸν Ἰακώβ οἱ οὐνόμοιοι. Και πολλὰ εἰπὸς.
Ἐ διότι ὑπέβρε μέγας ἀγωνιστὴς, ὑπομένων νὰ ἐξισωθῇ με
τὸν ἴδιον τὸν Παῦλον λόγῳ τῆς ὑπομονῆς του, τοῦ ἀνεπιλή-
πτου θίου του, τῆς ἀρραπιστάσεως του πρὸς τὸν Θεόν, λόγῳ τῆς
μάχης τὴν ὁποῖαν ἐθύσε και τῆς θαυμασίας νίκης τὴν ὁποῖαν
ἐκέρσισεν ἀπὸ τὴν μάχην αὐτὴν. Ὁ Παῦλος ὅμως δέν ἠγυ-
νίσθη και δέν ἐζήσεν ὅπως ὁ Ἰακώβ ἀρραπισμένου μῆνος μόνον.
ἀλλὰ πολλὰ χρόνια. Και δέν ἐδιέλυε με τὸ πῖον ποῦ ἐπρεκεν
ἀπὸ τὸ σῶμα του τοὺς θύλους τῆς γῆς, και δέν ἐκάθιστο ἐπά-
νω εἰς τὴν κοιλίαν ὅπως συνέβαινε με τὸν Ἰακώβ, ἀλλὰ πι-
πταν καὶ ἡμέρας εἰς τὸ νοστὸν σπῆμα τοῦ δαίμονος και ἀ-
γωνιζόμενος με ἀναριθμήτους περασμούς, ⁴⁸⁰ Ἄ ὑπεδικινώ-
ετο ἰσχυρότερος ἀπὸ πέτραν. Και δέν τὸν ἐφρονέσσαντο μόν-
ον τρεῖς ἢ τέσσαρες φίλοι, ἀλλὰ τὸν ἐκατηγόρουσι οἱ οἱ
ἀπιστοὶ ψευδοῦλεφοι,¹⁷ και τὸν ἔπυον και τὸν ἐξόβρισον.

Ἀλλὰ θὰ εἶπῃ κανεὶς, ἢ φιλοξενίον τοῦ Ἰακώβ και τὸ δν-

16. Γένεσι 29, 164.

17. Ψευδοῦλεφοι. Ἰουδαῖοις χριστιανοῖς αἱ ἔσσοι: ἐπίμενον ὅτι διὰ
τὴν εὐαγγελίαν ἦτο σπαρτίτης ἢ ὑπέρτης τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου και μετὰ τὸ
ἄπιστομα, τὰ ἔζημε τὸν ψευδοῦλεφον ἐθνομόργησε αἰὸν εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν και διηγετέθητε τελικῶς διὰ τῆς ἀποστολικῆς συνέδου τῶν Ἰερου-
σαλήμων εἰς τὴν ἐκλίαν ἀποσταστικῶν ὁ Παῦλος. Τὰ περὶ τῆς συνέδου
εἴρησε εἰς τὸ ἴδιον κεφάλαιον τῶν Πράξεων εἰς Ἀποστόλων.

διαφέρουν του διά τούς έχοντας ανάγκην ἦσαν ἀεσθαύμα-
στα. Τό δεχόμεθα. Ὅταν ὅμως τὰ συγκρίνωμεν μέ τὰ ἀντι-
ποστικά χαρίσματα τοῦ Παύλου, θά τῷ εὐρωμεν τῶσαν κατώ-
τερα, ὅσον ἀνωτέρα εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα. Διότι ὅτι ἔ-
κανεν ὁ Ἰῶβ διὰ τούς τυφλοὺς κατὰ οὐρα, τὸ ἔκανε ὁ Παῦ-
λος διὰ τούς ἀκουσθισμένους κατὰ τὴν ψυχὴν, διαρθάνων
τούς κωπυσοὺς καὶ ἀναστήρων κατὰ τὴν λογισμὸν καὶ ἐνδύ-
ων τούς γυμνοὺς καὶ τούς διαρράποντας ἀσχημίας διὰ τῆς
στολής τῆς πίστεως. Καὶ ὡς πρὸς τὰ σωματικά δὲ εἶναι τῶσαν
ἀνώτερος τοῦ Ἰῶβ, ὅσον ἀνώτερος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βο-
ηθεὶ τούς ἄλλους, Β ἐνψὺ ζῆ ὁ ἴδιος εἰς πτωχείαν καὶ πείναν,
ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κάνει πρὸ ἴδιο ἀπὸ τὸ περισσοῦρά του.
Καὶ τοῦ μὲν Ἰῶβ ἡ οἰκία ἦτο ἀνοικτὴ διὰ πάντα ἐρχόμενον,
ἐνψὺ ἡ ψυχὴ τοῦ Παύλου εἶκον ἀπλοθῆ εἰς ἀλόκληρον τὴν
οἰκουμένην καὶ ἐδέχετο ἀλοκληροὺς νόσους. Διὰ τοῦτο δὲ
καὶ ἔλεγεν· αὐτὸ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ
ἐν τοῖς ἀπλόγνοις ἡμῶν (Β΄ Κορ. 6, 12). Καὶ ὁ μὲν Ἰῶβ,
ἔκων πλήθος θῶων καὶ προσβάτων, ἐδίειν ἀπλότερα εἰς τούς
ἔχοντας ἀνάγκην, ἐνψὺ ὁ Παῦλος, μὴ διαθέτων τίποτε περισ-
σώτερον ἀπὸ τὸ σῶμα του, ἐδούθη με αὐτὸ τούς ἔχοντας ἀ-
νάγκην καὶ διεκρούσε· «Ταῖς χεῖρας μου καὶ τοῖς πόσι μετ’
ἑμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες C αὐταῖς (Πρόβ. 20, 34), διότι
τὴν σωματικὴν του ἐργασίαν τὴν ἐκρητισμοποιεῖ ὑπὲρ τῶν
πεινῶντων.

Οἱ σκόληκες ὅμως καὶ οἱ πληγαὶ προξενούσαν εἰς τὸν
Ἰῶβ φοβεροὺς καὶ ἀνυπόφορους πόνους. Τὸ ὁμολογῶ καὶ
ἐγώ. Ἄν ὅμως ἀντιπαροθέσῃς εἰς αὐτὰ τὰς πολυερθμούς
μαστιγῶνας τοῦ Παύλου, τὴν διωκτικὴν πείναν, τὴν γυμνάσιμα,
τὰς ἀλυσίδας, τὰς φυλακὰς, τοὺς κινδύνους, τὰς ἐπιβουλὰς
ἀπὸ τοῖς ὁμοφύλοις, ἀπὸ τοῖς ἄλλοθινοῖς, ἀπὸ τοῖς ἀρξων-
τας καὶ ἀπὸ ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, καὶ ἐκτός αὐτῶ
τὴν ἐσώμην δυσκολώτερον φροντίδα διὰ τοῖς ὀλιγοπιστοῦν-
τας καὶ δι’ ἄλλας τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὸν φλογισμὸν τὸν ὁποῖ-
ον ὑπέμνε πρὸς χάριν καθὲ ἀκανθαλιζομένου, θά ὄντηλη-
φθῆς ὅτι ἦτο ἰσχυρότερα ἀπὸ πέπυον ἢ ψυχὴ, ἢ ὅποια ἄντε-
κον εἰς ἄλα αὐτὰ καὶ ὅτι ὑπερέβαλλεν εἰς ἀνοικτὴν ἀκόμην
καὶ σῆψον καὶ διαμόντα.

D Ἐκεῖνα λοιπὸν ποῦ ἔπαυκεν ὁ Ἰῶβ εἰς τὸ σῶμα, ἰά
ἔποσκεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἡ λύπη δι’ ἐκεῖνους
ποῦ ἀκανθαλιζόντο καθημερινῶς τοῦ κατέμνε τὴν ψυχὴν
χειρότερα ἀπὸ καθὲ σκυλῆσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἔκινε ποταμοὺς
δοκρίων, κλαῖων ὅχι μόνον τὰς ἡμέρας ἀλλὰ καὶ τὰς νύ-
κτας, καὶ ὑπέμνε περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἡ γυναῖκα ὅταν
πίκτη διὰ τὸν καθένα ἀπὸ τούς πιστοὺς. Τοῦτο φανερόντων

καὶ οἱ λόγοι του· ἐτίμα μου ὡς πάλιν ὀδύνη» (Γαλ. 4, 19).

Μετὰ τὸν Ἰῶβ ποῖον θά ἤμποροῦσε κανεῖς νὰ θαυμάσῃ;
Νομίζω τὸν Μωϋσῆν. Καὶ τούτου ὅμως εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώ-
τερος ὁ Παῦλος, διότι ἡ ἀγκα ἐκεῖνη ψυχὴ E διέθετε πολλὰ
καὶ μεγάλα χαρίσματα, ἀλλὰ τὸ κυριώτερον τῆς προσὸν ἦτο
τὸ ὅτι ἐπρωτῆμε νὰ διαγραφῆ ἀπὸ τὴν βίβλον τοῦ Θεοῦ
διὰ νὰ σωθῶν οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ Μωϋσῆς ὅμως ἐπρωτῆμε νὰ
ἀπαλοθῆ κατὰ με ἄλλους, ἐνψὺ ὁ Παῦλος ἐπρωτῆμε νὰ
ἀπαλοθῶν ὅσον, ἐνψὺ ὁ ἄλλος θά εὐκόλοιστο. Καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς
ἠγωνίζετο με τὸν Φαραὼ, ἐνψὺ ὁ Παῦλος. Ἄ! ἠγωνίζετο
καθημερινῶς με τὸν διάβολον. Ὁ ἄγιος τοῦ Μωϋσῆος ἐγένε-
το ὑπὲρ ἐνός μόνον ἔθνους, ἐνψὺ ὁ Παῦλος ἠγωνίζετο, λου-
σόμενος ὅχι εἰς τὸν ἰδῶτον ἀλλὰ εἰς τὸ σῶμα του, νὰ διορθῶ-
σῃ ὅχι μόνον τὸν κατοικημένον κόσμον ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκατοί-
κητον, ὅχι μόνον τὰς ἑλληνικὰς χώρας ἀλλὰ καὶ τὰς βαρβα-
ροὺς.

Θά μπορούσα νὰ ἀναφέρω καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ
καὶ τὸν Σαμουὴλ καὶ τοὺς λοιποὺς προφήτας. Διὰ νὰ μὴν
μακαρολογῶ ὅμως θά ἄσκοληθῶ μόνον με τούς κορυφαίους.
Διότι ὅταν ἀποδεικθῆ ὅτι ὁ Παῦλος εἶναι ἀνώτερος τούτων,
ὄθεν θά μπορούσῃ κανεῖς νὰ ἀμνησθήσῃ τὴν ὑπεραχὴν του
καὶ ἔνατι τῶν ἄλλων. Ποῖος εἶναι λοιπὸν οἱ κορυφαῖοι;

Μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ ἀνέφερα ποῖοι ἄλλοι ἔν ὅχι ὁ
Δαυὶδ, ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Ἰωάννης; Ἀπὸ αὐτούς ὁ ἕνας εἶναι
πρόδρομος B τῆς πρώτης καὶ ὁ ἄλλος τῆς δευτέρας παρου-
σίας τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνομαθήσαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ
κοινῶ προφήται. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ ἐξαιρέτων εἰς τὸν
Δαυὶδ; Ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ
ποῖος ὅμως ἐπέτυχε νὰ ἀπακτήσῃ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν
ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου τὸς δύο αὐτὰς ἀρετάς; Ποῖος
δὲν εἶναι κατώτερος του ὡς πρὸς αὐτάς; Τί εἶναι δὲ τὸ θαυ-
μάσιον τοῦ Ἠλία; Μήπως τὸ ὅτι ἐδέκετο τὸν οὐρανὸν καὶ ἔ-
πρωτῆμε πείναν (Γ΄ Βασ. 17, 1) καὶ ἔφερον εἰς τὴν γῆν
πῦρ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν (Δ΄ Βασ. 1, 9 ε.); Ἐγὼ δὲν νομίζω
ὅτι εἶναι αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ ὅτι C ἦτο με ζῆλον ἀρκασιώμενος εἰς
τὸν Θεόν καὶ ὁ ἄλλος του αὐτὸς ἦτο ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν πατ-
ῆρ. Ἄν ὅμως ἐξετάσῃς τὸν ζῆλον τοῦ Παύλου, θά ἴδῃς ὅτι ὑπε-
ρέκει ὡς πρὸς αὐτὸν τῶσαν πολὺ, ὅσον ὁ Ἠλίας ὑπερέκει τῶν
ἄλλων προφητῶν. Διότι ποῖοι λόγοι θά μπορούσαν νὰ συγκρι-
θῶν με τούς λόγους ἐκεῖνους τοῖς ὁποῖους ἔλεγεν ὁ Παῦ-
λος διὰ νὰ δεῖξῃ τὸν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ζῆλον του· ἀντά-
μην ἀνύστημα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν
μου κατὰ οὐρα (Ρωμ. 9, 3); Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἐνψὺ

τὸν ἀνέμεναν οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ στέφανοι καὶ τὰ ἔσθλια, δὲν ἔσπευδε πρὸς αὐτὰ, ἀλλὰ παρέμενε· εἰς τὴν γῆν λέγων ὅτι ἐπιμένει τῇ σαρκὶ ἀναγκασιώτερον δι' ἡμᾶς (Φιλιπ. I. 24). Διὰ τοῦτο δὲ ἐπίστανται ὅτι διὰ τὴν ἐκκροσθῆν ἢ ἀγάπην καὶ ὁ ζῆλος τοῦ δὲν ἄρατος οὔτε ἡ ἀρατὴ οὔτε ἡ μαρτυρία κτίσις καὶ ἐζητοῦσε ἄλλην μὴ ὑπάρχουσαν διὰ τὴν δεικνῆν ἔκεινο τὸ ἄποστολὸν ἤθελε καὶ ἐπόθει.

Ὁ Ἰωάννης ἐπρωτοῦσε ἀσπίδας B καὶ ἄρατον μέλι. Καὶ ὁ Παῦλος, ὡς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἔπρωτο μὲν ἀσπίδας καὶ ἄρατον μέλι, ἀλλὰ ἤρκετο εἰς πρότερον πολὺ πτωχότερον ἐκεῖνης τοῦ Ἰωάννου καὶ δὲν εἶπεν οὔτε κἀν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν λόγῳ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ ζήλου τοῦ διὰ τὸ κήρυγμα. Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης ἀπέλιπε μὲ πολλὴν θάρρος εἰς τὸν Ἡρώδη. Καὶ ὁ Παῦλος ἄρατος δὲν ἀπεκρίμασε μόνον ἓνα ἢ δύο ἢ τρεῖς Ἡρώδας, ἀλλὰ ἀναρτήματα ἄρατους πρὸς αὐτὸν, ἢ μᾶλλον κειротέροις ἀπὸ τὸν ὑράνιον ἐσκεῖνον.

Δὲν μένει λοιπὸν τίποτε ἄλλο παρὰ E νὰ συγκρίνωμεν τὸν Παῦλον μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἄς ἀφήσωμεν ἐπιμένους τὴν γῆν καὶ ἄς ἀνέλθωμεν εἰς τὰς οὐρανοὺς ἀσπίδας. Ἄς μὴν νομίση ἡμᾶς κανεὶς ὅτι ὁ λόγος εἶναι ταλιμρός. Διότι ἂν ἡ Γραφὴ ἀνόμοσε τὸν Ἰωάννην ἀγγελοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐπίσης, διὰ τὴν νὰ ἀπαρῶμεν ἕταν συγκρίνωμεν μὲ τοὺς ἀγγέλους τὸν καλύτερον ἀπὸ ἄλλους; Τί λοιπὸν εἶναι τὸ μέγα εἰς τοὺς ἀγγέλους; Τὸ ὅτι δεικνύουσι ἀπόλυτον ὑπακοήν πρὸς τὸν Θεόν, πράγμα τὸ ἄποστολὸν δεκτικῆς καὶ ὁ Δουτὸς λέγων· «δυνατὸς ἵκεν, ποιοῦντος τὸν λόγον αὐτοῦ» (Ψαλμ. 102, 20). Διότι τίποτε δὲν μπορεί νὰ ἐξισωθῆν πρὸς τὸ γεγονός αὐτό, ἀκόμη καὶ τὸ ἂν εἶναι μίριας φορὰς ἀόρατος. Ἐκεῖνο προπάντων 442 A τοῦ τοῦς κόνει μακαρίους εἶναι τὸ ὅτι ὑπακούουν εἰς ἄρατος τὰς ἐπιτάλας καὶ δὲν παρακούουν καρμίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μπορούμεν νὰ ἔσωμεν ὅτι τὸ ημεῖς μετὰ σκελετικότητος καὶ ὁ Παῦλος, διὰ τὴν δὲν ἐπῆρθε μόνον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιτάλας, καὶ περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἐπιτάλας, ὅπως φανερώσωμεν οἱ λόγοι τοῦ εἰς ὅν μοι ἔστιν μαθή, ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδύνατον ἦσθε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ; (Α' Κορ. 9, 13).

Τί ἄλλο ἔλεγεν ὁ προφήτης ἐγκαταμάζων τοὺς ἀγγέλους; «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους ἀσπὸ πνεύματος, λέγει, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πρὸ φλέγων» (Ψαλμ. 103, 4). Τοῦτο ἄρα μπορούμεν νὰ τὸ ἴδωμεν καὶ εἰς τὸν Παῦλον, διότι ὡς ἐνεργός καὶ πῦρ B διέκρεθεν ἄρα τὴν οἰκουμένην καὶ ἐκαθάρισε τὴν γῆν. Ἀλλὰ δὲν ἐπέκρινεν ἀκόμη τοὺς οὐρανοὺς; Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀξιοθαύμαστον, τὸ ὅτι ἐνῶ

πύρισκετο εἰς τὴν γῆν καὶ ἔφερε αἶμα θνητῶν, ἦτο ἄρατος πρὸς τὰς ἀσπίδας δύναται. Πόσον δὲ ἀγνήμονες θὰ ἐκμεθεῖ ἔταν, ἐνῶ ἓνας ἀνθρώπος κατάρβασε νὰ συγκλητῆται εἰς τὸν αὐτὸν τοῦ ἄρατος τὰς ἀρετὰς, ἐμεῖς δὲν μπορούμεν νὰ μνησθῶμεν οὔτε ἓνα ἐλάχιστον μέρος ἀπὸ αὐτῶν! Ὅταν τὸ ἐνοήσωμεν αὐτὸ, θὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὴν κατηγορίαν καὶ θὰ ἐπιδοκῶμεν νὰ ἀπακτιώσωμεν τὸν ζῆλον τοῦ Παύλου, διὰ τὴν νὰ μπορούμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ ἴδια ἀγαθὰ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοανθρώπου C τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ἄποστολὸν ἀντρεῖ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις παρὰ καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

Τι είναι ο άνθρωπος, πόσον ευγενής είναι η φύση μας και πόση άρετή μπορεί να αποκτήσει το άν αυτό που λέγεται άνθρωπος μάς το έδειξε καθαρώτερα από κάθε άλλον άνθρωπον ο Παύλος. D Και τώρα από το ύψος εις τον οποίον έφθασεν άρμει με καθαρήν φωνήν προς όλους εκείνους οι οποίοι κατηγορούν την φύσιν του ανθρώπου και απολογείται υπέρ του Δημιουργού, κλείων τα άναίσχυτα σόματα των άσεβών και αποδεικνύων ότι ή διαφορά μεταξύ ανθρώπου και άγγελου είναι μικρά, άν θέλωμεν να προσέξωμεν τους εαυτούς μας. Έπειδή ο Ίδιος, ενώ ούτε φύσιν διαφορετικήν από την Ίδικήν μας είχε, ούτε ψυχήν διαφορετικήν είχε λάσει, ούτε εις άλλον κόσμον είχε κατασφαι, αλλά ανεπρόφω εις την Ίδον με ήμάς γήν και με τους Ίδιους νόμους και της Ίδιας συνθέσεως, όμως εξέπερσεν όλους τους ανθρώπους, οι οποίοι εγεννήθησαν από την δημιουργίαν και έντεύθεν. Πού είναι λοιπόν εκείνοι οι οποίοι υποστηρούν ότι είναι δύσκολον πράγμα ή άρετή και εύκολον ή κακία; E Διάτι ο Ίδιος ο Παύλος τους αντιπροβεί λέγων: «επί παρουσίκα έλαφρόν της θλίψεως, καθ' υπερβολήν εις υπερβολήν αϊώνιον θάρος δόξης καταργείται» (B' Κορ. 4, 17). Έάν δε οι παρόμοιοι θλίψεις είναι έλαφρά, πολύ έλαφρότερα είναι οι φυσικά φθόνα.

Και δέν είναι μόνον τούτο άξια θαυμασμού εις τον Παύλον, τό ότι δηλαδή λόγω του υπερβαλικού του ήλλου δέν ένυψε τους κόπους διά την άρετήν, αλλά και τό ότι ειργάζετο χωρίς άνταναστήν δι' αυτήν. Ημεις, μολοντί πρόκειται να λάθωμεν άνταναστής, 48 A δέν άνεχόμεθα να κατασώμεν δι' αυτήν, ενώ ο Παύλος την ήκολούθει και την ήγάπα χωρίς να αναμένη θραβεύει, και υπορετίζα με κάθε εύκολικαν κάθε τι που θεωρείται ως εμπόδιον διά την πραγματοποίησιν της. Και δέν άκρηματοποίησεν ως πρόφασιν, διά να άποφύγη τον όπέρ της άρετής όγωνα ούτε την άδυσμίαν του σώματος, ούτε δύσκολους περιπτώσεις, ούτε την ύπακού-

λωσιν εις τας φυσικάς όμιάς, ούτε τίποτε παρόμοιον. Και ενώ τοι είχαν άναποθή φροντίε μεγαλύτερα από εκείνην των στρατηγών και άλλων των βασιλέων της γης, όμως κάθε ήμέραν έραίνετο άρμεις, και ενώ οι κίνδυνοι εγένοντο άλλο και ισχυρότερα, αυτός διέθετε πάντοτε νεανικήν προθυμίαν. Ταύτα δέ τό θρανώρουσε λέγων: «των μόν άπίαι επιλονόνο-μενας, B τοις δέ εμπροσθεν επέκετενόμενος» (Φιλιπ. 3, 14). Και ενώ άνέμενε τον θάνατον, προσεκάλει και τους άλλους να γευθούν μαζί του την ήδονήν αυτήν λέγων: «ού και εύδοκά έν άσθενείας, έν θάραυν, έν διαγωμίας» (B' Κορ. 12, 10). Μάλιστα αυτά τα ύνόμοσε και όπλα της άκασιόντης, φωνηρώνων ότι από αυτά είχε μεγάλην άφέλειον και ότι εγένετο με αυτά άκασιόντητος έναντι των έσθρών. Και ενώ υπέφερε παντού C και όθρίζετο και έκαιτογροετο, υπερηρανεύετο και άνέπερμεν εύκαριστίας προς τον Θεόν λέγων: «άίρας δέ τή Θεώ τή πάντοτε θρημεβούσση ήμάς» (B' Κορ. 2, 14), ώσόν να άπορεύετο έν μέσω θριάμβων και ώσόν να είχε στήσει τρώμακα εις όλα τα μέρη της γης.

Και την κακοποίησιν και τας ύδρες διά τό κήρυγμα τό επέδίωκεν ο Παύλος περισσότερο από όσον ήμεις επιδιώκομεν την ήμην. Επίσης επέδίωκε τον θάνατον περισσότερο από όσον ήμεις την ζωήν, την πτωκείαν περισσότερο από όσον ήμεις τον πλούτον, τους νόμους περισσότερο από όσον άλλα επιδιώκομεν τας άνέσεις και δια άπλόως περισσότερο άλλα πολυ περισσότερο, την λύπην περισσότερο από όσον άλλα την χαράν και τό να έσκαται υπέρ των έσθρών του περισσότερο D από όσον άρμεις τό να τας καταρύνται. Και άνέτρεψε την κρατούσαν εΐξιν, ή μάλλον ήμεις την έκομεν άνετρέψει, ενώ εκείνος την έστρεψεν όπως την εννομήθησεν ο Θεός, διάτι ή συμπεριφορά του Παύλου υπήρξε σύμφωνα προς την φύσιν, ενώ ή συμπεριφορά των άλλων είναι άντίθετος προς αυτήν. Ποια δέ είναι ή απόδειξις διά τούτο; Τό ότι ο Παύλος, ενώ ήτο και σίτος άνθρωπος, ήκολούθησεν αυτά και δια εκείνα. Μόνον ένα πράγμα έπορεύετο και άπέφευγε: Τό να έλθη άντιμέτωπος προς τον Θεόν. Τιποτε άλλο. Όπως και τίποτε άλλο δέν το ήτο ποθητόν παρά τό να είναι άρεστικός εις τον Θεόν και δια μόνον από τα παρόντα τίποτε, αλλά και από τα μέλλοντα. Ας μην ήμολήσωμεν δηλαδή καν διά πόλεως και έθνη και βασιλείς και στρατόποδα E και όπλα και κρήματα και ουστρατείας και βασιλείας, διάτι όλα αυτά τό υπελόγιζεν διγύωτερον από όσον τον Ισόν της άράκνης. Αλλά ως έκετάσσωμεν τά έν ύβρανοίς διά να έσωμεν την σωστόρην άγάπην του προς τον Χριστόν. Έν σκέσει λοιπόν με αυτήν την άγάπην δέν έθαύμασεν ούτε

τὴν ἀξίαν τῶν ἀγγέλων ὅτε τῶν ἀκαγγέλων ὅσπε τίποτε ἄλλο, ἐπειδὴ διέθετε τὴν πολὺ ἑνωτέρην ἀπὸ ἅλα αὐτὰ ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν, Ἔσκον τὴν ἀγάπην αὐτὴν ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ εὐτυχέστερον ἀπὸ ἄλλου. Χωρὶς ἄλλου τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ ὅσπε ἀγγέλους.¹⁸⁴ Ἄ οὐτε ἕνας ἀπὸ τὰς Ἀρχαί, τὰς Κυριότητας ἢ τὰς Ἐξουσίας,¹⁸⁵ ἀλλὰ ἤθελε καλυτέρα νὰ εὐρισκῆται μαζί με τὴν ἀγάπην αὐτὴν εἰς τὰ ἔσχατα ὄρα τῆς κολάσεως μεταξὺ τῶν καλοκαρμένων, παρὰ νὰ εὐρισκῆται χωρὶς τὴν ἀγάπην αὐτὴν μεταξὺ τῶν κορυφαίων καὶ τῶν τιμημένων. Διότι μοναδικὴ κολασία τοῦ Παύλου ἦτο τὸ νὰ κάσῃ τὴν ἀγάπην αὐτὴν. Αὐτὸ ἦτο ἡ γένεσις αὐτοῦ, αὐτὸ ἦτο ἡ γένεσις αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ καὶ αὐτὸ ἀντιπροσώπευε δι' αὐτὸν μύρια κακά, ὅπως καὶ μοναδικὴ τοῦ ἀπόλουσις ἦτο τὸ νὰ καρδίῃ τὴν ἀγάπην αὐτὴν. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἡ ζωὴ του, τὸ κράτισμα, ὁ ἀγγελός του, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, βασιλεία, ἀγαθὴ ὑπόσχεσις, ἡ μύρια ἀγαθὰ. Κάθε τί ἄλλο δέ, τὸ ὅποιον δὲν ἀνήγγιλλεν εἰς τὴν ἀγάπην αὐτὴν, δὲν τὸ ὑπελόγησεν ὅσπε ἄς διασέσωσεν ὅσπε ἄς εὐχάριστον. Καὶ τοιοῦτοτρόπως περιφρονούσε ἅλα τὰ ὀρατὰ, ὅπως περιφρονεῖ κανεὶς τὸ κέρτον ποῦ ἔχει σπαίσει. Οἱ ἄρχοντες δὲ καὶ αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἄρριζον ἀπὸ θυμῶν τοῦ ἐφάνησαν ὅσπε κοινωσίαι. Ὁ θάνατος καὶ αἱ τιμωρίαι καὶ τὰ ἀνυπόστατα βασανιστήρια τοῦ θραδίου τοῦ σπαιδικῆ πονηρίας. Μόνον ἔάν τὰ ὑπέφερε διὰ τὸν Χριστὸν τὰ ὑπελόγησε καὶ τὰ ἐδέξατο καὶ ὑπερηφανεύετο διὰ τὰ δεσπία του, ὅσπε δὲν ὑπερηφανεύετο ὁ Νέρων, ὅσπε φορούσε τὸ βασιλικὸν διάδημα. C Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν διέμενον εἰς τὸ δεσπιατικὸν μετὴν εὐχαριστήσῃ μετὴν ὁποῖον θὰ διέμενον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδέξατο τὰ τραύματα καὶ τὰς μαστοχάσεις μετὴν περισσότερον εὐχαριστήσῃ ἀπὸ ὅσπε ἀρπάξουν ἄλλοι τὰ θραδεία. Ἀγαπᾶσε δὲ καὶ τοὺς πόνους περισσότερον ἀπὸ τὰ θραδεία, ἐπειδὴ ἐθεώρει θραδεία τοὺς Ἰ-δίους τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἀνδραγαθὰς μάλιστα καὶ θεῖον εὐνοίαν.

Ἰδοὺ λοιπὸν! Βραδείων τοῦ ἐθεώρει τὸ νὰ ἀποθήκῃ καὶ νὰ εἶναι μαζί μετὸν Χριστὸν (Φιλιπ. 1, 23 - 24). Τὸ νὰ παραμείνῃ δὲ εἰς τὴν ζωὴν ἐσθίωμεν δι' αὐτὸν τοὺς ποικίλους ἀγῶνας. Καὶ ὅσπε προτιμᾷ τὸν ἀγῶνα ἀντὶ τοῦ ἐπὶ οὐλοῦ καὶ λέγει ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀναγκαϊότερον δι' αὐτὸν. Τὸ νὰ ἀπο-

184. Ἀρχαί, Κυριότητες, Ἐξουσία. Ἀγγέλους κτήματα ἀπαντόμενα εἰς τὴν Κανὴν Διαθήκην (Ἔφεσ. 1, 21; Κόλοσ. 1, 16; Α' Κορ. 4, 18 κ.α.). Ὁ Διονύσιος ἢ Ἀρεσπαγίτης κατονομαζομένη ἀνά κτήματα ἀγγέλων ἀπὸ τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πατρὸς οὐρανοῦ ἱεραρχίας.

χωρισθῆ ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἦτο δι' αὐτὸν ἀγῶν καὶ πόνος, ἢ μᾶλλον κατὰ περισσότερον D ἀπὸ ἀγῶνα καὶ πόνου. Τὸ νὰ παραμείνῃ κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν ἦτο δι' αὐτὸν τὸ θραδείον. Καὶ ὅσπε προτιμᾷ τὸ πρῶτον ἀντὶ τοῦ δευτέρου, κάρην τοῦ Χριστοῦ.

Θὰ ἡμπορούσε κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἅλα αὐτὰ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἦσαν εὐχάριστα κάρην τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ λέγω καὶ ἐγὼ. Ὅτι δηλοδὴ πράγματα ποῦ προφεινοῦν εἰς ἡμᾶς ἄλλην ἐπιφροσύνην εἰς τὸν Παῦλον μεγάλῃ ἀπόλουσιν. Καὶ διακὶ νὰ ἀναφέρω τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἄλλας ταλαιπωρίας; Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον, διότι εὐρισκῆτο πάντοτε εἰς διαρκὴ θλίψιν. Τοῦτο δὲ τὸ λέγει καὶ ὁ ἴδιος: «Τὶς ὁφειλὴ καὶ οὐκ ἔσθην; Τὶς σκανδαλλίζετο καὶ οὐκ ἐγὼ πυρούμαι;» (B' Κορ. 11, 29). Ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ ἡμπορούσε νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἡ θλίψις ἦτο διὰ τὸν Παῦλον ἡδονή. Διότι καὶ πολλοὶ ἀνθρώποι, ὅσπε κἀσῶν τὰ παιδιὰ των καὶ τοὺς ἐπιταγῆν νὰ τὰ θρηνησοῦν E παρηγοροῦνται, ἐνθ' ὑποφέρουν ἀφάνταστα, ὅσπε τὰς ἐπιτάγῃ κανεὶς νὰ τὸ πρᾶξουν. Κατ' ἀναλογίαν καὶ ὁ Παῦλος, κλεισίαν νόστιμ καὶ ἡμέραν ἐπιτηγοροῦτο. Διότι κανεὶς δὲν ἐλυπήθη ποτὲ διὰ τὸ προσωπικὰ τοῦ ἐλαττώματα τῶσπε ὅσπε ἐλυπήθη ὁ Παῦλος διὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων. Πῶς ἄλλως θὰ ἐξαγείτο ἡ διαγωγή του ἔσθην τῶν μελλόντων νὰ ἀπολεσθῶν Ἰουδαίων, τὸ νὰ ἐκλήθῃ δηλοδὴ νὰ κάσῃ τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ, προκειμένου νὰ σωθῶν αὐτοί;¹⁸⁶ Εἶναι ἐπιπένης ὅσπε αὐτὸ φανερόν ὅτι ἐθεώρει τὸ νὰ μὴ σωθῶν ὅσπε κακὸν χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ κάσῃ ἐκείνας τὸν οὐρανόν. Διότι ἔάν δὲν ἦτο χειρότερον, δὲν θὰ ἐξέφραζε παρομοίαν εὐχήν. Ἐπιτηγοροῦσε ἑαυτὸν ἀντὶ αὐτοῦ τοῦτο, διότι τὸ ἐθεώρησεν ἐλαφρότερον καὶ δυνατότερον.¹⁸⁷ Ἄ νὰ εὐδὴν παρηγοροῦν. Καὶ ὅσπε μόνον ἐπεθεώρει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκράυγαζε λέγων: «εἰτι λύπη μοὶ ἔσται καὶ ὀδὸν τῆ καρδίας μου» (Ρωμ. 9, 2).

Αὐτὸν λοιπὸν ὁ ὁποῖος ὑπέφερε καθημερινῶς δι' ἄλλου τοὺς κατόπους τῆς οἰκουμένης ὡσπε κοινῶς καὶ διὰ τὰ ἔθνη καὶ διὰ τὰς πόλεις καὶ διὰ τὸν καθέναν χωριστὰ, μετὴν ὅσπε ἡμπορούσε νὰ τὸν συγκρίνωμεν; Μετὴν ὅσπε σίδηρον ἢ δάμασκα; Τὶ θὰ ἡμπορούσε κανεὶς νὰ ἀνομήσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου; Χρυσὴν ἢ ἀδανοντήσῃ; Διότι πράγματα ἦτο ἰσχυρότερα ἀπὸ ἄλλου τοὺς ἀδάμασκα καὶ πολυτιμώτερα ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς πολυτιμώτερος λίθους. Ἐπερὶν λοιπὸν τὴν ὑπερθεωρητικὴν τοῦ ἀδάμασκα ὡσπε εἴπω καὶ τὴν ἔξῃ τῶν χρι-

186. Πρὸλ. Ρωμ. 9, 8.

σοῦ καὶ τῶν πολιτῶν Λίβου. Μὲ τί λωπὸν θά μπορούσαμε νὰ τὴν παραβιάζωμεν; **Β** Μὲ τίποτε ἀπὸ τὰ γνωστὰ στοιχεῖα.

Ἐὰν δὲ ὁ κοινὸς ἀποκοινοῦσιν τὴν ἀνελευθερίαν τοῦ ἀδελφίου καὶ ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν πολιτελίαν τοῦ κρυοῦ, τότε θά μπορούσαμε νὰ τὴν συγκρίνωμεν καὶ μὲ τὰ δύο μαζί. Ὅμως διὰ ποῖον λόγον συγκρίνω τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου μὲ ἀδελφίαν καὶ κρυοῦ; Ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἐὰν βάλλῃς ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου ἀπὸ τὸ ἄλλο, θά ἦρε πάλιν τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου νὰ οὐρῇ πρὸς τὸ μέρος τῆς τῶν ζυγῶν. Διότι ὅταν ὁ Παῦλος ἐκρημασθεῖ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν διὰ τοὺς ζῶντας ἐν τῶν σπηλαίων καὶ ἐνδεδιμένους μὲ δέρματα ζῶων, οἱ ὅποιοι εἰχαν διατρέχει εἰς ἓν μικρὸν μέρος γῆς,²⁰ μπορούμε καὶ ἡμεῖς πολὺ εὐκολώτερα νὰ τὸ εἴπωμεν αὐτὸ διὰ τὸν ἴδιον, διότι πράγματι ὑπερέβαλε τοὺς πάντας. Ἐὰν λωπὸν ὁ κόμος δὲν ἦτο ἰσοδύναμος, μήπως ἦτο ὁ οὐρανός; Ὅμως καὶ αὐτὸς εἶναι μικρός. **Γ** Διότι ὅταν ὁ ἴδιος ἐπιθυμῆται περιοστέρον ἀπὸ τοὺς οὐρανούς καὶ ἐπὶ τοὺς ἐκρημασμένους εἰς αὐτούς τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, εἶναι φυσικὸν ὁ Κύριος, ὁ ὅποιος εἶναι κατὰ πολὺ ἀναβέβαιος ἀπὸ αὐτόν, ὅσον ἡ ἀγαθήτης ἀπὸ τὴν πονηρίαν, νὰ προσημιῇ τὸν Παῦλον περιοστέρον ἀπὸ μικροῦς οὐρανοῦς. Διότι ὁ Κύριος δὲν μὲ ἀγαπᾷ ὅπως τὸν ἀγαποῦμεν ἡμεῖς ἀλλὰ ὅσον πολὺ περιοστέρον, ὥστε νὰ μὴν μπορούμε νὰ παραστήσωμεν μὲ λόγους τὴν ἀγάπην αὐτὴν.

Πρόσεξε λωπὸν πόσον ἀγαθὸν ἔκωμεν ἄξιον ὁ Θεὸς τὸν Παῦλον, ἦδη πρὶν ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν. Τὸν ἤρτισεν εἰς τὸν παράδεισον καὶ τὸν ἀνεβίβασε μέχρι τὸν τρίτον οὐρανὸν καὶ τοῦ ἐφανέρωσεν ἀπόρητα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λεχθῶν **Δ** εἰς κανένα ἄνθρωπον.²¹ Καὶ πολὺ δίκαιος, διότι ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἐβάδιζεν εἰς τὴν γῆν, ἐπραπεν ὡσάν νὰ ἦτο ἀγγέλους καὶ ἐπέτι εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῶ ἔφερε θνητὸν σῶμα ἐδεκνυμεν ἀγγελικὴν καθαρότητα καὶ, ἐνῶ ὑπέκειτο εἰς τόσας φυσικὰς ἀνάγκας, ἐπεδίωκε νὰ μὴ φανῆ καθόλου κατώτερος ἀπὸ τὸς ἀγγελικὸς διονόμεις. Διότι ὡς ἀπὸ τοὺς δίκαιον ὁλόκληρον τὴν οὐκουμένην καὶ ὡσάν νὰ ἦτο ἀσώματος παρεβλεπε τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους. Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ περιφρονούσας **Ε** καὶ ἦτο εἰς ἀπαρτὴ ἐργάζομεν ὡσάν νὰ ζῶις μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἰνωρίζομεν ὅτι κατὰ λαποὺς ἀνετέθη εἰς ἀγγέλους νὰ φυλά-

20. Πρὸλ. Ἐφρ. 11, 38.
21. Πρὸλ. Β' Κορ. 12.

ζῶν διάφορα ἔθνη. Κανεὶς ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐκιδέχθημε καὶ δὲν διεφύλαξε τὰ ἔθνη αὐτὰ ὅπως ὁ Παῦλος ὁλόκληρον τὴν οὐκουμένην. Καὶ πᾶσι μοῦ εἴρηξεν ὅτι δὲν ἦτο ὁ Παῦλος ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἐκυβερνούσας, διότι καὶ ἐγὼ τὸ παραδέχομαι. Μαλλονὸν ἴδιος δὲν ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος τὰ κατώρθωσεν ὅλα αὐτὰ, δὲν ἦτο καὶ ἀνάξιος τῶν ἐπαίνων δι' αὐτὰ, ὅσοι εἶχε παρουσιάσει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀξίου νὰ δεκθῆ τὴν χάριν αὐτῆν. ⁴⁴⁶ **Α** Εἰς τὸν Μισαῖλ εἶχεν ἀνετέθη τὰ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων.²² ἐνῶ εἰς τὸν Παῦλον ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ κοσμοποιμένη γῆ καὶ ἡ ἀσπασθεῖτος. Καὶ δὲν ἰσχύει τοὺς ἀγγέλους λέγων τὰ παραπάνω. Μὴ γένοιτο! Τὰ λέγει διότι θέλει νὰ δείξω ὅτι εἶναι δυνατόν, ἐνῶ εἶναι κανεὶς ἄνθρωπος, νὰ συναναστρέφεται τοὺς ἀγγέλους καὶ νὰ στέκη πλησίον τῶν.

Διὰ ποῖον λόγον λωπὸν δὲν ἀνετέθη τὸ ἔργον τοῦ Παύλου εἰς ἀγγέλους. Διὰ νὰ μὴν ἔχη τί νὰ ἀπαλογηθῆ, ὅταν ἀπὸ ρωθίμην ἀποφεύγῃ τὴν προσπέθειαν καὶ ἐπαναταύξασαι εἰς τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως σου ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Ἐξ ἄλλου διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ παρουσιάζεται καὶ τὸ θαύμα μεγαλύτερον. Διότι πᾶς δὲν εἶναι ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον, λόγος ὁ ὅποιος βγαίνει ἀπὸ γλώσσαν ἀνθρώπου νὰ διώκῃ τὸν θάνατον, νὰ λύῃ ἀριστήματα, νὰ διορθῶν τὴν ἀνάστησιν φύσιν **Β** καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν γῆν εἰς οὐρανόν; Διὰ τοῦτο ἐκατήλοσας ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ θαυμάζω τὴν προθυμίαν τοῦ Παύλου, τὸ ὅτι ἐηλοδὴ ἐδέχθη τῶσιν χάριν καὶ ὅτι ἔγνωεν ἐκεῖνος ποῦ ἔγινε.

Καὶ ὅς ὅς παρακαλῶ νὰ μὴν θαυμάζετε μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ μιμηθεῖτε τὸ ὑπερέβητε αὐτὸ τῆς ἀρετῆς. Διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θά μπορούσαμε νὰ λάβωμεν ποὺς στεφάνους, τοὺς ὁποίους ἔλαθε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐὰν δὲ ἀπορῆξεν ὅταν ἀκούῃς ὅτι θά κερδίσῃς τὸ ἴδιον μὲ τὸν Παῦλον, ἀν κοσμοθήσῃς νὰ πράξῃς αὐτὰ ποῦ ἐπραπεν ἐκεῖνος, τότε ἄκουσας τὸ λέγει ὁ ἴδιος: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίζομαι, τὸν ὁμοῖον πετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λωπὸν ἀποκτείνεται μοι ὁ τῆς **Γ** δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδίωξας καὶ Κύριος ὁ δίκαιος κριτῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ: οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπητοῖσι τὴν ἀπαρτῆσαν αὐτοῦ» (**Β'** Τιμ. 4, 7-8). Βλέπεις ὅτι ἄλλους τοὺς καλεῖ νὰ λάβωσιν τὸν στέφανον αὐτόν. Ἐπειδὴ λωπὸν ἰσχύομεν στέφανον δι' ἄλλους, ὅς φροντίζομεν ὅλα νὰ γίνωμεν ἄξιοι διὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια μὲς

22. Δευτ. 10, 18 καὶ 21' 12, 1. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρουσιάζονται ἰδιαιτέρως ἡ δύναμις τοῦ Μισαῖλ ὡς προστάτου τοῦ Ἰσραὴλ («Ἰσραὴλ αἰθερίας 30, 5 καὶ Ἀνάληψης Μωσῆος 10, 21).

ἔχουν ἐπαγγελθεῖ. Καὶ ὡς μὴ ἀποβλέψωμεν μόνον εἰς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔντασιν τῆς προθυμίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τόσον χάριν ὁ Παῦλος, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ὅπως καὶ ἡμεῖς. Διότι εἶπεν ἀκριβῶς τὰ σπουδαία τὰ ἅπασιν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς. Ὁ ἔστι καὶ τὰ πάρα πολλὰ δύσκολα θὰ μᾶς φωνῶν εἰσέλαι καὶ ἐλακρὰ καὶ ἀροῦ κατακόσμεν κατὰ τὸ σύντομον τοῦτο διάστημα τοῦ θείου μας, θὰ ἀποκτήσωμεν τὸν πάντοτε νέον καὶ ἰδιόμοτον ἑαυτὸν σπέρματον διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλονεικτικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δόξα πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

Ἐ Ὁ μακάριος Παῦλος, διὰ τὴν δεξιὰν πόσιν δυνατὴ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη προθυμία καὶ οὐκ ἀποκρίθην νὰ πετάξωμεν ἀκόμη καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, δὲν φέρει ὡς παράδειγμα ἀγγέλου, ἀρχαγγέλου ἢ τὰς ἄλλας ἀγγελικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ ἄλλοτε φέρει ὡς παράδειγμα τὸν ἑαυτὸν που καὶ μᾶς προτρέπει νὰ γίνωμεν μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ λέγων 487 Ἄ μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ» (Β' Κορ. 11, 1). Ἄλλοτε δὲ ἀνεβάζει πολλοὺς πρὸς τὸν Θεὸν χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦ τὸν ἑαυτὸν που λέγων ἐγίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ» (Ἐφεσ. 5, 1). Ἐν συνεχείᾳ διὰ τὴν δεξιὰν ὅτι τίποτε δὲν βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ μίμησις αὕτη, ὅσον τὸ νὰ βοηθῇ κοινῶς τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἐπιδικῆ μόνον τὸ ἀρέλπιον δι' ἑαυτοῦ, ἐπιλέγει: «Περαιεῖτε ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφεσ. 5, 2). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀρέσκει μετὰ τοὺς λόγους τοῦ μιμηταὶ μου γίνεσθε ὁμιλεῖ περὶ ἀγάπης δευτέρων ὅτι κυρίως ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀρετὴ ἡ ὁποία βοηθεῖ τὴν προσέγγισιν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι οἱ ἄλλοι ἀρεταὶ εἶναι ἀπαιδεύσιμα κακώτερα ἀπὸ αὐτὴν καὶ ὅλοι συναντῶνται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως συμβαίνει μετὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τὸν ἐπιθυμῶν, ἔ κατὰ τῆς λαμπυρίας, κατὰ τῆς φιλαργυρίας, κατὰ τοῦ θυμοῦ. Ἡ ἀγάπη ὅμως εἶναι κοινὴ γνώρισμα τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «εὐκωσθε ὑπὲρ τῶν ὑπερβαίνοντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 5, 44 - 45).

Γνωρίζων λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ κυριώτερον ἀγαθόν, τὸ ἐφήρμοξε πάντοτε μετὰ πολλὴν ἀκρίβειαν. Κοινῶς δὲν ἔχει ἀγαθήσει τοὺς ἐχθροὺς του ὅσον ὁ Παῦλος. Κοινῶς δὲν ἔχει ἐφεργασθεῖ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι τὸν καταδίκαιον καὶ ἤθελαν τὸ κακὸν του τόσον ὅσον ὁ Παῦλος, ὅστε καὶ κανεὶς ὑπέριπνε τόσα πολλὰ πρὸς χάριν ἑαυτοῦ οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχαν λυπηθεῖ πάρα πολλὰ, ὅπως ὁ Παῦλος. Διότι δὲν εἶδε σημασίαν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑπέφερον, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἄνθρωποι καὶ ὅσον ὁ ἀγαπίτερος ἐγί-

νοντο εκείνοι, τῶσον περισσώτερον συνεκίρει· ὁ Παῦλος εἰς αὐτοὺς τὴν μανίαν τῶν. Καὶ ὅπως θὰ ἐφέρατο ἕνας πατέρας πρὸς τὸ παῖδί του, ἂν αὐτὸ κατελαμβάνετο ἀπὸ μανίαν (ὄσον περισσώτερον ὑβρίζεται καὶ δέκεται τὰ κτυπήματα τοῦ παιδίου ὁ πατέρας, τῶσον περισσώτερον τὸ εὐαγγελίζεσθαι καὶ κλαίει δι' αὐτό), ὅτι καὶ ὁ Παῦλος, ἀναλογιζόμενος δια ἐκείνοις οἱ ὅποιοι ἐσπέρουντο ἐναντίον του ἦσαν ἀσθενεῖς διὰ τὴν εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἔκρουσαν τοῦ δαίμονος, ἔδεικνε δι' αὐτοὺς περισσώτεραν ἀσχηρὴν καὶ ἄδιαφέρον.

Ἀκούσατε λοιπὸν μὲ πόσῃν προσηύχτη καὶ μὲ πόσῃν συμπάθειαν ἠμῶν διὰ τοὺς συμπατριῆτας του οἱ ὅποιοι τὸν ἐμαστίωσαν σπέντε φορὰς, τὸν ἐλιθοβολήσαν, τὸν ἐκυρδίασαν, ἐδωκῶσαν νὰ πῶν τὸ αἷμα του, B καὶ καθημερινῶς τῶν ἐπιθυμῶν ἦτο τὸ νὰ τὸν θανατώσῃ· Ἐμαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, λέγει, ὅτι ἦλον Θεοῦ ἔκρουσαν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπιγνώσιν» (Ρωμ. 10, 2). Εἰς ἄλλην περίπτωσιν πάλιν, ἀνημετηρῶν τὸν δὲ εὐδαιμονιστῶν κριστιανῶν ἔλεγε· «μὴ ὑπερλαοφρόνη ἀλλὰ φροδοῦ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν καρπῶν κλάδων οὐκ ἐπέρισκε, μήπως οὐδὲ σοὺ φείσεται» (Ρωμ. 11, 20-21). Ὅταν δὲ εἶδεν ὅτι ὁ Κύριος εἶκεν ἀποφασίσαι νὰ τοὺς κτηρήσῃ, ἔκανε καὶ πάλιν ὅσα μισοῦσε νὰ κόμῃ. Ἐκείσε συνεπῶς δι' αὐτοὺς, ὑπέκρινεν, ἠμποδίζεν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἤθελεν νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ἠγωνίζετο ἐκ τῶν ἐνόνητων νὰ εὐρῇ δι' αὐτοὺς καὶ ἴκνος ἔστω συγγνώμης. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μισοῦσε νὰ τοὺς πείθῃ, E διότι ἦσαν ἀνένδοτοι καὶ σκληροί, προσηύχετο διαρκῶς δι' αὐτούς, λέγων· «ἀδελφοί, ἢ μὲν εὐδοκία μου καὶ ἡ δέησις μου ἢ πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν ἔστιν εἰς σωτηρίαν» (Ρωμ. 10, 1). Δημιουργεῖ δὲ εἰς αὐτούς καὶ ὑπερήλικους ἐλπίδας, λέγων· «ἐμεταμέληται τὰ καρίσματα καὶ ἡ «λῆσις τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. 11, 29), διὰ τὸ μὴν περιπέσουν εἰς ἀπίστῳσιν καὶ ἀπολεσθῶν πενήτας. Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουσιν τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἀσχηρὴν του, καθὼς καὶ τὸν Λατῖνον πόθον του δι' αὐτούς. Τοῦτο φανίεται καὶ διὰ τὴν λέγειν ὅτι εἴξει 444 A ἐκ Σιών ὁ ρυθόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσθεῖας ἀπὸ Ἰακώβ» (Ἠσ. 59, 20). Διότι ἐξέσται εἰς θρήνους καὶ ἐσπέρηγετο ἡ καρδία του, ἦσαν τοὺς ἐβλεπε νὰ δηγγόνεται εἰς τὴν ἀπάθειαν. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἐπειδεί πολλὰς παρηγορίας διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ τὸν πόθον αὐτῶν, λέγων πότε μὲν ὅτι εἴξει ὁ ρυθόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσθεῖας ἀπὸ Ἰακώβ» (Ρωμ. 11, 26), πότε δὲ ὅτι αὐτῶν καὶ οὗτοι ἠμελίθησαν πρὸ ὑμετέρων ἔλπει, ἵνα καὶ οὗτοι ἐλεηθῶσιν» (Ρωμ. 11, 31).

Τὸ ἴδιον δὲ πράττει καὶ ὁ Ἱερουσαλὴν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ εὐρῇ κόσμιον ἀσκαλογιάν δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔκρου

ἀμαρτήσῃ, λέγων πότε μὲν εἰς αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, ποιήσαν ἔμεκέν σοι» (Ἰερ. 14, 7) καὶ πότε εὐαὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ ἀνθρώπος παρεύσεται καὶ καταθήσεται τὴν παρεῖαν αὐτοῦ» (Ἰερ. 10, 23). B Εἰς ἄλλην δὲ πάλιν περίπτωσιν λέγεται ἀνηύχθητι ὅτι καὶς ἔσμεν» (Ψαλμ. 102, 14). Διότι εἶναι σύμφωνος ἐκείνοις οἱ ὅποιοι παρακαλοῦν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀκόρη καὶ ἂν δὲν εὐρίσκων τίποτε τὸ εὐλογον διὰ τὰς δικαιολογήσων, νὰ ἐφευρίσκων ἔστω καὶ ἀκαίριος δικαιολογίας, αἱ ὅποιοι δὲν εἶναι θεδωτικὸς ἀκαίριος οὐτε δύνανται νὰ ἐκλιρθοῦν ὡς δόγματι, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα παρηγοροῦν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν δι' αὐτοὺς ποδὸν βαδίζον πρὸς τὴν καταστροφὴν. Ἄς μὴν παίρνωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς κατὰ λέξιν τὰς ἀπολογίας αὐτῶν, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνομενοι ὅτι εἶναι δημιουργήματα ψυχῆς ἢ ὅποια ὑποφέρει καὶ ἴηται νὰ εὐρῇ κατὰ ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν, δὲ τὰ δεκάμεθα ἔτοι. Μήπως ὅμως ὁ Παῦλος ἦτο ἐπιεικὴς μόνον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ οὐ καὶ πρὸς τοὺς εὐδαιμονιστῶν; Ὁχι. Ὁ Παῦλος ἦτο πρᾶσιτος καὶ πρὸς τοὺς συμπατριῆτας του C καὶ πρὸς τοὺς ἔξωτους. Ἀκούσατε λοιπὸν τί λέγει πρὸς τὸν Τιμόθεον· «δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἦσαν εἶναι πρὸς πάντας, διδασκῶν, ἠνετίκων, ἐν προσηύχῃ παιδεύοντα τοὺς ἀντιδικασθέντους μήποτε δὲν αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀναστήσων ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἔδωρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα» (B' Τιμ. 2, 24-26).

Ἐλέγε λοιπὸν νὰ ἔξῃ καὶ πρὸς ἡμῶν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ἀμαρτωλοῦς, Ἀκούσε τί γράφει εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς Κορινθίους· «φοβούμενος δὲ D μήπως ἐλθῶν, οὐκ οἶδες θέλω, εἶπω ὑμᾶς» (B' Κορ. 12, 20) καὶ μετ' αὐτῶν πάλιν· «μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεὸς μου πρὸς ὑμᾶς καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ μετανουσησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἢ ἐπικρατῶν» (B' Κορ. 12, 21). Πρόφρων δὲ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἔλεγε· «εἰκενία μου, οὐκ πάλιν ἰδοίμεν, ἔκρη οὐ μορφωθῆ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν» (Γαλ. 4, 19). Ἀκούσε δὲ πῶς ὑποφέρει καὶ θάλλεται καὶ πόσον παρακαλεῖ δι' αὐτὸν ὁ ὅποιος ἐπὶ ἔρνευσεν καὶ πῶς λιπεύεται περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ πῶς προτρέπει τοὺς Κορινθίους λέγων· «καυρούσε εἰς αὐτὸν ἀγάπην» (B' Κορ. 2, 8). Καὶ ὅταν ἀκούῃ ἦτο ἠναγκασμένους νὰ τὸν ἀποκόμῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, E τὸ ἔκρημεν αὐτὸ ἄποῦ ἔκρησε πολλὰ δέκρη. Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, λέγει, «καὶ συνεχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, οὐκ ἵνα λιπεύθῃτε, ἀλλὰ ἵνα γινώτε τὴν ἀγάπην, ἣν ἔκρη περισσώτερος εἰς ὑμᾶς» (B' Κορ. 2, 4). Εἰς ἄλλαν δὲ σημείον γράφει πάλιν· «ἐγενήθη τὰς Ἰουδαίους

ὡς Ἰουδαίος, τοὺς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, τοὺς ἀσθενοῦσαν ὡς ἀσθενῆς, τοὺς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντας πᾶσι σώσω» (Α' Κορ. 9, 20). Εἰς ἄλλο δὲ σημεῖον λέγει πάλιν «ἵνα παραστήτω πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Κολοσ. 1, 28).

Εἶδος ψυχῆν, ἢ ὅποια ὑπερβάλλει εἰς ἄξιαν ἀλόκληρον τὴν γῆν; ⁴⁸⁹ Α. Ἐπεδίωξε νὰ κάμῃ ἅλους τοὺς ἀνθρώπους τελείους καὶ ὅσον ἐξηριτότο ἀπὸ τὰς δυνάμεις του, τοὺς ἔκαμην ἅλους. Διότι ὡσὼν νὰ ἐγέννηται αὐτοὺς ἀλόκληρον τὴν αἰκουμένην, εἶται ἀνηουκοῦτος καὶ ἐτρέχε καὶ ἐφρόντιζε καὶ ἐδιόχετο νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς πάντας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Μετεχειρίζεται δὲ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καθὲ μέσον. Ἐθεράπευε, παρακαλοῦσε, προσήκατο, κέτευε, ἐφρόντιζε τοὺς θαύρους, ἐξεδίωκεν αὐτοὺς οἱ ὅποιος διέφθειραν τοὺς ἄλλους μὲ δατὰ τὰ μέσα (μὲ ἐπιστολάς, μὲ τὴν παρουσίαν του, μὲ τοὺς λόγους του, μὲ πράγματα καὶ μὲ τοὺς μοθήρας του), ὁ Ἰῶος μὲ τὸ παράδειγμα του ἀνάρθρωσε πάλιν ἐκεῖνους τοὺ ἐπείσαν, ἐπαύριζεν αὐτοὺς τοὺ ἐστύκοντο, ἀνάρθρωσε ἐκεῖνους ποὺ ἦσαν περμένοι εἰς τὴν γῆν, ἐθεράπευεν αὐτοὺς ποὺ ἔβαν ἀσπυρῆ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν των, παρακαλοῦσε τοὺς ἀπρόθυμους, ἐπρόσχε καὶ ἀπεμάκρυνε μὲ τὰς παλεμάς του κρατῆγὰς τοὺς ἐκθροὺς Β καὶ κατακεράυνωνε μὲ τὸ βλήμα του τοὺς ἀντιπάλους. Ποῦν νὰ ἦτο στρατηγὸς ἢ ἄριστος ἱατρός, ἐκελευσθὼν ὁ Ἰῶος κρῆν ἀκρόθωρου, ὑπιστάτου, ὑπερστάτου, παραστήτου.⁸⁸ Ἐκελευσε δηλαδὴ ὁ Ἰῶος ἄλλας τὰς ἐργασίας εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἔτα μόνον διὰ τὰς πνευματικὰς ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ὑλικὰς ἔδωκεν πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ πολλὴν προθυμίαν.

Ἄκουσε λοιπὸν πῶς γράφει ἐπιστολὴν πρὸς ἀλόκληρον πᾶσαν διὰ νὰ συστήσῃ μίαν γυναῖκα: «Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ὑμῶν, δάκωνον οὕσον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγκρεαίς, ἵνα προσδέξηθε αὐτὴν ἐν Κυρίῳ ὡς ὡς C τῶν ἁγίων καὶ παραστήτε αὐτὴν ἐν ᾧ ἐν ὑμῖν πράγματα κρήζῃ» (Ρωμ. 16, 1 - 2). Εἰς ἄλλην δὲ ἐπιστολὴν γράφει: «Ὅθεν τὴν ἀξιάν Σπυρονῶν ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσῃτε τοὺς ποιοῦτα» (Α' Κορ. 16, 15 - 16), καὶ ἄλλου πάλιν ἐπιμαρτύρησε τοὺς ποιοῦτα» (Α' Κορ. 16, 18). Διότι εἶναι καὶ αὐτὸ χαρακτηριστικὸν τῆς φιλοστοργίας τῶν ἁγίων, νὰ

88. «Ἰσχυροῦς» ἀναφέρεται ἐκεῖνος ὁ Ἰῶος ἔφερε τὴν ἀπίδα τοῦ ἐπίκου, ὁ δορυφόρος ἢ ὑπηρετὸς του. Οἱ ἐπιστάται εἰς τὸν μακαθονικὸν στρατὸν ἀπετίλουν ὑπιστάτου ὄνομα, τὸ ὅποιν ἀνομοῦσῃ εἶται λέγει τῆς ἀπίδος τῆς ἐπίκου ἔφερεν. Παρομοίαν σημασίαν ἔχει καὶ ἡ λέξις «εὐερεσιστής». «Παραστήτης» δὲ εἶναι ὁ παρακλήτος ὑπὲρ τοῦ ἀποστόλου.

δοθοῦν δηλαδὴ καὶ εἰς τὰς περιστάσεις αὐτάς. Ἔπει καὶ ὁ Ἐλισσαῖος τὴν γυναῖκα ποὺ τὸν εἶχε φιλοξενήσῃ δὲν τὴν ἐθαύρησε μόνον πνευματικῶς, ἀλλὰ ἔσπευσε νὰ τὴν βοηθήσῃ καὶ ὑλικῶς καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἠρώτησε: «εἰ τίς ἐστὶ σοὶ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα ἢ πρὸς τὸν ἄρχοντα;» (Δ' Βασ. 4, 12). Διότι λοιπὸν νὰ ἀπαρῆς διὰ τὸ ὅτι ὁ Παῦλος κάνει συστάσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι ὅταν καλοῦσαν ὑπομένοντες χριστιανούς κατὰ του δὲν ἐλευθέρουσε D ἀνάξιον λόγου τὸ νὰ ἐνδιαφερῆ καὶ διὰ τὰ ἐσθόδια των καὶ νὰ ἀνοφῆρῃ τὸ γεγονός εἰς τὴν ἐπιστολήν; Ἔπει τὸν βλέπομεν νὰ γράφῃ εἰς τὸν Τίτον «Ζῆναι τὸν νοσηρὸν καὶ Ἀπολλῶν σπουδαίως πρόσεμνον, ἵνα μὴδὲν αὐτοῖς λείπῃ» (Τίτ. 3, 13).

Ἐάν δὲ εἰς παρουσίας περιπτώσεις ἔβανον τῶν ἐνδιαφερόμεν, πῶσον μᾶλλον δὲν θὰ ἔκρατε τὸ πᾶν, ἐάν ἔβλεπε νὰ κινῆται κἀκεῖνος. Κίττατε λοιπὸν πῶσον ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν Ὀνήσιμον εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φαλίμανα καὶ πῶσον συνετὸ καὶ μὲ πόσῃ παρηκτῆ σαργῆν γράφει. Ὅταν δὲ γράφῃ ἀλόκληρον ἐπιστολὴν Ε ὑπὲρ ἐνὸς δούλου, ὁ ὅποιος μάλιστα εἶχε δραστηρίαια ὅπὸ τὸν κύριόν του, ἀφοῦ τοῦ ἤκουσε καὶ ἄρκετὰ πράγματα, σκεφθῆτε πῶσον φροντίδα ἔδεικνε διὰ τοὺς ἄλλους! Διότι μὴν πρᾶξιν μόνον ἐνέμακιν ἄξιον κατασοκῆς, τὸ νὰ παραβλέψῃ κανεῖς ἐκεῖνο τὸ ὅποιν ἔπρεπε νὰ πρᾶξῃ διὰ τὴν σωτηρίαν οἰουδῆτοτε. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκινούσε τὰ πάντα καὶ δὲν ἐδίωκε νὰ δαπανᾷ πρὸς κᾶρον τῶν σωζομένων εἶτε λόγους, εἶτε χρήματα, εἶτε τὸ Ἰ-ἴσον τὸ σῶμα του, διότι ἦτο φυσικόν, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος παρέδιδε τὸν ἑαυτὸν του εἰς ἀνομιμήτους θανάτους, νὰ μὴν περιβῆται, κατὰ ἕνα λόγον περισσότερον, χρημάτων, ⁴⁹⁰ Α ὅταν εἶχε. Καὶ διὰ λέγει ὅταν εἶχε; Διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποδειχθῇ ὅτι καὶ ὅταν ἀσθενῆ δὲν εἶχε, δὲν τὰ ἐλυπεῖτο. Μὴν νομίζετε ὅτι εἶναι ἀνίγραφο ὁ λόγος μου, ἀλλὰ ἄκούσατε τὸν ἴσον ὅταν λέγῃ ὅτι ἐβίβια δαπανήσῃ καὶ ἐκπαυερῆσῃμα ὅπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (Β' Κορ. 12, 15). Ὑμῶν δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἐφεσούς ἔλεγεν: «Αὐτοὶ αἴδαντε ὅτι τοὺς κρῆσας μου καὶ τοὺς οὐκ μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν οἱ κείρας αὐτάς» (Πρόξ. 20, 34).

Καὶ ἐν ἦτο πλουσιώτατος εἰς τὰς ἀρετὰς ὁ Παῦλος, ἔμος εἰς τὴν ἀγάπην ἦτο ὀρμητικώτερος ἀπὸ κάθε φλόγα. Ὅπως δὲ ὁ σῆνος ὅταν ριφθῇ εἰς τὴν φωτὴν γίνεται ἀλόκληρος φωτιά, εἶται καὶ οὕτως περιπαλήσει ἀπὸ τὴν οὐλόγα τῆς ἀγάπης, ἔγενεν ὅλος Β ἀγάπῃ. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο πεπῆρας ἀκαλῆ-ρου τῆς αἰκουμένης, ἐμαρῆτο τοὺς πατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἢ μᾶλλον ἐπεθέρουεν ἅλους τοὺς πατέρας καὶ διέθετε διὰ τὰς σωτηρίας καὶ πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ἠγαπημένων

τέλειον του και κρήματα και λόγους και τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴν και γενικῶς τὰ πάντα.

Διὰ τοῦτο ἠνόμοιζε τὴν ἀγάπην συμπλήρωμα τοῦ Νόμου, σύνδεσμον τελειότητος, μῆτέρα ὅλων τῶν ἀγαθῶν και ἀρετῶν και τέλος τῆς ἀρετῆς, και ἔλεγε· «τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπιγγελίας ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας και συνειδήσεως ἀγαθῆς» (Α΄ Τιμ. 1, 5). Εἰς ἄλλο δὲ σημεῖον πάλιν γράφει· «Τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, C οὐ φονεύσεις, και εἰ τις ἐτέρα ἐντολὴ ἐν τῇ λόγι τοίσιμ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῇ ἀγαπήσει τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Ρωμ. 13, 9). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀρχὴ και τὸ τέλος και ὅλα τὰ ἀγαθὰ μαζί εἶναι ἡ ἀγάπη, θε ἀκολουθήσομεν και εἰς αὐτὴν τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἔγενεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔγενεν, ἀκριβῶς χάρις εἰς τὴν ἀγάπην. Και δε μὴν μοῦ ἀναφέρης τοὺς νεκροὺς ποῦ ἀνάστης, ἢ τοὺς λεπρούς ποῦ ἐκαθάρισες. Διότι ὁ Θεὸς τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν πρόκειται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ σέ. Ἀνάστησε τὴν ἀγάπην τοῦ Παύλου και θὰ λάβῃς τέλειον τὸν ἀτίτανον. Πᾶς δὲ λέγει αὐτό· Ὁ Ἰσὺς αὐτὸς ὁ κροσσὸς τῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος τὴν ἔθεσεν εἰς ἀνωτέραν μορῶν ἀπὸ σημεῖα και θαύματα και πολλὰ ἄλλα. **Π** Και ἐπειδὴ αὐτὸς τὴν ἔεικν ἐφαρμόσει εἰς ὑπερβολικὸν βαθμῶν, γνωρίζει μὲ ἀκριβεῖαν τὴν δύναμιν τῆς. Ἀπὸ τὴν ἀγάπην ἔγενε και ὁ Παῦλος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔγενε και τίποτε δὲν τὸν ἔκαμε τόσο ἀξιον, ὅσον τὸν ἔκαμεν ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης. Διὰ τοῦτο δὲ και ἔλεγε· «Ζηλοῦτε τὰ κερίσματα τὰ κρείττονα και ἐπὶ καθ' ὑπερβολὴν δόδον ὑμῖν δεικνύμι» (Α΄ Κορ. 13, 31), ἐνοοῖν τὴν ἀγάπην, τὸν καλύτερον και ἐυκολώτερον δρόμον. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν δρόμον θε ἀκολουθεῖμεν και ἡμεῖς συνεχῶς, διὰ νὰ μωροῦσμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Παῦλον ἢ μᾶλλον τὸν Κύριον και Δεσποτὴν τοῦ Παύλου και νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἀφάρτους και ἀμαλόντους στεφάνους, διὰ τῆς χάριτος και τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον δὴσκει ἡ δόξα E και ἡ δύναμις τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΑΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ὁ μακάριος Παῦλος, πρὸς χάριν τοῦ ὁποῖου ἔχομεν συγκεντρωθῆ ἑδῶ σήμερα και ὁ ὁποῖος ἔχει φωτίσει ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, ἐτυφλώθη κάποτε ⁴⁹ A κατὰ τὴν ἐπιγῆν τῆς κλησεῖς του. Ἡ τυφλωσις του ὄμως ἔγενεν ὁ φωτισμὸς τῆς οἰκουμένης. Ὁ Θεὸς δικαίως τὸν ἐτύφλωσεν, ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπε σωστά, διὰ νὰ ἀνοῖξῃ μετὰ τοὺς οφθαλμοὺς του και νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ ἐπισφειῶς. Διὰ τῆς τυφλώσεως δὲ αὐτῆς ἔβλεν ὁ Θεὸς ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως του ἀπ' ἐνός, ἐνῶ ἀπ' ἑτέρου ἐπρωτότανε διὰ τοῦ πάθους τὰ μέλλοντα νὰ ἀκολουθήσουν και ἐδῶσκεν εἰς τὸν Παῦλον τὸν τρόπον τοῦ κηρύγματος και διὰ ἄρεκε νὰ τὸν ἀκολουθῆ με τυφλὴν ἐμπιστοσύνην, ἀφοῦ θὰ ἀπέβαλλεν ὅλα ὅσα ἐπρόσθετε προηγουμένως. Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος ἐφίναξε λέγειν· «εἰ τις δοκεῖ σοφός εἶναι ἐν ὑμῖν, γενεσθε μωρὸς ἵνα γένηται σοφός» (Α΄ Κορ. 3, 18). Διὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἤμαρῆσῃ κανεῖς νὰ θάλησῃ σωστά, εἰς δὲν ὑποκτῆ προηγουμένως ὠφέλιμον τυφλωσιν, B δὲν ἐγκαταλείψῃ τοὺς λογισμοὺς ποῦ τὸν ταρασσούν και δὲν ἡμαρτωθεῖ τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.

Ἄς μὴ νομίσῃ ὄμως κανεῖς, εἰς ἀκούη νὰ λέγω ἀπὸ τὰ πράγματα, διὰ τέσσα κλησεῖς, εἶναι ὁπωσδήποτε ἀνεγκαστα· Διὰ πολλοί, εἰς και εἶδον ἄλλα μεγαλύτερα θαύματα, ἔξαναγύρισαν πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν τὴν κατῆσταν. Τοῦτο δὲ τὸ βλέπωμεν και εἰς τὴν Κωνσταντὴν και εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Τέτοιος εἶναι ὁ Ἰουδᾶς, ὁ Ναβουκαδόνσορ, ὁ Ἐλίμας ὁ μάγος, ὁ Σίμων (ὁ μάγος), ὁ Ἀνανίας και ἡ Σάπφρα και ἀλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος. Ὅχι ὄμως και ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ εἶδε τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὸ θεολογήθη με μεγάλην προθυμίαν και ἐπέταξε πρὸς τὸν σφρανόν. Ἐάν δὲ θέλετε νὰ μάθετε C διὰ ποῖον λόγον ἐτυφλώθη, ἀκούσατε τί λέγει ὁ Ἰσὺς· «Ἡκούσατε γὰρ τὴν ἑμὴν ἀναστασὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, διὰ καθ' ὑπερβολὴν ἐδίκασον τὴν Ἐσκληράν και ἐπόρθουν και προέκαπον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ἵνα πολλοὺς συναηλικιωμένους ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως

ζηλωτής υπήρχαν τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων» (Γαλ. 1, 13-14). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο τόσο ὀρθητικὸς καὶ ἀπληροκόσῳς, ἐκρεμάζετο ἰσχυρότερον φραγμὸν διὰ τὴν μὴ παρακοῆσιν κατὰ ἀπὸ ἐσέβια πού ἦκουε, παρακινούμενος ἀπὸ τὸν ζήλον πού τὸν εἶχε κινήσει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἡμερώσῃ τὴν μαρίαν του, πού γαληνεύει κατὰ πρῶτον τὰ κύματα τῆς θείας ἐκείνης **D** ὀργῆς διὰ τῆς τυφλώσεως καὶ μετὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ δεικνύει τὴν ἀσχηματιστὴν ὑπεροκὴν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεώς του, διὰ τὴν ἀντιληφθῆ ὅτι παλαιῶν ἐκείνων τὸν ἴδιον δὲν μισοῦε νὰ ἀντιῆξῃ διὰ μόνον ὅσον τιμωρῆ, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὅσον εὐεργετῆ. Διότι τὸν Παῦλον δὲν τὸν ἐπόφθαλμοσε ἀποστῆθαι ἀλλὰ ὑπερβολικῶς φῶς.

Ἄλλὰ θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος: Καὶ διατί δὲν ἔγινε τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς; Μὴν ἀσκαλεία με αὐτό, μήτε νὰ εἶσαι περιεργος, ἀλλὰ νὰ ἡμπούτευσαι εἰς τὴν ἀκατάληπτον διὰ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐξαίτησιν τῆς καταλλήλου στιγμῆς. **E** Διότι τὸ Θεὸς κάνει καὶ ὁ Παῦλος ὅσον λέγει ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ ἀφάρτος με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας ἀπὸ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψας τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν ἐμοί» (Γαλ. 1, 15-16). Καὶ οὐ λοιπὸν μὴν ἔσκη πλέον περιέργειαν διὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅσον ἐκούρης τὸν Παῦλον νὰ ὀφίλῃ εἶναι. Διότι τότε, καὶ τότε, ἦτο ἡ κατάλληλος στιγμή, ὅπου ἐφυγον ἀπὸ τὴν μέσση τὰ σκόνδαλα. Ἄς μᾶθωμεν δὲ ἀπὸ τὸν ἴδιον ὅτι ποτε κανεὶς οὔτε πρὶν ἀπὸ τὸν Παῦλον, οὔτε αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ Παῦλος, δὲν εἶρε τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγεν: «Ὅχι ὑμεῖς με ἐθελοκράθεσθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς» (Ἰω. 15, 16). Διότι πῶς ἄλλως μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ τὸ ὅτι ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἔβλεπε νὰ ἀνασταίνοντας νεκροὶ διὰ τὴν ὀνείματος μόνον τοῦ Χριστοῦ, ²⁴ **A** δὲν ἐπίστευεν; Διότι ἐνῶ ἔβλεπε τὸν καιρὸν νὰ περπατῆ, ποτε δαίμονας νὰ φεύγον ἀπὸ τοὺς δαμονιζομένους καὶ ποτε παραλυτικούς νὰ θεραπεύονται, δὲν ἐδίδασκετο καθόλου. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι νὰ γεγονῶσι αὐτὰ τὰ εἶχεν ἴδει ἐπειδὴ παρακαλοῦσθε τοὺς ἀποστόλους. Καὶ κατὰ τὸν λιθοβολισμὸν δὲ τοῦ Στεφάνου, ἐνῶ ἦτο παρὼν καὶ εἶδε τὸ πρόσωπόν του ὡς προσώπων ἀγγέλου (Πράξ. 7, 57, 59), δὲν ἐκέρδιζε τίποτε. Διὰ τὸ λοιπὸν δὲν ὠφελεῖτο καθόλου ἀπὸ δὲ αὐτῶν. Διότι δὲν εἶχε δεχθῆ ἀκόμη τὴν κλήσιν.

Σὺ δὲ, ὅσον ἀποστῆς τὰ παραινύματα μὴν νομίζεις ὅτι ἡ κλήσις αὐτὴ εἶναι ἐξαναγκαστικός, καθὼς ὁ Θεὸς δὲν ἐξαναγκάζει, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κλήσιν μὴς ὀφείμει ἐλευθερίαν ἐκλογῆς. Καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἶχεν ἀποκαλύψει τὸν ἑαυτὸν του ὅσον ἐπρεπε, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν δεχθῶν

διότι ἐπισημῶσαν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. **B** Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ἀπὸ πού φανταίνεται ὅτι ὁ Παῦλος εἶχε δεχθῆ τὴν κλήσιν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπιστευόντων, καὶ διατί ὁ Θεὸς δὲν ἐκάλεσε καὶ αὐτόν, θὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν: Τὸ πιστεῦεις αὐτό, ὡς ἄνθρωπος; Ἐὰν πιστεύεις, αὐτὸ τὸ σημεῖον σοῦ ἀρκεῖ. Ἐὰν ὅμως δὲν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς ἐκάλεσε τὸν Παῦλον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τότε πῶς λέγεις διατί δὲν σὲ ἐκάλεσε καὶ σένα; Ἐὰν δὲ πιστεύεις ὅτι ἐκάλεσε τὸν Παῦλον, τότε σοῦ ἀρκεῖ τὸ σημεῖον αὐτό. Πίστιςτε λοιπὸν. Διότι καὶ σένα σὲ καλεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἐὰν ἔχῃς ψυχὴν καλοπροαίρετον. Ὅπως πάλιν δὲν εἶσαι ἀγνώμων καὶ διεστραμμένος, καὶ ἀν ἀκόμη σοῦ εἴσῃ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο νὰ σὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν. **C** Πῶς φορὰς οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουσαν φωνὴν ἢ ὅποια ἤρχετο ἀπὸ τὸν οὐρανόν καὶ ὅμως δὲν ἐπίστευσαν; Πῶς σημεῖα δὲν εἶδον καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ ὅμως δὲν ἔγινον καλύτεροι; Καὶ εἰς μὲν τὴν Παλαιάν ἕστερα ἀπὸ ἀνομήματα θαύματα ἐλάτρευον τὸν μόσχον. Ἡ δὲ πόρνη εἰς τὴν Ἱερουσόλῃμ, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἴδει τίποτε ἀπὸ δὲ αὐτὰ, ἔδειξεν ἀξιοθαύμαστον πιστὴν ἐνομένη τὸν κατακόπτον.²⁵ Καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπιστημῆς οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ἔγινον τὸσα σημεῖα, παρέμενον πῶ ἀναίσθητοι καὶ ἀπὸ πέτρας, ἐνῶ οἱ Νινευίται, μαλονοῦσι τὸ μοναδικὸν σημεῖον τὸ ὅποιον εἶχον ἴδει ἦτο ὁ Ἰωνῆς, ἐπίστευσαν καὶ μετενόησαν καὶ ἐπέφυγον τὴν θείαν ὀργὴν. Εἰς τὴν Καινὴν δὲ Διαθήκην μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ **D** ὁ μὲν ληστής ἂν καὶ τὸν εἶδεν ἐσταυρωμένον τὸν ἐπροσκόνησεν, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ τὸν εἶχον ἴδει νὰ ἀνασταίνῃ νεκρούς, τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἐπαύρασαν.

Τί νὰ εἴπῃ δὲ κανεὶς δι' αὐτὰ πού ἔγινον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας; Μήπως δὲν ἐξεπέφθη πᾶρ ἀπὸ τὰ θεμέλια τοῦ νοῦ τοῦ Ἱεροσολύμων καὶ ὤρμησεν ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὴν ἀνοικοδομοῦσαν καὶ τοὺς ἠνάγκασεν εἶναι νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ παρόνομον τότε ἐγχείρημα;²⁶ Πῶς δὲ ἄλλα θαύματα ἔγιναν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, χωρὶς νὰ συντησθῶν καθόλου οἱ ἀπίστοι ἀπ' αὐτῶν; Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ὁ κεραινοὺς πού ἔπεσεν εἰς τὴν ἀροφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος,²⁷ καὶ ὁ κρημὸς αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ δαίμονος, ὁ ὅποι-

24. Εἶπε τὴν σχετικὴν ἀφήγησιν εἰς Ἰω. Νουῖ 9, 1-21.

25. Θαύμα τὸ ὅποιον ἀναφέρει ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸν Λέγον εἰς τὴν μακρίαν Βαβύλαν (PG 50, 567-568). Τοῦτο συνέβη ὅταν ὁ Ἰουδαϊκὸς ὁ Παροδότης ἐπαρχοῦστος καὶ ἐποφθαλμοῦ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν ναὸν τοῦ Σολομῶνος.

26. Λόγος εἰς τὴν μακρίαν Βαβύλαν, PG 50, 569.

ος Ξ ήνθιγκασε τότε τὸν αὐτοκράτορα νὰ μεταινήσῃ τὸν μάρτυρα ποὺ εἶχε τωρῆ ἐκεῖ πλησίον, λέγων διὸ δὲν ἤμπορούσε νὰ προσηυτηθῆ ὅσο θὰ ἔβλεπε κοντά του τὴν ἑρώικα τοῦ ἁγίου.²⁷ Μετὰ ἀπ' αὐτὸν πάλιν καὶ ὁ θεὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐπειδὴ προσέβαλε τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐρωγῶθι ἀπὸ τοῦ σκώληκος καὶ ἀπέθανε.²⁸ Ἐπίσης καὶ ὁ ταμίης τοῦ βασιλεῦς ταμίου ἐξ αἰτίας κάποιου παρανομίας εἰς θάνατον τῆς Ἐκκλησίας ἀπέθανε, ὅπου ἔδωκε τὸ σῶμα του εἰς τὸ μέσον.²⁹ Α Καὶ αἱ πηγαὶ δέ, ποὺ εἶναι ἐδῶ κοντὰ μας καὶ ζεπερνοῦν ἀκόμη καὶ ποταμὸν εἰς τὴν ἑρωικότητα, ἐξηρανόθησαν αὐτομάτως ὅταν μὲ θυσίας καὶ μὲ σπονδὰς ἐμόλυνε τὸν τόπον ὁ αὐτοκράτωρ, ἐνῶ στέβετο κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς αὐτὴν κατὰ παρῳσίον.

Διατὶ δὲ νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς καὶ τὴν πείναν, ἡ ὁποία συνέπεσε εἰς τὰς πόλεις ἀσκληροῦ τῆς οἰκουμένης μετὰ τὸν κρῖνον βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου πατρὸς αὐτοκράτορος εἰς τὴν χώραν τῶν Περσῶν, τὴν ἀπάτην ἢ ὅποια προηγήθη τοῦ θανάτου,³⁰ τὸν στρατὸν ὁ ὁποῖος ἐγκατελείθη ἐν μέσῳ τῶν θαρβάρων,³¹ ὡσάν νὰ ἦτο πισμένος εἰς δόξατον, καὶ τὴν ἐπίνασον ἐκ τῆς Περσίας, τὴν θαυμαστὴν πρόγνωση καὶ παράδοξον; Διότι ἐφ' αὐτὸν ἐφρονέθη κατὰ ἐξευτελιστικὸν τρόπον ὁ ἀσεβὴς αὐτοκράτωρ, τὸν διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ἄλλος εὐσεβής; καὶ ἐξηρανόθησαν ἡμέτερος ὅλα τὰ δεινὰ. Καὶ οἱ στρατιῶται οἱ ὁποῖοι ἐφύλακτο περικυκλιμένοι, Β ὡσάν νὰ ἦσαν μέσοι πρὸς δόξατον, χαρὶς νὰ ἔσουν ἀπὸ πονηρὰ τὴν παραμικρὸν διάξοδον, ἀπηλλάγησαν κατόπιν θεῆς ἐπιειθέως ἀπὸ τοῦ θαρβάρου καὶ ἐπέστρεψαν μετὰ κάθε ἀσφάλειαν πίσω.

Αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ προσελκούσων καὶ νὰ οδηγῶσων πρὸς τὴν εὐσεβείαν; Αὐτὰ δὲ ποὺ συμβαίνουσιν σήμερον δὲν εἶναι πολλὰ πρὸς ἀξιοθαύμαστα ἀπ' ἐκεῖνα; Ἐνῶ κηρύσσεται ὁ σκαιρός, πρέπει πρὸς αὐτὸν ὀλοκλήρως ἡ αἰκουμένη. Ἐνῶ προαγγέλλεται ἐξευτελιστικὸς θάνατος, ὅλα σπεύδουσιν πρὸς αὐτὸν; Διότι μήπως δὲν ἔχουν σταυρωθῆ ἀναρτήθηται ἄλλοι; Μήπως δὲν ἐσταυρώθησαν μαζί με τὸν Χριστὸν καὶ

27. Ἄλλος εἰς τὸν μικρὸν Βαβύλαν, PG 50, 666.

28. Ἀδ-661, PG 50, 658-659.

29. Πρὸς. Ἄλλος εἰς τὸν μικρὸν Βαβύλαν, PG 50, 668.

30. Ἀδ-661, PG 50, 669-670.

31. Ὁ Ἰουλιανὸς (363-364) ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν ἐρωικὴν βασίλειαν τῆς Ἄρσης τῆς Ἀρμενίας τὸν ἐσταύρωσε διὰ τὴν ἀνεπὶ ἐκκλησιαστικῆν πολιτικὴν του. Ἦτο δευτὸς τῶν σφεδῶν τῆς Νικαίας καὶ ἐπανέφερε τὰ πράγματα εἰς τὴν κατάσταση εἰς τὴν ὁποῖαν ἐφύλακτο πρὸς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἰουλιανοῦ.

δύο λησται; Μήπως δὲν ὑπῆρξαν μέχρι τώρα πολλοὶ σοφοὶ; Μήπως δὲν ἐπαρουσιάθησαν πολλοὶ δυνατοὶ; Ποῖου τοῦ δυναμα ὅμως ὑπερίκτισε τὸσον καλῶς; C Καὶ διότι νὰ ἀναφέρω σοφοὺς καὶ δυνατοὺς; Μήπως δὲν ἐπαρουσιάθησαν πολλοὶ ἐπίδοξοι αὐτοκράτορες; Ποῖος ὅμως εἰς τὸσον ὀλίγον χρόνον ἐκυριάρχησεν εἰς ἀδόξατον τὴν οἰκουμένην; Καὶ δε μὴ εἶπῃ κανεὶς ὅτι ὑπάρχουσιν πολλοὶ καὶ ποιηταὶ αἰρέσεις. Διότι ὅλοι κηρύσσουσιν τὸν Ἰσὸν Χριστὸν, ἂν καὶ οἱ ὅλοι αὐτοὶ ὅλα προσκυνοῦσιν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. Δὲν οὐδὲ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐπιτελοῦν καλῶς πρὸς σαφῆ ἀπόδειξιν ἀπὸ τὴν φωνὴν ἐκεῖνην, ἢ ὅποια ἠκούσθη ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Διότι διὰ ποῖον λόγον κανεὶς αὐτοκράτωρ δὲν ὑπερίκτισεν, ὅπως ἐπεκράτησεν ὁ Χριστός; D παρὰ τὰ ἀναριθμήτα ἑμποδία; Τὸν ἐπολέμησαν ὅσοι βασιλεῖς, τοῦ ἀντεστάθησαν τύραννοι καὶ τὸν ἐπολέμησαν ὅσοι αἱ φαστρίαι, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ἐμειώθη, ἀλλὰ ηὔξθη καὶ ἐγένετο ἀκόμη πρὸς λαμπρότητα.

Ἰέστε μου λοιπὸν ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ τόση δύναμις; Λέγουσιν μερικοὶ: ἦτο μῦθος. Μόνον λοιπὸν αὐτὸς ὑπῆρξε τέλειος μῦθος; Θὰ ἔχετε ἀκούσει πάντας οἱ καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς ὑπῆρξαν πολλοὶ μῦθοι καὶ ὑπάρχουσιν ἀκόμη καὶ τώρα. Ἀλλὰ τὰ ὀνόματά των δὲν αἰσθάνονται πονηρὰν. Ἀλλὰ, λέγουσιν, οἱ καὶ ὁ Τριανεὺς ἐκεῖνος,³² ὁ ἀκαταίτητος καὶ θαυμασιώτατος, διεκράθη καὶ ἐγένετο γνωστός. Ποῦ E καὶ πότε; Εἰς μικρὸν μόνον μέρος τῆς οἰκουμένης καὶ διὰ μικρὸν χρόνον διάστημα. Ἡ μνήμη του ἐδόξασε γρήγορα καὶ ἐκάθη κυρτὴ νὰ ἀφήσῃ ὅπου ἐσκληρίων ὅπου ὀπαδοῦς, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιο. Ἀλλὰ διότι νὰ ἀναφέρω τοὺς μῦθους, καὶ τοὺς θαυμασιωτάτους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐξοφρανοσθῆ; Διὰ ποῖον λόγον ἐξηρανόθησαν ὅλα τὰ σχετικὰ μετὰ τοὺς θεοὺς, καὶ ὁ Λαδωνναῖος καὶ ὁ Κλόριος,³³ καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐργαστήρια τοῦ

32. Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τριανεὺς. Ἔζησε καὶ ἔθρασε κυρίως κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ 3' αἰῶνος. Ὁ Φιλόστρατος, ὁ ὁποῖος ἐγραφε τὴν βιογραφίαν του, τὸν παρουσιάζει ὅτι: ἔς τῆς τῆς καὶ μῦθος ἀλλὰ ὅς βέβαιον ἄνθρωπον. Τὸ ἔργον τοῦ Φιλοστράτου τὸ ὅποσον ἀποκαλεῖ καὶ τὴν κορυφαίαν ἐπιγῆν καὶ τὸν Ἀπολλωνίου, ἔχει τὴν καὶ ποικίλων φημιναίων καὶ ἀπολογημάτων. Πλείονα περὶ τούτου εἶλετο εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ Ἄντι Παλαστοπούλου, Ἀπολλώνιος ὁ Τριανεὺς. (Ἐξ ἐκ τῆς προβολῆς τοῦ ἀποστόλου ἐνηχῶμενος τὸ ἔθνητικόν καὶ κατασταλαμῆσος τοῦ χριστιανισμοῦ, Θεσσαλονίκη 1866).

33. Κλόριος ἀνομιάζετο ὁ Ἀπολλώνιος ἐκ τοῦ εἰς Κλόριον τῆς Ἰωνίας μαντιοῦ του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἱερωθῆ τὸν 5' π.κ. αἰῶνα καὶ ἤμισε μέχρι τῆς πρώτης χριστιανικῆς χρόνου. Τὸ μαντεῖον τούτου ἐκκαρῶτο ἰσχυρῶς πρὸς τὸν Δελφῶν καὶ συνέφερετο εἰς αὐτὸν ἰερεῖς ἀπὸ ὅλης τῆς ἑλληνικῆς περιοχῆς.

ποντρού έχουν σπαήσει και έχουν βουβαθή; Διά ποῖον λόγον δεῖ μόνον τὸν ἐσταυρωμένον ἀλλὰ καὶ 494 Α τὰ ὅσα ἐκεῖνων οἱ ἀποστολὴ ἐσφάρισαν δι' αὐτὸν φρέσκον καὶ τρέμου οὐ δαίμονες; Διά ποῖον δὲ λόγον καὶ μόνον ἂν ἀκούσῃ διὰ τὸν σταυρὸν ἐξαφανίζονται; Καὶ ὅμως θὰ ἔτρεπε νὰ τὸν εἰρωνεύωμαι. Διότι μήπως εἶναι ἴσωςτε λαμπρὸν καὶ ἐπίσημον ὁ σταυρὸς; Ἀπειρωγίας. Εἶναι σύμβολον κατασχόνης καὶ ἐξευτελιστοῦ. Διότι εἶναι θάνατος καταδόκου καὶ μάλιστα ὁ χειρότερος ἀπὸ ἄλλους. Εἶναι θάνατος ἐπικατάρατος διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν ἀποστρέφονται μὲ ἀβυσθίαν. Διά ποῖον λόγον λοιπὸν ἐφοβήθησαν τὸν σταυρὸν οἱ θεοὶ τῶν; Λόγω τῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωθέντος. Διότι ἐὰν ἐφοβούνη αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν τὸν σταυρὸν, τοῦτο κατὰ μείζονα λόγον θὰ ἦτο ἀνάξιον θεῶν. Πρὸ τοῦ Ἰησοῦ ὅμως ἐσταυρώθησαν πολλοὶ καὶ μοῦκι τοῦ ἐσταυρώθησαν ἄλλοι δύο. Μήπως λοιπὸν, ἂν εἴη κανεὶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου τοῦ σταυρωθέντος; Β ἢ τοῦ ἄλφα ἢ τοῦ θήτα, θὰ φύγη ὁ δαίμων; Καθόλου. Μάλιστα δὲ θὰ γελάσῃ. Ἄν ὅμως ἀναφέρῃ τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραεὺν ἀπομακρύνονται οἱ δαίμονες ὡς νὰ ἐλέησεν φωστῆν.

Τι θὰ ἠμπορούσε λοιπὸν κανεὶς νὰ εἴη; Διατί ὑπερόσκειν; Μήπως διότι ἦτο τυχερὸν ἀκατεῖν; Ἡ διδασκαλία του ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου ἔχουν παρουσιάσῃ πολλοὶ ἀποστεινές. Μήπως διότι ἦτο τυχερὸν μάγος; Τὰ δόγματα ὅμως δὲν παρουσιάζουν κάτι τέτοιο. Ἄλλωστε ἐνεφανίσθησαν κατὰ καιρὸς καὶ πολλοὶ μάγοι. Μήπως διότι ἦτο σοφός; Ὅμως πολλοὶ σοφοὶ καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἔχουν κάνει τὴν ἐμφάνισίν των. Ποῖος ὅμως ἐπεκράτησεν ὡς ὁ Ἰησοῦς; Κανεὶς ποτέ. Ἀλλὰ οὐτε καὶ κανεὶς τὸν ἐπληροῦσεν ζῶν καὶ κατ' ἐλάχιστον. Ἄν ἴδω αὐτὰ γίνεται φανερόν ὅτι ὑπερόσκειν ἄλλων αὐτῶν καὶ ἐνεπνεύσε τέτοιαν δυνάμιν εἰς τὸν ἀκηνοποιὸν, ὅσην φανερῶνται νὰ ἴδω τὰ πράγματα, δεῖ ἐπειδὴ ἦτο μάγος ἢ ἀποστεινός, ἀλλὰ ἐπειδὴ τοὺς διώρυσε C καὶ ἐπειδὴ ἦτο θεῖα καὶ ἀκαταμάχητος δύναμις. Ἀνθρώπος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἠοχάλετο μὲ τὰ δέματα ἔγινε τὸσον ἰσχυρὸς, ὥστε καὶ τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Σκύθας καὶ τοὺς Αἰθίοπας καὶ τοὺς Σαυρομάτας³⁴ καὶ τοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Σαρκενηοὺς, ἄλλων ἐν γένει τὸ ἀνθρώπινον γένος, νὰ τὸ ἐπιναφέρῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν εἰς ἀγαθότερα ἀπὸ τριάντα εἴη.

³⁴ Σαυρομάτας οἱ συνθετοὶ ὀνομαζόμενοι Σαρματαί, κατοικοῦντες εἰς τὰς ἀρκύρας τοῦ Ῥεῖνίου Πόντου περιοχῆς ἀπὸ τῆς Πολιτικῆς δυτικῆς μέχρι τῆς Καππας θαλάσσης ἀνατολικῆς.

Δ' Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ, δε μοῦ ἀπαντήσῃ κάποιος, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγορῆς, ὁ ὁποῖος προηγουμένως εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ μετεκτερίζετο τὴν σμίλην, ὄρθηκε τὴν δύναμιν νὰ φιλοσοφήσῃ διὰ τέτοια πράγματα καὶ νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους (ἀλόκληρα ἔβην καὶ πόλις καὶ χώρας), χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ δυνάμιν λόγου, ἀλλ' ἀπειναντίας τὴν ἐσκόστην ἐμάθειεν ἀπὸ ἡτο ἡμαθῆς; Ἀκούσατέ τον λοιπὸν ὅταν λέγῃ χωρὶς νὰ ὑπερέπειται καθόλου δι' αὐτό· εἰ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ πῆ γνώσει» (Α' Κορ. 11, 6). Δὲν διέθετε χρήματα, ὅπως τὸ λέγει καὶ ὁ ἴδιος: «ἐμέτερι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ θυρῶμεν καὶ γυμνιζόμεμεν καὶ κολαφίζόμεθα» (Α' Κορ. 4, 11). Καὶ τί λέγει ἐγὼ χρήματα, ὅταν πολλὰς Ε δὲν διέθετεν οὐτε τὴν ἀπαραίτητον τροφήν, οὐτε εἶχεν ἡμέριον νὰ ἐνδύσῃ; Τὸ ὅτι δὲ δὲν ἀνεδείχθη, ὁ Παῦλος λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός; τοῦ τὸ δείκνει, ὁ μαθητῆς τοῦ λέγων ὅτι ἐμενε πρὸς Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν διὰ τὸ ἀμότεκνον ἦσαν δὲ ἀκηνοποιοὶ τῆν τέχνην» (Πρόξ. 18, 3). Ἀλλὰ οὐτε καὶ ἀριστοκρατικὴν καταγωγὴν εἶχε. Πῶς θὰ ἠμπορούσε νὰ συμῆῃ κάτι τέτοιο, ὅταν εἶχεν ἕνα τέτοιο ἐπάγγελμα; Δὲν ἀνεδείχθη οὐτε ἐξ αἰτίας τῆς παιδείας οὐτε ἐξ αἰτίας τῆς ἐθνικότητος του. Παρὰ ταῦτα μόλις ἐνεφανίσθη εἰς τὸ μέσον, καὶ μόνον μὲ τὴν ἐμφάνισίν του 495 Α κατετάραξε τοὺς ἀνταπάλους καὶ τοὺς ἔφερε σύγκυριον. Καὶ ὅπως ἡ φωστῆ, ὅταν συναντήσῃ καλαμιά ἢ κορσάρι κατακαίει τὸ πᾶν, οἷσι κατέκαυσε τὰ κατασκευάσματα τῶν δαιμόνων καὶ μετεμόρφωσε τὰ πάντα εἰς δι ἠθέλεν.

Καὶ ὅμως δὲν εἶναι αὐτὸ μόνον ἀξιοθαύμαστον, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἐνῶ ἦτο τέτοιας κατωφύσεως τόσα πολλά, ἀλλὰ τὸ ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἦσαν ἴστωκοί, κοινὸι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἀμόρφωτοι πενήντες διαρκῆς, ἀσηροὶ καταγόμενοι ἀπὸ ἀσέβους. Αὐτὰ δὲ τὰ κριτίσει καὶ ὁ ἴδιος καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ παρουσιάσῃ τὴν πτωχείαν των καὶ μάλιστα νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην δι' αὐτούς. Διότι λέγει ἐπορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις» (Ρωμ. 15, 25) καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «κατὰ εἰσὸν Σαββάτιον ἕκαστος ἡμῶν πῆθευ Β παρ' ἐαυτοῦ θησαυρίζων, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίην γίνωμαι» (Α' Κορ. 16, 2). Τὸ ὅτι δὲ αἱ περισσότεροι τῶν χριστιανῶν ἦσαν ἀνάθρωποι τοῦ λαοῦ τὸ λέγει γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους: «θέλετε τὴν κλήσιν ἡμῶν, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα καὶ διὰ ἐξ ἀσέβων. Οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς (Α' Κορ. 1, 26). Καὶ δεῖ μόνον δὲν εἶναι εὐγενεῖς ἀλλὰ ἀπειναντίας καὶ ἀπὸ τοῦ κατώτερα στρώματα. Διότι λέγει: «καὶ γὰρ τὰ ἀσθένει τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ» (Α' Κορ. 1, 27—28).

Μήπως ὅμως ὁ Παῦλος παρὰ τὸ ὅτι ἦτο ἀπαίδευτος εἶχε

χήν Ικανότητα του λόγου κατά κάποιον τρόπον; "Οχι! Ούτε αυτό δὲν συνέβαινε. Καὶ τότε τὸ διακρίνουμε ὁ Ἰδιος ὅταν λέγῃ· «ἀγὰρ ἦλθον πρὸς ἡμᾶς οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ἡμῖν τὸ μαρτύριον. Οὐ γὰρ ἔκρινά τὴ ἐδόξαι ἐν ἡμῖν, εἰς C μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγου» (Α' Κορ. 2, 1, 2, 4). Ἐκεῖνος ὅμως τὸ ὅποιον ἐκφράττειν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ θελήσῃ καὶ νὰ πεθῇ. "Ἄς δοκίμομεν τί λέγει ὁ Ἰδιος δι' αὐτό: «Ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αὐτοῦ καὶ Ἕλληνας σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαῖοι μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν» (Α' Κορ. 1, 22, 23).

Ἀλλὰ μῆπως εἶχεν ὁ Παῦλος ὄψαν νὰ κηρύττῃ; "Οχι διότι διαρκῶς ἀντιμετώπιζε κινδύνους. «Καὶ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν πόνῳ πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ἡμᾶς» (Α' Κορ. 2, 3) λέγει ὁ Ἰδιος. "Ὅσα δὲ αὐτὸς μόνον ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ του ὑπέφεραν τὰ ἴδια. D Διότι τοῦς λέγει: «Μήνησθε τὸς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φασπαθέντες, πολλὴν ἀλλοίωσιν ὑπερέχετε παθημάτων τοῦτο μὲν δουλοπαικίας καὶ βλάβης θεωρησόμενοι, τοῦτο δὲ κοινοῦ τῶν οὐρανοῦ μαζούτων γεννηθέντες. Καὶ γὰρ τὴν ἀσπαγὴν τῶν ἀπαράντων ἡμῶν μετὰ καρδίας προσεβέβαθε» (Ἔβρ. 10, 32-34). Πάλιν δὲ γράφον πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγει: «Ἔμεῖς γὰρ τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμπυλετῶν καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τῶν Κυρίων ἀσπασμένων καὶ τοὺς Ἰδίους προαίτιας καὶ ἡμᾶς ἐκδιωκόντων καὶ Θεοῦ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσαν ἀνθρώποις ἐναντίων» (Α' Θεσα. 2, 14-15). E Καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους πάλιν ἔγραψεν ὅτι· «περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς καὶ ὡσαύτ' κοινοῦ οἶπε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως» (Β' Κορ. 1, 5). Ἐπίσης δὲ καὶ πρὸς τοὺς Γαλάτας: «Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἰ γε καὶ εἰς ἐμᾶ» (Γαλ. 3, 4).

"Ὅταν λοιπὸν καὶ αὐτὸς ποὺ κηρύττει εἶναι ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, πτωχὸς καὶ ἀσημῶς, καὶ ἐκεῖνος ποὺ κηρύττει δὲν εἶναι θελκτικὸν ἀλλὰ ἀνιψήθως σκάνδαλλίζει καὶ ἐκείνους ποὺ τὸ ἀκούουν εἶναι ἀνίσχυροι καὶ ταπεινοί, καὶ ὅταν τὸ κήρυγμα τὸ συνδεθῶν διαρκεῖς κινδύνους 496 A καὶ διὰ τοὺς διδοσκάλους καὶ διὰ τοὺς μεθυστάς, καὶ ἐκεῖνος ποὺ κηρύσσεται εἶναι ἐσταυρωμένος, τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάνει τὸ κήρυγμα νὰ παραμένῃ; Δὲν εἶναι φανερόν ὅτι θε πρέπει νὰ εἶναι κάποια θεῖα καὶ μυστικὴ δύναμις; Πράγματι τοῦτο εἶναι ἄλογο φανερόν καὶ μισοῦμε νὰ τὸ καταλάβωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους. Διότι ὅταν εἶη κανεὶς τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀντιπάλων σὺν ὄντοισι (ὄχι δὲ τὸν πλοῦτον, τὴν εὐγενῆ κα-

παγωγῆν, τὴν δόξαν τῶν παροῶν των, τὴν ρητορικὴν δεινότητα, τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν συμπάρσασιν), καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν κηρύττομενα νὰ ἐξοφανθῶνται ἀμέσως παρ' ἅλα ταῦτα καὶ τοὺς ἀντιπάλους των νὰ ὑπερισχύουν, τότε ποῖον ἔχει νὰ εἶναι τὸ αἴτιον ὧν αὐτῶν; Διότι αὐτὸ ποὺ συνέβη εἶναι σὺν νὰ ἐξουστράτευε μὲ ἰσχυροτάτην δύναμιν B ὁ αὐτοκράτωρ καὶ νὰ μὴ κατάρθωνε νὰ νικήσῃ τοὺς θαρσύνους, νὰ ἦρκετο δὲ μετὰ κάποιοις πτωχῶς καὶ μόνος καὶ χωρὶς ἡμῶν, καὶ χωρὶς νὰ μεταχειροθῆ ἀκόνησον νὰ ἔκρινεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν ἠμύροσαν νὰ κἀμουν οἱ ἄλλοι ὕστερα ἀπὸ μακρὴν προπαρασκευῆν καὶ μὲ πολλὰ ὄπλα.

Μὴν εἶσαι λοιπὸν ἀγνώμων, ἀλλὰ κάθε ἡμέραν νὰ τὸν ἀκολουθεῖς καὶ νὰ προσκύνῃς τὴν δύναμιν τοῦ ἐσταυρωμένου. Διότι ὅταν εἶη κάποιος ὁ ὅσιος κατασκευαστὴς πόλεως καὶ τὸς περιτριγυρίζῃ μετὰ φέρους, καὶ τοποθετῆ πολιορκητικὰ μηχανήματα εἰς τὰ τεῖχη, καὶ κατασκευάζῃ ὄπλα, καὶ συγκεντρῶνται στρατιῶτες, καὶ ἔχει καὶ C ὄπλα κρήματα, καὶ παρ' ἅλα αὐτὰ δὲν ἔχει νὰ κυριεύσῃ μίαν πόλιν, καὶ εἶη καὶ κάποιος, ὁ ὅσιος ἐπιβήται μὲ γυνῶν σῶμα καὶ μετὰ τὸς κείρας του, νὰ κυριεύσῃ θει μίαν ἢ δύο ἢ ἔκδοσι πόλεις ἀλλὰ ἀναριθμήτους εἰς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἡμίσεια μετὰ ἄλλους τοὺς κατασκευαστῶν, δὲν νομίζω ὅτι θε εἴη; θε τὸ κατάρθωμα αὐτὸ ἀφελῆται εἰς ἀνθρωπίνην δύναμιν.

"Ἔτσι εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διότι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπέγραψεν ὁ Θεὸς νὰ σταυρωθῶν καὶ ἡμεῖσι καὶ νὰ παρουσιασθῶν ὡρισμένοι ὑπαγεῖνες εἰς πάλαιότερους χρόνους. D καὶ νὰ γίνῃ φανερόν ὅτι τὴν σύγκρισιν καὶ εἰς τοὺς πλεόν ἀνοσιπῆτους ἢ ὑπεροχῆ τῆς ἀληθείας καὶ διὰ νὰ πληροφωρηθῆτε καὶ οἱ εἰς ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτο ἕνας ἰσχυρὸς ἀπὸ ἐκείνου, ἀλλ' ὅτι τὸν κυριεύει ἀπ' αὐτοὺς μεγάλη, τεραστικὴ ἀπόστασις. Διότι δὲν κατάρθωνε νὰ ἐπισκίψῃ τὴν δόξαν του ὅτι τὸ θε ὑπέστη τὰ ἴδια μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅτι καὶ τὸ θε συνέτεκε μετ' αὐτὴν των. Ἐάν τυχῶν ἰσχυροθῆ κανεὶς ὅτι οἱ δαίμονες φοβῶνται τὸν σταυρὸν καὶ δει τὴν δύναμιν τοῦ σταυρωθέντος, θε τὸν ἀποστομώσῃ ἢ διὰ τῶν ληστῶν. "Ἄν δὲ πάλιν εἴη κάποιος ὅτι ἡ κρασιότης τῶν καρπῶν ἦτο ἐκεῖνη ἢ ὅποιος συνιτέλλων εἰς τὸ νὰ γίνῃ τὸ πᾶντα ἔτσι. E θε ὁ ἀποστομωθῆ ἀπὸ τοὺς ἀποδοῦς τοῦ Θεοῦ 497 καὶ τοῦ Ἰουδα, 498 οἱ ὅποιοι, ἐνῶ

496. Ἐκεῖνος. Ἰουδαῖος, ἡμέτερος ἐθνικιστικῆς μεσοκινεῖς ἀεγέσεως τὸ κίνημα τοῦ πάλαιον εἶπε συνέχισεν μετὰ τῶν ἑθνικῶν του. Μυστῶν τοῦτοι ἀπὸ τῶν Γαμαλιηλ ἔλασε εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων B, 36 ἔ.

497. Ἰουδαῖος ὁ Γαλιλαῖος, ὁ ὅσιος ἐδημιούργηκε κατάρθωσιν κινήματι

ἐπεχείρησαν τὸ ἴδιο πράγμα καὶ εἶσαν πολλὰ στοιχεία ὑπὲρ αὐτῶν, συνετριβήσαν. *Ὅπως εἶπα προηγουμένως, ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ γίνουν αὐτὰ διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν ὑπεροκὴν τῆς οὐνοκτίτου. Διὰ τοῦτο ἐπέτρεψε καὶ νὰ φανοῦν ψευδοπροφήται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀποστόλων, καὶ ψευδαπόστολοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀποστόλων, καὶ νὰ μάθωμεν ὅτι τίποτε δὲν ἔμπορει νὰ ἐπισκοπῇ τὴν δυνάμειν τοῦ.

Θὰ σὺς ἀναφέρω δὲ καὶ ἕνα ἄλλον τρόπον κηρύγματος ἀξιοθαύμαστον καὶ περίεργον. ⁴⁹⁷ Α διὰ νὰ σὺς δεῖξω ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἔχθροί του ἐβοήθησαν τὸν Παῦλον νὰ ἐξυμωθῇ καὶ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν πίστιν. Ἐπισημνοῦν ἔχθροί του διέδιδον τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὴν Ρώμην. Τοῦτο δὲ τὸ ἔκαναν διότι ἤθελαν νὰ ἐξαργύρουν τὸν Νέριωνα, ὁ ὁποῖος ἐπέκρετο τὸν Παῦλον, ἐναντίον του. *Ἦρξισαν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ νὰ κηρύττουσιν διὰ νὰ λάβῃ διαστάσεις τὸ πρῶγμα καὶ νὰ προσελκυθοῦν περισσότερο μὴτῆρα, ὥστε νὰ γίνῃ φανερότερος ὁ θυμὸς τοῦ τυράννου καὶ νὰ ἐξαργυρωθῇ περισσότερο τὸ θῆρῶν τοῦτο. Τὸ γεγῆνός τοῦτο τὸ ἔγραψεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, λέγων: «Πινώσκων ὑμῶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μάλλον εἰς προκατῆν τοῦ Εὐαγγελίου ἐλήλυθεν ὥστε τοὺς Β πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσότεροσ τελεῖν ἀφοῦν τὸν λόγον λαλεῖν. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνου καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τῶν Χριστῶν κηρύσσουσιν· οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας, οὐκ ἀγνοῶς, σίδημοι θάψιν ἐπιπέσειν τοῖς δεσμοῖς μου οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ Εὐαγγελίου κέρμα. Τί γὰρ; Πλὴν παντὶ τρόπον, ἔστε προσφῶσι, ἔστε ἀληθεῖς, Χριστὸς καταγγέλλεται» (Φιλιπ. 1, 12-18). Βλέπετε ὅτι πολλοὶ ἐκέρυτταν ἀπὸ μίσους. *Ὅπως ἀκόμη καὶ οἱ ἔχθροί βοηθοῦν τὸν Παῦλον νὰ ὑπερισχύσῃ.

Ἐκτὸς οὖν ἀπὸ αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἦσαν ἀντίθετα πρὸς τὸ κήρυγμα. C Διότι καὶ οἱ παλαιὸι νόμοι ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία καὶ ἡ ὄνομα τῶν οὐκοφανῶν, οὐκ ἴσταν δὲν ἐβοηθοῦσαν, ἀλλὰ καὶ ἔφεραν ἀντίστασιν καὶ ἐδίωκαν τοῦτο. Οἱ οὐκοφανοὶ κατέκοιπον τὸ ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἔλεγαν ὅτι εἶσαν βασιλεῖς τῶν Χριστῶν, διότι δὲν ἐγνώριζαν τὴν οὐράνιον βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν φροσὴν καὶ τὴν ἐπιτέλειαν, καὶ τοὺς οὐκοφανοὺς ὅτι δὲν ἤθελαν νὰ φέρουν ἄλλον βασιλεῖα εἰς τὴν οἰκουμένην καὶ τοὺς ἐκτιμοῦσαν εἶποι μὲν καὶ ὁ καθένας κηροῖα. *Ὅλας μοῖα, διότι ἐπίστευσαν ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐπιδέχοντο κατὰ τῆς πολιτείας καὶ ἤθελαν νὰ ἀνατρέψουν

κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 6. 7 μ. Χ. Περὶ τοῦτου ἐπιστολὴ ὁ Γαλαθῆς εἰς Πράξ. 5, 374.

τοὺς νόμους, καὶ καθένας κηροῖα διότι ἐξ αἰτίας τῶν διεσπῶντο οἱ αἰκαγένας καὶ διεκόντο. D Διότι πατέρας ἐπολεμοῦσε τὸ παῖδί του, υἱὸς ἀπηνείτο τὸν πατέρα του, γυναῖκες τοὺς ἄνδρας των, ἄνδρες τὰς γυναῖκας, θυγατέρας τὰς μητέρας, συγγενεῖς τοὺς συγγενεῖς, φίλοι τοὺς φίλους, καὶ ἡ διαρκὴ αὐτὴ ἐλάμβανε πολλὰς μορφὰς καὶ διεδίδετο ἀπὸ αἰκίας εἰς αἰκίαν, καρφίουςα τοὺς συγγενεῖς, διαπαροῦσσα συμβούλια καὶ οὐνοσταπίνουσα δικαιοσύρια, διότι ἐξ αἰτίας τῆς κατελύοντο τὰ ἔθνη τῶν προγόνων καὶ καταργεῖτο ἡ λατρεία τῶν δωμῶν, πράγματα τὰ ὅποια ἦσαν διὰ τοὺς παλαιούς νομοθέτας μεγάλης δέξιας καὶ σπουδαίωτερος ἀπὸ ἄλα καὶ ἄλλα. Ἐκτὸς οὖν ἀπὸ αὐτὰ E τοὺς παρανοήτους κατὰ πολλοὺς ἰσθμῶν καὶ ἡ ἰηλοτύπος ἐπαργύρηνος διὰ τὴν βασιλείαν. Καὶ δὲν ἔμπορει κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι αὐτὰ συνέβαιναν μόνον εἰς τοὺς Ἑθνακοὺς, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι παρέμειναν ἀμέτοχοι, διότι καὶ ἐκεῖνοι τοὺς παλεμοῦσαν μὲ περισσότεραν μανίαν καὶ διεμαρτύροντο καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν κατὰλυσιν τῆς πολιτείας. «Οὐκ οὐδέποτε», λέγουσιν, «ἐλαλῶν ὁμοῖα διδασκαλία κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τόπου καὶ τοῦ νόμου» (Πράξ. 6, 13).⁴⁹⁸

Μαλονοῖ θυμὸς ἀπὸ παντοῦ ἠνάσταντο πορεῖ ἐναντίον μου, ἀπὸ τὰς αἰκίας, ἀπὸ τὰς πόλεως, ⁴⁹⁸ Α ἀπὸ τοὺς ἄγρους, ἀπὸ τὴν ἐρημίαν, ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ἀπὸ τοὺς ἔρχοντες, ἀπὸ τοὺς ὀρακόμενους, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τὰς βασιλείς, καὶ ἐνῶ ὁ ἕνας ἐξαργύρηνος τὸν ἄλλον καὶ ἐπετίθεντο μὲ περισσότεραν ὀρμὴν ἀπὸ τὰ θῆρια. ὁ Θεὸς Παῦλος, πρῶτον εἰς τὰς καμῖνας, στεκόμενος εἰς τὸ μέσον τῶν λόκων καὶ κτυπούμενος ἀπὸ ἄλας τὰς πλευράς, οὐκ μόνον δὲν ἐξηρπύνη καὶ δὲν ἐτάφη κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ εἰσεως αἵματος τοὺς ἀδύγους πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Θὰ ἀναφέρω δὲ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἄλλους οὐληροτάτους ἠγῶνας τοῦ Παύλου. *Ἐνας ἀπ' αὐτοῦ ἦτο ὁ ἄγων κατὰ τῶν ψευδοπροσφῶν καὶ αὐτὸ πρὸς τὸν ἐλυπούσε περισσότερο ἀπὸ ἄλα ἦτο ὁ πόλεμος τῶν ἰδικῶν του, αὐτῶν ποὺ ἦσαν ἀσθενεῖς εἰς τὴν πίστιν· πολλοὶ δηλαδὴ ἄφοι ἐπίστευσαν, ἐν συνεχείᾳ διεσφῆροντο. B Καὶ οὖν καὶ τὸν πόλεμον αὐτῶν τὸν ἐκέρδισε. Πῶς καὶ μὲ τὴν δυνάμιν ποῖου; *Τὸ ἔπλα ἡμῶν», λέγει, «οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθοίρειν ὀχυρωμάτων, λογικῶς καθαρῶντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαυρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ» (B' Κορ. 10, 4-5). Διὰ τοῦτο δὲ καὶ μετεβάλλοντο τὰ πάντα καὶ ἄλλαζαν μορφήν. Καὶ οὖν

87. Τὸ ἄρσεν πρὸς ἀπαιτεῖ τὴν μαρτυρίαν τῶν ψευδομαρτύρων κατὰ τὸν Πρωτομάρτυρον Στεφάνου.

δταν άνάψη κάποιος φωτιάν, καίγονται σιγά-σιγά τὰ άγκάθια και ύποκυρσών νικημένα από την φλόγα, και παρουσιάζεται καθαρός ὁ άγρός, έτσι και όταν άμυλοδοσών ὁ Παύλος και ἡ γλώσσα του με περισσότερο άμυλον από την φωτιάν έπιτίθετο κατά των πάντων, ύποκυρσών τὰ πάντα και έξηφανίζοντο, είτε ήσαν αυτά λεπτείσια και έρσοια και πανηγύρεις δοκιμών, είτε προγονικά ήθη και διασφαρμένοι νόμοι, είτε θυκοί των δέκλων C και άπειλά των τυράννων, είτε και διαβάσεις των συγγενών, είτε κακουργίαι των ψευδοπροσέλων.

Μάλλον δέ, όπως ανατέλλει ὁ ήλιος και διαβάσκειται τὸ σκότος και κρύνονται τὰ θηρία εις τὰς φυλάδας των, και ύπομακρύνονται οί λιχιαί, και οί δολοφόνια καταφεύγουν εις τὰς σπηλιάς, και οί περσικαί άπομακρύνονται, και οί μοικροί και οί κλέπτες και οί διαρρηκτες, έπειδή πρόκειται τὰ έλεγχοδών από τὸ φῶς, φεύγουν και κρύπτονται κάπου μακριά, και γίνονται όλα φανερά και λαμπρά και ἡ γῆ και ἡ θάλασσα, έπειδή τὸ φῶς από τὸν οὐρανόν φωτίζει τὰ πάντα (και τὰ πελάγη και τὰ ὄρη και D τὰς πόλεις και τὰς πόλεις), έτσι και τότε όταν ένεφανισθῆ τὸ κήρυγμα, και ὁ Παύλος τὸ διάδωκε παντοῦ, τὸ πρῶτος έπεσκρόνη και ἡ ἀλήθεια έπανήλθεν. Αἱ κνίσεις δέ και ὁ καινός, τὰ κύματα και τὰ τάρματα, αἱ μάχαι και αἱ διασκευάσεις, αἱ περνελα και αἱ μοικελα και τὰ ύπόλοιπα, τὰ όποια δέν είναι ουστόν ούτε να τὰ ανασφένω ύπώλως, και τὰ άπαιτα έτελοδντο εις ποδς ναοῦ των ειδώλων, έτερματίζοντο και έξηφανίζοντο όπου έλυσαν όπως λυάνει τὸ κερὶ εις την φλόγα και όπου έκαίγοντο ως άχυρα από την φωτιάν. Ἡ δέ λαμπρὸ φλόγα τῆς ἀληθείας ανέθανεν ύψηλή και καρμώσανος E πρὸς τὸν οὐρανόν, βοηθουμένη και εὐθανομένη από τοῦς ίδίους τοῦς έχθρούς. Καί κανεις κίνδυνος δέν ήμποδίζε την όρμη και την άκάθεκτον σιμείον της. Ούτε τὰ τυραννικά προστάγματα άρχιστάτων συνήθεών, ούτε ἡ δυνάμεις των προγονικῶν συνήθειών και νόμων, ούτε τὸ εἶν ήτο δύσκολον να γίνον πιστευτοί αἱ άρχαί της, ούτε τίποτε άλλο 499 A όπὸ δια έκω ανασφένω. Καί διά να άντιληφθῆς πόσον μέγα είναι αυτό, άπειλησε τοῦς Έθνηκοῦς δι και κανδύνας και θάνατον και πείναν, αλλά με μηδέν κρημιακήν ζημίαν, και θά τοῦς ήθης να άλλίζον άμέσως γνώμην. Κάτι τέτοιο διως δέν συνέβη με τοῦς παποῦς, αλλά ενῶ κερτοφάροντο οί πάντες και έπολομούντο από όλας τὰς κατεδύνας με ποικιλιστρόπους πολέμους, ἡ πίστις ήκμαίζεν δλο και περικυδισθεν.

Και διατί να ανασφένω τοῦς σημερινούς Έθνηκοῦς, τοῦς ταπεινούς και άξίους περιφρονησεως; Ἐς φέρωμεν εις τὸ πρ-

σον και δις ήσωμεν τοῦς Εραουστοῦς τῆς εποχῆς εκείνη, οί όποιοί είναι πασηγυριστοί διά την φιλοσοφίαν των, τὸν Πλάτωνα δηλοδῆ, τὸν Πυθαγόραν, τὸν Κλοζομένιον⁹⁸ και πολλοῦς άλλους όμοιους των, και τότε θά ήθης B την δυνάμιν τοῦ κηρύγματος. Διότι μετά τὸν θάνατον τοῦ Σικωράτου με τὸ κανεον, άλλοι μὲν έφυγον εις τὰ Μένωρα, φορηθέντες μήπως λάθουν τὰ ήθη, ενῶ άλλοι έκασον και την πατρίδα και την έλευθεσίαν των και δέν καταρτίσαν να έπεσκρόσουν και να γίνον κύρια κανενός άλλου παρά μόνον μεδς γυνώκοις. Ὁ Κριτοδῆς⁹⁹ δέ άπέθανεν όρσοι έγκατέλειπε την Πολιτείαν μόνον ως θάλλον, καις να την έφαρμόσῃ. Ὅλους αὐτοῦς δέν ύπήρχε τότε τίποτε να τοῦς ήμποδίζη. Ούτε έκανδύνασαν, ούτε ήσαν άπειλά άνθρωποι τοῦ λαοῦ, αλλά είχαν φανεράν ρητορικὴν δεανότητα, διάθετον πολλά κρηματα και ήσαν έπίσης πολλοί τῆς πόλεως, ἡ όποια είναι γνωστή εις άλλόκληρον τὸν κόσμον. Δέν καταρτίσαν διως τίποτε. Διότι τέτοια είναι ἡ φύσις τοῦ πρῶτους καταρτέζει και όταν άκόμη δέν τὰ μαλερῆ κανεις C όπως και τέτοια είναι ἡ φύσις τῆς ἀληθείας: νικῆ έστω και ἄν την πολέμου πολλοί. Αυτό δέ τὸ δείκνουν καθαρά τὰ πραγματικά γεγονότα. Καί δέν χρειάζεται λόγους ούτε όμιλιας διά να γίνη γνώσιόν, διότι από δια τὰ μέρη τῆς οικουμένης (από τὰς πόλεις, τοῦς άγρούς, την γῆν, την θάλασσαν, την κατοικουμένην γῆν, την άκατοκήτον, τὰ πέτρας τοῦ κόσμου) θγαίνει φανή, ἡ όποια τὸ φωνάζει. Διότι ὁ Παύλος ούτε την έρημον δέν έδησε καις να την εβεργετήσῃ, αλλά και αὐτήν την έγέμισεν από τὰ άγαθά, τὰ άπαιτα με έφερον από τὸν οὐρανόν όταν ήλθεν, διά τῆς γλώσσας του και διά τῆς χάριτος ἡ όποια ειχε δοθή εις αὐτόν. Διότι ἡ χάρις ἡ όποια τοῦ έδωθή D ύπήρχε πλουσιωτάτη, έπειδή ἡ προθυμία την όποιαν έδειξεν ήτο άνταξία ειρὸς την δωρεάν. Τὰ περισσότερα δέ από αυτά τὰ όποια άνέφερα καταρτίσσαν δα τῆς γλώσσας τοῦ Παύλου.

Απὸ λαπὸν ὁ Θεὸς έτήμησε τόσον πολλὸ τὸ γένος μας, ώστε να κανῆ ήξιν ενῶ άνθρωπον να γίνη σφοκς τόσων κατηρτάτων, ως έπαδεικταιν ήμιλλον, δις τὸν μηηθῶμεν, ως προσσηθήσομεν να γίνωμεν και ήμεδς ήμοιοί του, καις να νοηθῶμεν διι αὐτὸ είναι οδδονατον. Διότι έκείνο τὸ όπαιόν έκω ειπε πολλὰς φορὰς δέν θά παύσω να τὸ επαναληθῶμαι, διι δηλαδή και αὐτὸς ειχε σωμα ήκμον με τὸ ήδικόν μας E και έπρέφετο με τὰς αὐτὰς προαῖς, και ἡ ψυχὴ του ήτο όμοια

98. Ἐνοσὶ τὸν Ἄναξαγόραν.

99. Πρόκειται περὶ τοῦ Αἰώνου, ὁ όποιος, ως μαρτυρεῖ ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος, έγραψεν έπίσης «Πολιτείαν».

μέ την Ιδικήν μας. Ἡ καλή του διάθεσις ὄμως ἦτο μεγάλη καὶ ἡ προθυμία του λαμπρά, καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ τὸν ἀνέδειξεν. "Ἄς μὴν ἀπογορευθῆ λοιπὸν κανεὶς καὶ ἕς μὴ ἀποκάμῃ. Διὰ τὴν προσφέρειν τὴν διάνοιάν σου, δὲν ὑπάρκει τίποτε τὸ ὁποῖον θὰ τὴν ἐμποδίσῃ νὰ δευθῆ τὴν χάριν. Ὁ Θεὸς δὲν κάνει διάκρισιν εἰς πρόσωπα. Αὐτὸς ἐπίσπε καὶ τὸν Παῦλον, αὐτὸς ἐδημιούργησε καὶ σένα. Καὶ ὅπως εἶναι Κύριος ἐκεῖναι, εἶναι καὶ ἰδικός σου. Ὅπως δὲ ἀνεκέρυξε τὸν Παῦλον νικητὴν, ἔτσι θέλει νὰ στεφανώσῃ καὶ σένα. "Ἄς τοῦ παρακηρῶσμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἕς τοὺς καθαρῶσμεν, ¹⁰⁰ Ἄς δὴ νὰ λάβωμεν καὶ ἡμεῖς πλουσίον τὴν χάριν καὶ νὰ κερδίσωμεν τὰ ἴδια ἀγαθὰ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

Β Ποὶ εἶναι λοιπὸν πάρα αὐτὰ ποῦ κατοκρίουν τὴν θάνατον καὶ λέγουσιν ὅτι τὸ φθαρτὸν αὐτὸ σῶμα εἶναι ἐμποδιστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν; "Ἄς ἀκούσωμεν τὰ κατοκρήματα τοῦ Παύλου καὶ ἕς παύσωμεν τὴν πονηρὰν αὐτὴν κατηγορίαν. Διὸς τί ἐβλάσφη τοῦ ἀνθρώπινον γένος ὁ θάνατος; Εἰς τί δὲ μᾶς ἐμπόδιον ἢ φθαρὰ διὰ τὴν ἀσκίον τῆς ἀρετῆς; Σκευθῆτε τὸν Παῦλον καὶ θὰ ἴδετε ὅτι μᾶς ἀφέλησε πολὺ τὸ ὅτι ἐγένεμε θνητοί. Διὸς ἐν δὲν ἦτο ὁ Παῦλος θνητός, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ, ἢ μᾶλλον οὔτε θὰ ἠμποροῦσε νὰ παρουσιάσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε διὰ τῶν ἔργων του, ὅτι δηλοῦσθ' ἐκαθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἢν **Κ** ἔκω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Α' Κορ. 15, 31). Διὸς παντοῦ πρέπει νὰ ἔκαμεν ψυχὴν καὶ προθυμίαν. "Ἄν δὲ τὰ ἔκαμεν αὐτά, τίποτε δὲν θὰ μᾶς ἠμποδίσῃ νὰ κατακοκθώμεν μεταξὺ τῶν πρώτων. Μήπως καὶ ὁ Παῦλος δὲν ἦτο θνητός; Μήπως δὲν ἦτο ἀπλὸς ἄνθρωπος; Μήπως δὲν ἦτο πτωχός καὶ δὲν ἐξησφάλιζε τὴν καθημερινὴν τροφήν του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν του ἐργασίαν; Μήπως δὲν εἶπε σῶμα, τὸ ὁποῖον ὑπέκειτο εἰς ἄλλας τὰς φυσικὰς ἀνάγκας; Τί λοιπὸν τὸν ἠμποδίσαι νὰ γῆν αὐτός ὁ ὁποῖος ἔγινε; Τίποτε! "Ἄς μὴν κατακοκθάνεται λοιπὸν ἀπὸ δέησιν κανεὶς πτωχός, καὶ ἕς μὴν στενοκοκθῆται κανεὶς ἀπλὸς ἄνθρωπος! Νὰ στενοκοκθῶνται μόνον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν ἀδύνατον ψυχὴν καὶ ἐξησθενημένην διάνοιν. Διὸς τὰ μόναι τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουσιν τὸν δρόμον **Δ** πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι ἡ κακία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς θελήσεως. Ἐστέσ ἀπ' αὐτὰ τίποτε ἄλλα. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι αὐτὸ τὸ συμπέρασμα θγαίνει ἀπὸ τὸν μακρίον Παῦλον, πρὸς τὴν τὸν ὁποῖου ἔκαμεν συγκεντρωθῆ σήμερα ἐδῶ. Διὸς ὅπως τὸν Παῦλον δὲν τὸν ἠμποδίσαι τίποτε ἀπ' αὐτὰ, ἔτσι καὶ τοὺς ἀντιπάλους δὲν τοὺς ἀφέλησε τίποτε ἀπὸ τὰ ἀντίθετα, δηλοῦσθ' οὔτε ἢ ῥητορικὴ δεινότης, οὔτε τὰ πολλὰ χρήματα, οὔτε ἡ ἐβγενῆς καταγωγή, οὔτε ἡ μεγάλη δόξα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸ ὅτι κατέβουον τὴν ἐξουσίαν.

Διατί θυμας ὁμιλῶ περὶ ἀνθρώπων; Μᾶλλον δὲ μέχρι πό-
τε θῶ ὁμιλῶ περὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ ἡμπορῶ νὰ ἀναπερ-
θῶ καὶ εἰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις; τίς ἀρχὴ καὶ τὰς ἐξου-
σίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰθέρου τοῦ αἰῶνος ταύ-
του. Ἐ Τί λοιπὸν τοὺς ἀπέβλεπον τὸ διὰ λαβάν τέτοιαν φῶ-
σιν; Μήτις δὲν θὰ ἔλθουν ἴσως αἱ δυνάμεις νὰ κριθοῦν ἀπὸ
τὸν Παῦλον καὶ τοὺς ὁμοίους πρὸς αὐτόν; «Ὅτι οὐκ οἶδατε γάρ»,
λέγει, «ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μῆτι γιεθεκάκι;» (Α' Κορ.
8, 3).

Ἄς μὴν στενωκυροῦμεθα λοιπὸν διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ
μόνον διὰ τὴν κακίαν καὶ διὰ μὴν καθάρσιον καὶ διὰ μὴν εὐ-
φρανόμεθα διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν.
Ἐάν τὴν ἐπιδοκῶμεν μὲ ἔξω, δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ τίποτε
νὰ γίνωμεν ὅμοιοι μὲ τὸν Παῦλον. Διότι ἐκεῖνος δὲν ἔβηνε
τέτοιος μόνον διὰ αἰτίας τῆς θείας χάριτος. Ἄλλα καὶ ἐξ
αἰτίας τῆς προθυμίας του. Ἡ προθυμία του δὲ ἦτο ἐκεῖνο τὸ
ὅποιον τοῦ ἔφερε τὴν χάριν. Διότι καὶ τὰ δύο ἦσαν ὑπερβο-
λικὰ εἰς αὐτόν. Καὶ ἡ προαίρεσις του ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη
καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐδόθη εἰς ὑπερβολικὸν βαθμόν.

Θέλετε νὰ μάθετε τὸν βαθμὸν τῆς χάριτος που εἶχε; Τὰ
ἱράματα του, τὸ ἔργασίον αἱ δαίμονες. Δὲν θαυμάζω θυμας αὐτό,
ὅπως δὲν θαυμάζω καὶ τὸ διὰ καὶ ἀπὸ τὴν σκάν μόνον τοῦ
Πέτρου ἀπεμακρύνθησαν αἱ ἀσθένειαι, ἀλλὰ τὸ διὰ τὸ θαύμα
αὐτὸ τὸ ἔκαμε προσηύχων ἀκούη λάθῃ τὴν τελικὴν χάριν, ἀπὸ τὸ
σημεῖον τῆς ἐκκλήσεως καὶ ἀπὸ τὴν προσηύχων ἀκούη
τοῦ ἁγίου. Χωρὶς νὰ ἔχη τὴν δύναμιν αὐτὴν καὶ χωρὶς νὰ
ἔχη δεξιὰ χειρὸν αὐτοῦ, ἀνεπέκθη εἰς τὴν ψυχὴν του Ἡ τό-
σος ἔβλεπε διὰ τὸν Χριστόν, ὡστε νὰ θεωρῶσιν ὅλον τὸν Ἰου-
δαϊκὸν ὄχλον ἐναντίον του. Ὅταν θυμας εἶδεν ὅτι τὸν εἶχαν
περιτριφυρίσει τόσο κίνδυνα, ὡστε νὰ πολιορκηθῆται ἀλόκλη-
ρος ἡ πόλις, ἐρηφίῃ κρυφὰ ἔβη ἀπὸ τὰ τεῖχη ἀπὸ μίαν θυ-
ρίδα καὶ διεσπῆ. Μετὰ δὲ τὴν διάσωσίν του δὲν παρέβη-
σεν εἰς ἀπραγίαν, οὔτε εἰς δειλίαν καὶ φόβον, ἀλλὰ ἐπέ-
κτησε περισσότερο τὴν προθυμίαν ἀπὸ αὐτό. Καὶ ἀπέφυγε μὲν
τοὺς κινδύνους ἀπὸ αὐτοῦ ὑπαλογομένῳ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ κή-
ρυγμα δὲν ἀπέστρεψε ἤρπασε πάλιν τὸν σταυρὸν του καὶ ἀ-
κολούθησε, ἐνῶ εἶχε μπροστὰ τὰ μάτια του αὐτὰ που εἶχαν
συμβῆ εἰς τὸν Στέφανον καὶ ἔβλεπεν διὰ δι' αὐτόν, περισσό-
τερον ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἐπρεσον ἰδιαιτέρως φοβίαις διαθή-
σεις αἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἤθελαν νὰ τοῦ καταφάγουν τὰ σάρκα.

Ὅτε λοιπὸν ἔβλεπε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς κινδύ-
νους ἀσυλλόγηστα, οὔτε ἦταν πάλιν διέφυγεν ἠλατῶμενο
ἢ διάθεσις του. Ἦγάται ὑπερβολικῶς τὴν παρουσίαν ζωῆν ἐξ
αἰτίας τοῦ κέρους που ὑπεκρίβεν ἀπ' αὐτὴν, ἀλλὰ τὴν πε-

σοφρῶνει ταῦτοκρόνως εἰς ὑπερβολικὸν βαθμόν, εἴτε διὰ
τίς τῆς περὶ περιφρονησεῖς τῶν παρόντων φιλοσοφίας, εἴ-
τε διότι ἤθελε πολὺ νὰ ἀνακαμφθῇ γρηγορὰ διὰ τὸν Χριστόν.
Συνέθη λοιπὸν ἐκεῖνο που λέγω πάντοτε δι' αὐτόν, καὶ τὸ
ὅποιον δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ λέγω, ὅτι δηλαδὴ κανεὶς ποτὲ,
εὐφρεθεὶς μεταξὺ δύο τόσον διακορητικῶν καθήκοντων, δὲν
κατήρθωσε νὰ τὰ φέρῃ εἰς πέρας μὲ ἀκρίβειαν καὶ τὰ δύο.
Κανεὶς ἄλλος δηλαδὴ δὲν ἐπέσθησε τόσον πολὺ τὴν παρού-
σαν ζωῆν, οὔτε ἀπὸ ἐκείνους που ὑπερβολικὰ τὴν ἀγαποῦν,
ὅσον ὁ Παῦλος. Κανεὶς ἐπίσης δὲ δὲν τὴν περιεφρόνησε τό-
σον πολὺ οὔτε μεταξὺ ἐκείνων αἱ ὅποιοι ἀγαποῦν τόσον πολ-
λὸ τὸν θάνατον. Ἐτοί ὁ Παῦλος ἦτο καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἐπι-
θυμίας καὶ δὲν ἐνδιεφέρετο διὰ τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα, ἀλλὰ
εἰς ὅλα προσηύχθη τὴν ἐπιθυμίαν του πρὸς τὴν θέλειαν τοῦ
Θεοῦ. Καὶ πότε μὲν λέγει ὅτι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι ἀναγκασι-
τέρας ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ νὰ εὐρίσκαται κοντὰ καὶ νὰ συναρμῆ
μὲ τὸν Χριστόν, ἐνῶ ἄλλοτε ὅτι εἶναι τόσον βαρετὰ καὶ ἐπι-
πνοια, ὡστε νὰ στενώξῃ καὶ νὰ διάσεται νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ.
Διότι τὸ μόνον τὸ ὅποιον ἤθελεν ὁ Παῦλος ἦσαν ἐκεῖνα που
τοῦ ἔφεραν κέρδος ἐνάντιον τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ συ-
νέψατε νὰ εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἐ Διότι ὁ
Παῦλος ἦτο πολυπύκνωτος καὶ ἐξεδηλοῦτο πολυποτρόπως,
ὅτι ἐπειδὴ τυχὸν ὑπεκρίθητο —κατὰ τίποτε δὲν συνέθη—, ἀλ-
λὰ ἐπειδὴ ἐγίνετο διὰ ἀναπαύσεως αἱ ἀνάγκαι τοῦ κηρύγμα-
τος καὶ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, μωροῦμενος καὶ εἰς τὸ ση-
μεῖον αὐτὸ τὸν Κέρων του. Διότι καὶ ὁ Θεὸς ἐπαρουσιάζετο
ὡς ἄνθρωπος, ὅταν ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῆ ἔτσι, καὶ ἂν μὲ-
σμ τοῦ ταρῶς ἦταν πάλιν τὸ ἀπεσπῶσε ἢ περιπέσει; καὶ πό-
τε μὲ καρακτηριστικὰ ὀπλίτου καὶ στραπέτου, πότε μὲ τὸ
102 Α ὄδαιτρος, καὶ τέλος ἔβηεν ὁ ἴσως ἄνθρωπος καὶ δὲν
ἀπέφυγε νὰ θανατωθῆ ὡς ἄνθρωπος. Ὅταν δὲ λέγω ὅτι ἐβ-
πρεπε, διὰ μὴν νομίω κανεὶς ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο ἠναγκασιμένος
νὰ τὸ κάμῃ τοῦτο. Ἐνήργησεν ἔτσι ἀπλῶς καὶ μόνον ἀπὸ
φιλελευθέριας. Καὶ πότε κόβεται ἐπὶ θρόνου καὶ πότε βασί-
λευσι ἀπὸ τὰ Χερουβίμ. Ὅλοι δὲ τὰ προσωπευθέντα τὰ ἐ-
σκηνεν ἀπὸ πρόνοιαν πρὸς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ελεγε διὰ
τοῦ στόματος τοῦ προφήτου: «ἐγὼ ὀφείσαι ἐπλήθυνα, καὶ ἂν
κερὸν προφητῶν ὑποκρίθην» (Παπὲ 12, 10).

Ἐτοί καὶ ὁ Παῦλος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατηγορηθῆ,
ἂν, μωροῦμενος τὸν Κέρων του, ἐφέρετο πότε ὡς Ἰουδαῖος
καὶ πότε ὡς Ἑθνικός, πρὶν Β εἰς μὴν τὴν ἀπὸ τὴν περίπτω-
σιν τὸν Νόμον, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν τὸν παρέβλεπεν. Καὶ
πότε ἐκπαιτεῖτο οὐαθερῶς ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωῆν, πότε δὲ

τὴν περιφρονοῦσε. Πότε ἔζητε κρήματα καὶ πότε πάλιν, ἔ-
ταν τοῦ προσεφέροντο, δὲν τὰ ἐδέχετο. Πότε περιπέμνε
τοὺς πιστοὺς καὶ πότε ἀπέρριπτε τὴν περιτομήν. Ὅσον ἄμα
ἀντίθετα καὶ ἄν ᾤσον αὐτὰ τὰ ὅποια ἐπρότεινε, ἢ πρόθεσις
καὶ ἡ ἀπέμψις, ἢ ὅποια τὸν παρεδίκευε νὰ ἐνεργήσῃ ἔπει, ᾤσον
συνεπῆ καὶ σύμφωνος μεταξὺ των. Διότι ἔν πρόγραμμα μόνον
ἐπεδίωκε. Τὴν αὐτηρίαν αὐτῶν αἱ ὅποια τὸν ᾤσαν καὶ τὸν
ἐδέχοντο. Διὰ τὸν λόγον αὐτῶν C ἐξυμνῶντες σήμερα τὸν Νό-
μον, ἐνῶ αὐτοὺς τὸν καταργεῖ. Διότι οὐ μόνον αἱ πράξεις του
ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι του παρουσιάζον ἰσχυρὰ καὶ παλλωμο-
φίαν, οὐκ ἐπειδὴ τυκτὸν μετεβάλλετο ἡ γνῶσις του καὶ ἐγί-
νετο διαφορετικὸς ἀπὸ δ.π. ἴπτο προηγουμένως, ἀλλὰ διότι,
ἐνῶ ἔμνε, πάντασε αὐτὸς ὁ ὅποιος ἦτο, μετεκαρζέτο καθὲ
ἔνε ἀπ' αὐτὸ ποῦ ἀνέφερα ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐκδόσεις πα-
ρουσιαζόμενας ἀνάγκας. Μὴν τὸν κατακρινῆς λοιπὸν δι' αὐ-
τὰ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἄς τὸν ἀνακρινῶς νισπ-
τὴν καὶ ἄς τοῦ δόξης τὸν στέφανον. Ἐπειδὴ καὶ τὸν κατὸν,
ἔσαν τὸν ἴπρε πότε μὲν νὰ καίῃ, πότε δὲ νὰ τρέφῃ, πότε νὰ
κοιμηταικίῃ τὸ νυστέρη, πότε φάρμακα, πότε νὰ ἀπομακρύνῃ
D τὰς τροφὰς καὶ τὸ ποῦ, πότε νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ δίδονται τὰ
πάντα εἰς τὸν ὄσθενῃ, πότε νὰ διῶν ἐπιτολήν νὰ ἀκετάζεται
πολὸ καλὰ ἀπὸ παιτοῦ καὶ πότε νὰ διατάξῃ ἐκεῖνον ὁ ὅποιος
ἔκει θερμογινῆ ὑπερβολικὰ νὰ πῆ ἀλόκληρον φάλαγν μὲ κρῖον
νερό, δὲν θὰ τὸν κατηγορήσῃ διὰ τὰς ποικίλας ἐπιτολάς, αὐ-
τε διὰ τὴν μετὰβασιν ἀπὸ τὸ ἔνα εἰς τὸ ἄλλο. Μάλιστα δὲ
τὸτε θὰ ἀνανέωσῃ καὶ τὴν ἐπιστήμην του, ἔσαν τὴν βλάτης
νὰ προσφέρῃ μὲ ἄμμερος ἔσπειν τὰ ὅποια κατὰ τὴν γνῶσιν
μας εἶναι ἀντίθετα καὶ ἐλαττωρὰ καὶ νὰ παύσῃ τὴν εὐθύνην
διὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀλαθεῖς. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ νὰ εἶναι κα-
νεῖς ἐπιστήμων.

Ἐάν δὲ παρεδεχόμεθα ὡς ἱσχυρὸν ἐκεῖνον E ὁ ὅποιος,
πράττει αὐτὰ τὰ ἀντίθετα πρόγματα, πόσον ἀντιπρὸς θὰ πρέ-
πῃ νὰ παρεδεχθῆμεν ὅτι εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Παύλου, ἢ ὅποια
συμπεριφέρεται κατὰ παρόμοιον τρόπον πρὸς τοὺς ὄσθενού-
τας. Διότι οἱ ὄσθενούτες εἰς τὴν ψυχὴν δὲν κρείσσονται
ἀλλυγέτρων τέκτων καὶ φροντίδα ἀπὸ τοὺς ὄσθενούτας εἰς
τὸ οἴμα καὶ ἔάν τοὺς πληρώσῃ κατ' εὐθεσίαν, θὰ ἀπομακρυ-
θῇ καθὲ εὐθείᾳ σωτηρίας. Καὶ ἄς μὴν ἀπαρῆ κανεῖς, ἔσαν οἱ
δύναται ἐνεργεῖν ἔπει, ἔσαν ὁ ἴσως ὁ Θεός, ὁ ὅποιος μπο-
ρεῖ νὰ κύνῃ τὰ πάντα, χρησιμοποιοῦ αὐτὸν 303 A τὸν τρόπον
τῆς θεραπείας καὶ δὲν μὰς ὀμνῆ πάντασε κατ' εὐθεσίαν. Ἐ-
πειδὴ μὰς θέλει νὰ εἰμεθα καλοὶ μὲ τὴν θέλησιν μας καὶ ὅσα
μὲ βίον καὶ ἐξαναγκασμῶν, ἐκρεῖσθη νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ἰσο-
αίτερον τρόπον. Ὅτι ἐπειδὴ τυκτὸν δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐνερ-

γῆση διαφορετικὰ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ φύσις ἡ ἰδική μας εἶναι
ὄσθενής. Διότι ὁ Θεός ἔκει τὴν δύναμιν νὰ κύνῃ ἔνα μόνον
νεῦμα ἢ μᾶλλον νὰ θελήσῃ μόνον ἐὰν νὰ γίνον αὐτὰ τὰ ὅ-
ποια θέλει. Ἡμεῖς ἄμα, ἀπὸ ἐλάττωρον τὸ αὐτεξούσιον, δὲν
ἀνεκόμεθα νὰ τὸν ἰσοκρίσωμεν πάντοτε. Ἐάν λοιπὸν μὰς
σῶσῃ παρὰ τὴν θέλησιν μας, θὰ μὰς ἀραιφῆσῃ αὐτὸ τὸ ὅποιο
μὰς ἔδωκεν, ὀφθαλμῶν τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Διὰ νὰ
μὴν αὐμῆθῃ δὲ τοῦτο παρῶσθῃ ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιοῦσῃ πολ-
λὰς μεθόδους.

Ὅλα αὐτὰ, τὰ ὅποια οὐκ ἔγω εἶπει, δὲν τὰ εἶπα χωρὶς
ἀκατόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ὀσε δεῖξω B τὴν ὀσίαν καὶ τὸ πολὺπλευ-
ρον τοῦ μακαρίου Παύλου, ὥστε, ἔσαν τὸν ἴδετε νὰ ἀποκρεῖ-
γῃ τοὺς κινδύνους, νὰ τὸν θαυμάσετε ὅπως θὰ τὸν θαυμάσε-
τε ἔσαν τὸν ἴδετε νὰ τρέχῃ μὲ ὀρμὴν πρὸς αὐτοὺς. Διότι
ὅπως τὸ νὰ ὀρμῆ εἰς τοὺς κινδύνους εἶναι δεῖγμα ἀνδρείας,
ἔπει καὶ τὸ νὰ τοὺς ἀποκρεῖγῃ εἶναι δεῖγμα ὀσίαν. Ὅταν
τὸν ἴδετε νὰ χρησιμοποιοῦ μὲγάλους λόγους νὰ τὸν θαυμά-
σετε πόσον ὀσον καὶ ἔσαν τὸν ἴδετε νὰ ταπεινώμεται, διότι
ὅπως τοῦτο εἶναι δεῖγμα ταπεινοφροσύνης, ἔπει καὶ ἐκεῖνο
εἶναι δεῖγμα μεγαλοφυκίας. Ὅταν τὸν ἴδετε νὰ κανεῖται
νὰ τὸν θαυμάσετε ὅπως ἔσαν τὸν ἴδετε νὰ ἀποκρεῖγῃ τὰ ἐγ-
κρίμα, διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἔσαν ταπεινοῦ φρονήματος, ὅπως
καὶ ἐκεῖνο φιλοστόργου καὶ φιλοφροσύνου. Διότι ὅλα αὐτὰ
τὰ ἔπρωσε διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν.
Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγεν' εἶπε ἐξῆσθημεν. Θεοῦ' εἶπε C σω-
φρονοῦμεν, ἴμιν' (B' Κορ. 5, 13). Διότι κανεῖς ἄλλος δὲν
εἶπε πόσον πολλὰς ἀφορμὰς νὰ ὑπερφανεῖσθῃ καὶ ταυτοκρο-
νικὰ κανεῖς ἄλλος δὲν ἴπτο πόσον ἀπυλλογισμένος ἀπὸ ἀλαζο-
νεῖαν.

Προσέειπε τώρα. «H γνῶσις φυσικὴ (A' Κορ. 8, 1) γρά-
φει ὁ Παῦλος, καὶ ὅλα εἰμεθα σύμφωνα μὲτ' του. Διέθετε
πόσον γνῶσιν, ὅσην δὲν εἶπε ποτὲ πῆρκα τώρα κανεῖς ἀπὸ
τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ ὅπως ἡ γνῶσις αὐτὴ δὲν τὸν ἔκα-
με νὰ ἀλαζονεῖσθῃ, ἀλλὰ ἀντιθέτως παρουσιάζει καὶ τὴν γνῶ-
σιν αὐτὴν μικροτέραν καὶ λέγει: «Ἐκ μέρους γινώσκωμεν
καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν» (A' Κορ. 13, 8). Εἰς ἄλλο δὲ
σημειῶν λέγει πάλιν: «Ἐγὼ, ὀδελφοί, ὅπως λογίζομαι ἐμαυ-
τὸν κατεληγμένον» (Φιλιπ. 3, 13) καὶ εἰς τῆς ὀσε εἰδέναι π,
ὀδπως οὐδὲν ἐγγυκαῖς (A' Κορ. 8, 2).

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν γνῶσιν καὶ ἡ νησιεῖα ὀδηγεῖ εἰς
κατάσταν. D ἴπτος τὸ φανερόμεν καὶ ὁ Φορισεὺς ἔσαν λέγει
ἐνηστέτω δὲς τῆς ἐδδομάδος (Λουκ. 18, 12). Ἀλλὰ ὁ Παῦ-
λος ὅσα μόνον ἐνηστέων, ἀλλὰ καὶ πῆρκα ἀπὸ πείναν. Καὶ
πορὰ τοῦτο ἰνῶμαζε τὸν αὐτὸν του ἐκτρωμα (A' Κορ. 15,

8). Ἄλλὰ τί ἀναφέρεις τὴν νηστείαν καὶ τὴν γυμνάσιον, ὅταν ὁ Παῦλος εἶχε τόσον πολλὰς καὶ συνεχεῖς συνομιλίας μετὰ τὸν Θεόν, ὅσας δὲν εἶχε ποτὲ κανεὶς οὔτε ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, οὔτε ἀπὸ τῶν προφῆτας καὶ παρὰ ταῦτα ἐπαυσιμώμετος; Ἄς μὴν ὑπολογίσῃ κανεὶς μόνον ἐκείνας; δὴ τὰς ὁποίας ἔσκει ὁμιλήσεις, ὅσας τὰς περισσότερας τὰς ἀπέκρυψε. Καὶ δὲν τὰς ἀπεκάλυψε μὲν ὅσας, διὰ τὴν μὴ περιβληθῆ με ὑπερβολακτὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ δὲν τὰς ἀπέκρυψε ὅσας, Ἐ δὴ τὴν μὴ ἠμπαροῦν νὰ ὁμιλοῦν οἱ ψευδοστόλοι. Διότι τίποτε δὲν ἔκανεν εἰς τὴν γύμνην ὁ Παῦλος. Τὰ πάντα εἶχαν εὐλογίαν καὶ δικαίαν αἰτίαν. Καὶ μετεκρίβητο μετὰ τὴν σοφίαν τὴν ἀντίθετον πρόφασιν, ὥστε νὰ δρῆται τοὺς ἰδίους ἐπαίνους ἀπὸ παντοῦ. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅσιον λέγου εἶναι ταῦτα: Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ τὸ νὰ μὴ λέγη κανεὶς τίποτε μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ Παῦλος δὲ τὸ ἐφήρμοζε τόσον καλῶς ἀναλόγως μετὰ τὰς περιστάσεις, ὥστε ἐνῶ εἶχε σιωπήσει νὰ ἐπαινῆται περισσότερο παρὰ ἂν εἶχαν ὁμιλήσει. Ἐὰν δὲν τὸ ἐπραττεν αὐτὸ, 194 Α. θὰ ἐκστηροῦτο περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅσιον αὐτογενναίοντα ὁσῶς. Ἐὰν δὲ πάλιν δὲν ἐκαυχῆτο, θὰ ἔκανε καὶ θὰ παρέδιδε τὰ πάντα καὶ αἱ ὀντίπαιλοι θὰ ἐπαρῶν δόξαν. Ἐτα ἐγγράφη νὰ μετακρίβηται τὰ πάντα ἀναλόγως μετὰ τὰς περιστάσεις καὶ νὰ πράττῃ με εὐδυσκασίαν ἀσπίδι καὶ τὸ ἀπαγορευμένα, κατὰ πέποιον τρόπον ὥστε νὰ ὑποβαίνον ἀφέλιμα, καὶ ἡ ἀφέλιμα ποῦ προήρκετο ἀπ' αὐτὰ νὰ μὴ εἶναι καθόλου μικροτέρα ἀπ' ἐκείνην ποῦ προήρκετο ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῶν διαταγμένων. Διότι ὁ Παῦλος ἐπιμύθη περισσότερο ὅταν ἐκαυχῆθη, ἀπὸ ὅσων θὰ ἐπαίτο ἄλλος ὁ ὅσιον θὰ ἀπέκρυψε τὰ καυχήματά του. Κανεὶς δὲ δὲν ἔκανε τόσον καλὸν κρύπτων τὰ καυχήματά του, ὅσων ἔκανε ὁ Παῦλος μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν ἰσχυρῶν του. Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον εἶναι ὅτι δὲν εἶχαν ἀπλῶς τὰ πάντα, ἀλλὰ ἐπαρῶντο εἰς τὸ σημεῖον ποῦ ἔπρεπε. Διότι δὲν Β. ἔκανε καυχήσων ταῦτα, ἐνῶ τοῦ παρεδιδετο μεγάλη εὐχέρεσι ἀπὸ τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ ἐγγράφη μέχρι ποῦ ἔπρεπε νὰ προκηρῆσι. Καὶ δὲν τοῦ ἦτο ἄρκιον αὐτὸ, ἀλλὰ ἔρα νὰ μὴ διαφθερῆ ποῦς ἄλλοις καὶ τοὺς παρακινήσῃ νὰ αὐτογενναίοντα, ὀνομάζων τὸν ἑαυτὸν του καὶ παράφρων. Καὶ ὁ μὲν Παῦλος τὸ ἐπραττετο ταῦτα ἐπειδὴ τότε ἦτο ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φρονικὸν οἱ ἄλλοι, ἠλέποντες τὸν Παῦλον, νὰ μνησθῆται τὸ παρεδιδεγμένον του εἰς καὶ ὡς ἔπρεπε, πράγμα τὸ ὅσιον συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρας — ἠλεσθῆ νὰ χρησιμοποιοῦν κάποια παρακαρὰ τὸ φέρωσαν, τὸ ὅσιον εἰς τὴν κοινὴν ἡλικίαν σιγῆν ἔδωκεν ἄλλος καὶ νὰ ἐπισκοπήσῃ εἰς τὰ πράγματα καὶ νὰ προελθῆσι ἄλλοθι διὰ τῆς ἐνεργείας

τοῦ φοιμήτου —, διὰ τὴν ἀποφύγη τὴν κοινὴν κακὴν κρήσιν ὁ Παῦλος, C προσέειπε πῶς διαρῶναι τὰ πράγματα ἐκ τῶν προτέρων παρεκείνου νὰ καυχῆθῃ, ἐτακείων τοῦτο διὰ μίαν καὶ δύο ἄλλα πολλὰς φορές. Ἐὐφελον γὰρ ἀνεκασθῆ μου, λέγει, ἐτακείων τῆς ἀφροσύνης (B' Κορ. 11, 1). Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον ἐδ' ἠλεσθῆ κατὰ Κόριον ἄλλ' ἐν ἀφροσύνη... ἐν ὧδ' ἦν περὶ αὐτῶν ἐν ἀφροσύνη λέγου ταῦτα κατὰ (B' Κορ. 11, 17, 21). Καὶ ἐνῶ ὁ Παῦλος εἶχε προσηγορεύσει τὰ πράγματα κατὰ καλὰ, πάλιν δὲν τοῦ ἐφάνετο ἄρκιον αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ὅταν ἐπράκτετο νὰ ἀρκίση τὸ ἐγκώμια, ἀποκρίπτεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ λέγων «αἶμα ἀνθρώπων» (B' Κορ. 12, 2) καὶ παρακάτω «ἐπὶ τὸ ταῖστων καυχῆσθαι, ὑπὲρ δὲ ἑαυτοῦ οὐ καυχῶμαι» (B' Κορ. 12, 5). Ἐπειτα δὲ ἀπὸ ὅσων αὐτὰ ἐγένοντο ἄφρων, λέγει, ἀλλὰ ἐμεῖς με ἠναγκάσθητε (B' Κορ. 12, 11). D Πόλις λοιπὸν εἶναι τὸσον ἀνάγκη καὶ τόσον φανερὰ δευτερεύοντα, ὥστε, ἐνῶ ἠλέπει τὸν ἅγιον ἐκεῖνον νὰ διατάξῃ καὶ νὰ ἀποσποκρίθῃ παρεκείνου νὰ εἴπῃ κατὰ μέγα διὰ τὸν ἑαυτὸν του παρὰ τὸ ὅτι παρῶντο τόσον μεγάλη ἀνάγκη καὶ νὰ συγκρατῆ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἂν ἦτο καὶ τρέχει με ὄρηθι πρὸς τὸν κρημνόν, ἐν ταῖστων νὰ μὴ ἀποφύγη μετὰ πολλὴν φροντίδι τὴν καύχησιν καὶ νὰ τὴν χρησιμοποιοῦ μόνον ἐπειδὴ τὸ ἄρκιον αἱ περιστάσεις;

Θέλεις δὲ νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλο παρόμοιον παρεδιδεγμένα: Διότι τὸ ἀξιοθαύμαστον Ε εἶναι ὅτι δὲν ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν αὐτογενναίοντα, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐδίδασκε πῶς πρέπει νὰ μετακρίβηται τὸ καθῆναι ἀπὸ αὐτῶν, διὰ μόνον διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ ἀποφύγουν νὰ κάνουν τὸ ἴσιον, ὅταν τὸ ἀναίτη ἡ περίστασις, ἀλλὰ νὰ ἀποφύγουν νὰ τὸ κάνουν εἰς ὁσῶς περιστάσεις. Με αὐτὰ δὲ ποῦ εἶπεν 195 Α αἶσθὸν νὰ ἔλεγε τὰ ἔλεγε: Εἶναι μεγάλο κακὸν νὰ λέγη κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του κατὰ μέγα καὶ θαυμάσιον. Καὶ εἶναι δέγμα τῆς πῶ μεγάλης παραφροσύνης, ἀνατιπῆ μου, ταῖστων, τὸ νὰ σταλκεται δηλοθῆ κανεὶς μετὰ τὸς αὐτογενναίοντα, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει πρὸς ταῦτα καμμία ἐπιγνώσις οὔτε ἐπισκεπητὴ ἀνάγκη. Ταῦτο δὲν εἶναι διδασκαλία συμφωνοῦ μετὰ τὸς ἠταλῶς ποῦ Κυρίου, ἀλλὰ μάλλον δέγμα διασπορεύων τῶν φρονίτων καὶ ἐλαφροῦν διὰ τὴν ἀσπίδι μας ἕτερα ἀπὸ πολλοὺς ἰσχυρῶν καὶ κόπους. Ὅλα αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ αὐτὰ εἶπεν ὁ Παῦλος πρὸς ἄλλους μετὰ ὅσα παρεδιδετο νὰ εἴπῃ ἀκόμη καὶ ὅταν εἶχε παρῶντο ἀνάγκη νὰ τὸ πράξῃ. Τὸ σπουδαιότε-

ρον δὲ εἶναι ὅτι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀκούη δὲν ἀπεκάλυψε τὰ πάντα, ἀλλὰ ὑπέκρυψε τὰ περισσότερα καὶ τὰ μεγαλύτερα. «Ἐλευσθεσθε γάρ», λέγει, «εἰς ὅποιας καὶ ἀποκαλύψεις Β' Κυρίου» φερόμεθα δὲ μὴ τις εἰς ἐμὲ λογίσματα, ὑπὲρ ἢ ἔλπει ἢ ἀκούσει τι ἐξ ἡμῶν (Β' Κορ. 12, 1, 6). Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διδάσκων τοὺς πάντας ὅτι, ἀκούη καὶ ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, δὲν πρέπει νὰ ἀποκαλύπτωμεν ὅ,τι καὶ ὅσα γνωρίζομεν, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἶναι ἀφέλημα διὰ τοὺς ἀκούοντας.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Σαμουὴλ —νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἀποπὸν νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὸν ἄγιον αὐτὸν διὰ πρὸς ἄλλους ἰδιῶν μας γίνονται τὰ ἐγκλήματα — ἐκαυχῆθη κάποτε καὶ εἶπεν ἰδιῶς του κοροφθάρσα. Ποῖα ἔμολε; Ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἦσαν ἀφέλημα διὰ τοὺς ἀκούοντας. C Διότι δὲν ἠμίλησε διὰ μακρῶν οὐτε περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης, οὐτε περὶ τοῦ νὰ μὴν μνησκακῆ κανεῖς. Ἀλλὰ διὰ τὸ λοιπὸν; Δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποσον πρὸ πάντων ἄφειλε νὰ μῆθῃ ὁ τότε βασιλεὺς, δηλαδὴ διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ διὰ τὸ νὰ μὴν δωροδοκῆται. Καὶ ὁ Δαυὶδ πάλιν ὅταν ἐκαυχῆθη, ἐκαυχῆθη δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια μπορούσαν νὰ δωροδοκῶσιν τὸν ἀποροσπῆν. Διότι οὐτε ἐκεῖνος δὲν ἀνέφερον ἄλλην ἀρετὴν, ἀλλὰ ἠμίλησε μόνον διὰ τὴν ἄριστον καὶ τὸν λέοντα καὶ διὰ τίποτε ἄλλο. Τὸ νὰ εἴη περισσότερο θὰ ἦτο δέγμα φιλοδόξου D καὶ θαλάσσιος ἀνθρώπου, ἐνθὶ τὸ νὰ εἴη αὐτὰ μόνον τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ χρημεύουσιν εἰς τὴν παροουσαζομένην περίπτωσιν ἦτο δέγμα ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους καὶ σκεπτεται τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν. Τοῦτο δὲ ἔκομε καὶ ὁ Παῦλος. Διότι τὸν διέβαλλαν ὅτι δὲν ἦταν γνήσιος ἀπόστολος καὶ ὅτι δὲν διέθετε καμμίαν δύναμιν. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη διὰ νὰ ἀνταπόσει τὰς κατηγορίας νὰ ἀναφερθῆ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια κυρίως εἰσέκριναν τὸ ἀξιωματῆρα του.

Ἦλέπετε μὲ τί τρόπον ἐπαιδαγύγησε τοὺς ἀκροατὰς νὰ μὴν καυχῶνται κασιεῖς λόγον; Πρῶτον μὲ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι παρεσιγήθη νὰ πράξῃ τοῦτο μόνον ἀπὸ ἀνάγκης, Ἐ δεύτερον μὲ τὸ νὰ ἀνοικῆσθαι τὸν ἑαυτὸν του παράφροντα καὶ νὰ χρησιμοποίησθαι πολλὰς παρακλήσεις, τρίτον μὲ τὸ νὰ μὴν ἀποκαλύψῃ τὸ πάντα, ἀλλὰ νὰ ἀποκρύψῃ τὰ σημαντικώτερα (καὶ τοῦτο ἐνθὶ περίστασι ἀνάγκης νὰ τὸ πράξῃ), τέτατον μὲ τὸ νὰ χρησιμοποίησθαι ἄλλο πρόσωπον καὶ νὰ εἴη εἰς αὐτὸν ἀνθρώπων» (Β' Κορ. 12, 2) καὶ πέμπτον μὲ τὸ νὰ μὴν ἀναφέρει καὶ ἄλλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς του, ἀλλὰ μόνον τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ ὅποσον ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναφερθῆ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν. Δὲν ἐφέρετο δὲ εἶσι ὁ Παῦλος μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν ποῦ ἐπρεπε νὰ κεντηθῆ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦτο ἀνάγκη νὰ

ὄφριση. 504 A Ἄν καὶ ἀπιγορευέτο νὰ ὄφριση ὀδελφόν, τὸ ἔσμεν αὐτὸ, ὅταν ἐκρεσιόθῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τέτοιον τρόπον ὥστε νὰ κατορθώσῃ περισσότερα πράγματα μὲ αὐτὸ ἀπὸ ὅσα θὰ κατορθώσῃ κανεῖς ἐάν ἐκρημοποιήσῃς ἐγκλίμα. Διὰ τοῦτο θεβάζει, ἐνθὶ καὶ μίον καὶ ὅσο φορὸς ἀποκαλεῖ ἀνοήτους τοὺς Γαλάτας (Γαλ. 3, 1) καὶ τοὺς Κρήτας «γαστέρας ἄργας, καὶ θηρία κωκῶς» (Τίτ. 1, 12), σπερονάνεται καὶ πάλιν μὲ αὐτὸ νικητῆς. Διὰ τὴν ἑξουσίαν ὑπόθεγγρα καὶ κανόνα, ὥστε πρὸς ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἀπομακρόνονται ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ μὴν χρησιμοποιοῦμεν κολακείας καὶ θαυτείας, ἀλλὰ νὰ τοὺς κτυπῶμεν μὲ τὸν λόγον. Εἰς ἅλα αὐτὰ ὁ Παῦλος τηρεῖ πάντοτε τὸ μέτρον καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτόγχανε πάντοτε. Ὅταν ὄφρισε καὶ ὅταν ἐπινοήσῃ, B ὅταν ἀποσπρέφεται καὶ ἀπερῶπιεν, ὅταν ὑπερρηνοῦσθαι καὶ ὅταν ἐδεικνέτο μεριόφρον, ὅταν ἐκακῶτο καὶ ὅταν ἐταλάνε τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τὸ λοιπὸν νὰ ἀπορῆτε διὰ τὸ ὅτι ἡ ὄφρις καὶ ἡ κωκολογία φέρουν καλὰ ἀποτελέσματα, ὅταν καὶ φόνος καὶ δόλος καὶ ἀπάτη ἔφεραν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὴν Παλαιὴν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ ἐξήγησαμεν ἅλα αὐτὰ μὲ σχολαστικώτητα, ἀς θαυμάσωμεν τὸν Παῦλον, ἀς δαξώσωμεν τὸν Θεόν καὶ ἀς χρησιμοποιοῦμεν τὸ παράδειγμα του διὰ νὰ κερδίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς σφελανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ τὸ κράτος καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΑΙΑ ΕΚΤΗ

Θέλετε σήμερα, ἀγαπητοί μου, ἀφοῦ ἀφήσαμεν τὰς μεγάλας καὶ θαυμαστάς πράξεις τοῦ Παύλου νὰ ἀναμνησθῶμεν εἰς αὐτὰ τὰ ὅποια ὅπως νομίζουσι μερικά παρέρουσι D λαβὴς πρὸς κατηγορίαν; Διότι θὰ ἴδωμεν ὅτι καὶ αὐτὰ ἀποδεικνύουσιν τὸν Παῦλον λαμπρὸν καὶ μέγαν ὅτι ἀληγέρον ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα. Τί εἶνα λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ ὅσιον παρέχει λαβὴν πρὸς κατηγορίαν; Ἐπὶ τὴν αἰτία, λέγουσι, ὅτι ἐφοβήθη τὰς πληγὰς. Καὶ θεσπίζει ἐφάνη, διὸν ὑπεβλήθη εἰς μαστίγωσιν. Καὶ ὅτι μόνον τότε ἀλλὰ καὶ ἄλλην φορὴν εἰς τὴν περιπτωσὶν τῆς πορφοροπάλιδος, διὸν ἐδημοῦργησε μάλιστα ζητήματα εἰς ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἐπράξατο νὰ τὸν ἀπελευθερώσῃον.⁴⁰ Τοῦτο ὅμως δὲν τὸ ἔκαμε διὰ κενόνα ἄλλον παρὰ μόνον διὰ τὴν ἀσφάλειάν του καὶ διὰ τὴν ἀποφυγὴν συντόμως ἐπιανάληψιν τῶν ἰδίων γεγονότων εἰς ὄραρον του. Τί θὰ ἔμπορούσαμεν λοιπὸν νὰ εἰπάμεν; Ὅτι τίποτε δὲν τὸν ἀποδεικνύει τόσο μέγαν καὶ ἀξιοθαύμαστον, ὅσον αὐτὸ ποῦ εἰπάμεν. Ἐ-Τὸ ὅτι δηλαδή, ἐνῷ εἶχεν ψυχὴν ποῦ δὲν ἦτο οὕτε τολμηρὰ ἀλλὰ οὕτε καὶ κατεῖται ἀπὸ ἀπόγνωση, καὶ ἐνῷ τὸ σῶμα του ἐπέκειται κατὰ τοιοῦτον πρόπον εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ ἔφερε τὴν μαστίγωσιν, διὸν τοσοῦτο κατῆρη ἀναγκασθὼν ἀπὸ τὰς περιστάσεως παρεβλήμεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὅποια θεωροῦνται φοβερὰ καὶ ἐφάνη ἰσάως πρὸς τὰς θαυμάσιους δυνάμεις.

Ἐπὶ λοιπὸν τὸν ὄρον νὰ τὸν ἐκπύδωμεν διὰ τὸν μαστιγώσῃον καὶ νὰ φοβῆται, ὡς ἐνθυμηθῆς τοὺς λόγους ἐκεῖνους μετὰ τοὺς ὁποίους ἐξέπερασε τοὺς ὄρανους καὶ συνήγαγε τοὺς ἀγγέλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου⁴¹ Ἄ ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Ἐλίπες ἢ στενωκαρίζεις, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ κίνδυνος, ἢ μάκαρις;» (Ρωμ. 8, 35). Ἄς ἐνθυμηθῆτε ἐπίσης τοὺς λόγους ἐκεῖνους μετὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε· ἐπὶ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν κοίβ

40. Τὴν κατὰ τοιοῦτον ἀφήγησιν εἶπε εἰς τὰς Πράξεις τὸν Ἀποστόλου 18, 144.

ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν, αἰώνιον βάρος βόξης καταργήσατε ἡμῖν, μὴ σκοπεῖσθαι ἡμῶν τὰ ἐλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ ἐλεπόμενα» (Β' Κορ. 4, 17-18). Πρόσθετε εἰς αὐτὰ καὶ τὰς καθημερινὰς θλίψεις καὶ τοὺς καθημερινούς θανάτους. Καὶ ὅταν τὰ ἀντιληφθέντα κατὰ αὐτὰ θαύμαζε τὸν Παῦλον, ἀλλὰ μὴ ἀπογοητεύεσθαι καὶ δι' ἐσὲ τὸν ἴσον. Διότι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ὅσιον φαίνεται ὡς ὁσθένεια τῆς φύσεως B εἶναι τὸ πρὸ ὑψηλὸν δείγμα τῆς ἀρετῆς του, τὸ ὅτι δηλαδή ἀνεδεικνύετο τέτοιος, ἐνῷ δὲν ἦτο ἀπληραγμένος ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῶν πολλῶν. Ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων θὰ ἔμπορούσε ἴσως νὰ δημοῦργησῃ εἰς μερικάς τὴν ὑπόνοιαν καὶ νὰ τοὺς κινήσῃ νὰ ὑποπτευθῶσιν ὅτι ἀνεδεικνύετο τέτοιος, ἐπειδὴ τυχὼν εἶχε πλειοψηφίαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο ἐπετρέπετο νὰ ὑποφέρῃ διὰ τὴν πληροφωρίαν ὅτι, ἐνῷ κατὰ φύσιν ἦτο ὁμοιος μετὰ τοὺς πολλούς, κατὰ τὴν προθυμίαν δὲν ἦτο μόνον ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς πολλούς ἀλλὰ καὶ ὁμοιος πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Διὰ μὲ τέτοιον ψυχὴν καὶ τέτοιον σῶμα ὑπέμενε ἀναριθμήτους θανάτους καὶ περιφρονήσεις καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. C Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἶπεν ἐκεῖνος τοὺς φοβεροὺς λόγους οἱ ὅποιοι φαίνονται εἰς τοὺς πολλούς ἀπίστευτοι: «Ὅτι πρόκειμαι ἀνάθεμα ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9, 3). Διότι εἶναι δυνατόν, δὲν τὸ θέλωμεν, νὰ ὑπερηκόσωμεν κάθε ἄγωνον τῆς φύσεως μετὰ τὴν δύναμιν τῆς προθυμίας. Καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀδύνατον δι' ἀνθρώπου, οἱ ὅποιοι ἔλαβον ἐντολήν ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ὅταν προσφέρωμεν δὲν προθυμίαν ἀσβέστομεν, ἐμβάλλει καὶ ὁ Θεὸς μέσα μας πολλὴν ἄρημν καὶ ἔτσι δὲν θὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὰ ὀσπῆ καὶ πρόκειται νὰ ἔλθωσι. Διότι τὸ νὰ φοβῆθῃ κανεὶς τὰ βασανιστήρια δὲν εἶναι ἀξιοκαταβεβητόν. D Ἄξιοκαταβεβητόν εἶναι τὸ νὰ διασπῆθῃ κανεὶς κατὰ ἀντίθετον πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου τῶν βασανιστηρίων. Ἐπομένως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος φοβεῖται τὰ βασανιστήρια ἀλλὰ παρὰ ταῦτα δὲν ὑποκύπτει εἰς τοὺς ἄγῳνας, ἀποδεικνύεται πολὺ πρὸ ἀξιοθαύμαστος ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν φοβεῖται. Διότι μετὰ τὸν πρόπον αὐτὸν ἀνεδεικνύεται καλύτερα ἢ ζωηρικῆς διέθεσης.

Τὸ νὰ φοβῆθῃ κανεὶς τὰ βασανιστήρια εἶναι φυσικόν. Τὸ νὰ μὴ πρόβῃ ὅμως τίποτε τὸ ἀνάρμοστον δι' αἰτίας τοῦ φόβου τῶν βασανιστηρίων εἶναι δείγμα προαιρέσεως, ἢ ὅποια διαρθάνει τὸ μερονέκτημα τῆς φύσεως καὶ ὑπεριστάει τῆς φυσικῆς δυνάμεως. Τὸ νὰ λησῆται κανεὶς ἐπίσης δὲν εἶναι ἀμόρτημα, παρὰ μόνον τὸ εἶναι ἢ νὰ πρόβῃ κατὰ ἀντίθετον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δι' αἰτίας τῆς λύπης. Ἐάν λοιπὸν ἔλεγεν ὅτι δὲν ἦτο ἀνθρώπος ὁ Παῦλος, θὰ μὴ ἀνέφε-

ρε κανείς πολύ σωστό Ε τὰ ελαττώματα τῆς φύσεως διὰ τὴν ἀνταπόδωσιν μὲ τὴν φύσιν τὸν ἰσχυρισμὸν μου. Ὅταν ὁμιᾶς λέγω καὶ οὐκ διαβεβαίωμαι ὅτι ἦτο μὲν ἄνθρωπος ὁμοιος καὶ καθόλου καλύτερος ἀπὸ ἡμᾶς κατὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἔγινε καλύτερος ἐξ αἰτίας τῆς προαίρεσός του, θὰ ἦτο μάταιον νὰ μοῦ ἀναφέρῃ κανεὶς τὰ παραπάνω, μᾶλλον δὲ θὰ μάταιον ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ Παύλου. Διότι μὲ αὐτὴ θὰ ἀπεδεικνύω πόσον μέγας ἦτο ἐκεῖνος, ὥστε μὲ τέτοιαν φύσιν νὰ κατορθώσῃ πράγματα ὑπερφυσικά. Ὅταν δὲ τὰ ἀναφέρῃ κανεὶς αὐτά, δὲν ἐξυφάνει μόνον τὸν Παῦλον, ἀλλὰ καὶ φημίανει τὰ στόματα ἐκείνων ³⁹⁸ Α ὡς οἱποῖοι ἐπαράζονται νὰ ἐπισημασθοῦν ἀπὸ αὐτὰ καὶ δὲν τοὺς ἀφάνει νὰ ἰσχυρισθοῦν τὴν διέθεσιν ὑπεροκῆν τῆς φύσεως, ἀλλὰ τοὺς σπαράττει νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν ἕξλον τῆς ἀγαθῆς προαίρεσός.

Ἀλλὰ θὰ εἰπῶν ὅτι καὶ τὸν θάνατον τὸν ἐροθήθῃ κάποτε: Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν. Καὶ ὁμοίως αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ποῦ ἐροθήθῃ τὸν θάνατον ἔλεγε: «Καὶ γὰρ ἡμεῖς, οἱ ὄντες ἐν τῷ σκότεινι, στενάζομεν θαροῦμενοι (Β' Κορ. 5, 4). Καὶ ἄλλοτε πάλιν ἠμείεις αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν» (Ρωμ. 8, 23). Βλέπετε ὅτι ἡ ἀντίρροπον πρὸς τὴν φυσικὴν ἠσθένειαν φέρει τὴν δύναμιν τῆς προαίρεσός. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές καὶ πολλοὶ μάρτυρες, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀδηγηθῶν πρὸς τὸν θάνατον ἐκλάμπισαν καὶ Β ἐκυρωθήσαν ἀπὸ φόβου καὶ ἀγωνίας. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶναι περισσότερο ἀξιολογίσαισι, διότι, ἐνῶ καὶ αὐτοὶ ἐροθήθησαν τὸν θάνατον, δὲν τὸν ἀπέφυγον ἀλλὰ τὸν ὑπέμειναν διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἐπρόκειτο τὸν θάνατον, δὲν ἀποφύγει οὔτε τὴν γέννησιν διὰ τὸν ἡγαπημένον Ἰησοῦν, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε τὸν θάνατον, ἐπιδείκναι νὰ ἀποθάνῃ.

Δὲν ἦτο δὲ μόνον ὁ Παῦλος τέτοιος, ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων ἐνῶ εἶπεν εἶπει πολλές φορές ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ δώσῃ καὶ τὴν ψυχὴν του, ἐροθεῖτο πάρα πολλὸν τὸν θάνατον. Ἀκούσε λοιπὸν τί τοῦ λέγει ὁ Χριστὸς διὰ τὸ συζητῶσαι μαζί του διὰ τὸ θέμα αὐτό: «Ὅταν δὲ νηρόσης, ἴσουςοί σε καὶ ἀξουσιν ἔπου οὐ θέλω» (Ἰω. 21, 18), δεκνύουν ὅτι ἡ ἀδυναμία ἀφελίετο εἰς τὴν φύσιν καὶ διὰ εἰς τὴν προαίρεσιν. Διότι ἡ φύσις, C ἀκόμη καὶ παρὰ τὴν θέλησίν μου, παρουσιάζει τὰ ἴδικά της καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερνικήσῃ πρὸς ἀδυναμίαν τῆς οὐτε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸ θέλει καὶ τὸ ἐπιδαίσει πάρα πολλὸν. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ζημιωνόμεθα, ἀλλὰ καὶ θαυμάζομεθα περισσότερο. Διότι τί κακὸν εἶναι τὸ νὰ φοβῆται κανεὶς τὸν θάνατον; Πόσον μεγάλον ἠγαθὸν εἶναι ἔπισθαι, ἐνῶ ὑποδείκναι κανεὶς τὸν θάνατον, νὰ μὴ διατρέξῃ ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου κλημῖαν δουλοπρέπειαν.

Διότι δὲν εἶναι ἀφόρητος τὸ νὰ ἔχη κανεὶς ελαττωματικὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸ νὰ ὑποκύτῃ εἰς τὰ ελαττώματα, ὅπως θεοδίκως καὶ ἐκείνος ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἰσχυρότητος τῆς προαίρεσός διαρθεῖναι τὴν κακὴν ἐπιρροὴν τῆς εἶναι μέγας καὶ ἀποθαύματος D καὶ δείκνει μὲ αὐτὴν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς προαίρεσός καὶ κτελεῖ τὰ στόματα αὐτῶν ποῦ λέγουν: —Διὰ τί δὲν ἐγίνωμεν ἐκ φύσεως καλοὶ; —Τί ἠσπέρει τὸ νὰ εἴμεθα καλοὶ ἐκ φύσεως ἢ ἐκ προαίρεσός; ἢ: —Πόσον καλύτερον ἐκεῖνου εἶναι τοῦτο; Εἶναι καλύτερον ἐπ' ὅσον ἀποφέρει: στεφάνους καὶ λαμπρὰν ἀνακήρυξιν τῶν νικητῶν. Μήπως ὁμοίως τὰ φυσικὰ πράγματα εἶναι πολλὸ ἰσχυρὰ; Ἐὰν θέλῃς νὰ ἔχης γενναίαν προαίρεσιν, τότε ἡ προαίρεσις γίνεται ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν φύσιν. Ἡ δὲν βλέπετε ὅταν τὰ σῶματα τῶν μαρτύρων κόπτονται ἀπὸ τὴν ἔκρη, τὴν μὲν φύσιν νὰ ὑποκύτῃ εἰς τὸν αἰθρον, τὴν δὲ προαίρεσιν νὰ μὴν ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸ οὔτε νὰ νικᾷται. Δὲν εἶδες εἰς τὸν Ἀβραάμ, πρὸς μου, E τὴν προαίρεσιν νὰ νικᾷ τὴν φύσιν, διὰν δευτεῖα νὰ θυσιάσῃ τὸ παιδί του, καὶ νὰ ἀποδεικνύεται ἰσχυροτέρα ἀπὸ ἐκείνην; Δὲν εἶδες νὰ συμβαίη τὸ ἴδιον καὶ μὲ τοὺς ἰσραὴλ τοῖς παῖδας; Δὲν ἀκούεις καὶ τὴν παρρησίαν ποῦ λέγουν ὁ ἔξω, ὅτι ἡ προαίρεσις γίνεται δευτεῖρα φύσις ἀπὸ τὴν συνθέσιν; Ἐγὼ δὲ θὰ ἔλεγα ὅτι γίνεται καὶ πρώτη, ὅπως ἀπεδείκθη ἀπὸ τὰ προλεχθέντα.

Βλέπετε ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ προαίρεσις νὰ ἔχη καὶ φυσικὴν σταθερότητα διὰν εἶναι γενναία καὶ ἀποκαταστακὴ καὶ ὅτι εἶναι προτιμώτερον νὰ λαμβάνῃ τὸν θάνατον ἢροῦ διαλέξῃ ³⁹⁹ Α κανεὶς καὶ θέλησιν κατὰ-παρὰ διὰν εἶναι ἠγαθωσμένως νὰ τὸ πράξῃ. Τοῦτο εἶναι τὸ καλύτερον ἀπὸ ὅλα ὅπως διὰν λέγῃ «παπαδῶ μου τὸ σῶμα καὶ δουλοαγῶνά» (Α' Κορ. 9, 27). Μάλιστα, ἐγὼ τὸν ἑαυτῶν τότε ἐσπέρῳ, διὰν τὸν βλέπω νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀρετὴν διὰ χωρὶς κόπον, ὥστε νὰ μὴν εὐρίσκουν ἀρραγῆς πρὸς ἀσυνείρησιν οἱ μετὰ αὐτὸν θροσίζομενοι εἰς τὴν εὐσκόλιαν τοῦ Παύλου. Καὶ διὰν πάλιν λέγῃ: «τῷ κόσμῳ δουλοαγῶνά» (Γαλ. 6, 14), στεφανώσω τὴν προαίρεσίν του. Διότι εἶναι δυνατόν —καὶ θεοδίκως εἶναι— νὰ μμηθῇ κανεὶς τὴν δύναμιν τῆς φύσεως διὰ τῆς ἐπιμονῆς προαίρεσός. Καὶ ἂν φέσωμεν εἰς τὸ μέσον τὸν Παῦλον, αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀρετῆς, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ ἀγαθὸν ποῦ προσέκειν εἰς αὐτὸν ἡ προαίρεσις ἐπέτευκε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἰσχυρότητα τῆς φύσεως; B Διότι ὑπέφερε μὲν διὰν ἐκτύπητο, καὶ μάλιστα πεσφρονούσε τὸν πόνον διὰ ἀληγίτερον ἀπὸ τὸς ἀουμῆτους δυνάμεις; αἱ ὁποῖαι δὲν ὑποφέρουσιν, ὥστε μπορούμεν νὰ τὸν ἀκούσωμεν νὰ λέγῃ τοὺς λόγους ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι τὸν κῆρυττον νὰ μὴν θεωρῆται ὁμοίως πρὸς ἡμᾶς κατὰ

φύσιν. Διότι όταν λέγῃ· «ἐμοὶ κόσμος ἐσπαύριται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ» (Γαλ. 6, 14) καὶ πάλιν «ὡς δὲ οὐκέτι ἐγώ, ἤδη δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλ. 2, 20), τὴν ἄλλο ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς παρὰ μόνον ὅτι ἐφυγε καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ σῶμα του; Τὴν δὲ εἰρη δὲ κανεὶς όταν λέγῃ· «ἔδωκε μοι ἀκόλαστον τὴν σαρκαί, ἀγγελοσ σατάν» (Β' Κορ. 12, 7); Αὐτὸ δὲ δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν ἀπὸ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ πόνος σταματοῦσε μόνον εἰς τὸ σῶμα. *Ὅσα ἐπειδὴ δὲν ἐπενοῦσε μέσα, Ἐ ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ τὴν δυνατὴν προαίρεσίν του τὸν ἀπέκρουε καὶ τὸν ἐξεδίωκε, Τὴν δὲ εἴπῃ ἢ κανεὶς όταν ἀναφέρει καὶ ἄλλα πρὸ ἄριστομάσια ἀπὸ αὐτῶ, καὶ όταν καίρη διότι ὑπερέχει, καὶ όταν καυχῆται ἐὰν τὰ θεσπῆ του; Τὴν ἄλλα δὲ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ εἴπῃ ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, ὅτι δηλοῦν τὸ νὰ λέγῃ «ἐπιπαύρις μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγία, μίσητος ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γέννημα» (Α' Κορ. 9, 27), ἀποδεικνύει τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως. Μὲ αὐτὰ δὲ τὰ ὅποια οὐκ εἶπα ἀποδεικνύεται ἡ ἐγγύτητα τῆς προαίρεσως.

Διότι δὲ τὸν λόγον αὐτὸν ὑπάρκουν καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ, διὰ τὸ νὰ μὴ νομίσῃ δὲ αἰτίας τῶν θαυμασίων καὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων ὅτι ὁ Παῦλος ἠνέκα εἰς ἀπαρρησαστὴν D φρόσιν καὶ καταληφθεὶς ἀπὸ ἀπάγων, ἀλλὰ καὶ δὲ νὰ μὴ καταληφθεὶς ἐξ αἰτίας τῶν μικρῶν αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν του φυσικῆν, ἀλλὰ ἀφοῦ καὶ μὲ αὐτὰ πάλιν θαυμάσιος, νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀπάγων, νὰ ἀδηγήσῃ τὸν ἑαυτὸν σου εἰς καλὸς ἐπιπάριος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀναφέρει καὶ τὸ θέμα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μὲ ὑπερβαλὴν, μᾶλλον δὲ οὐκ μὲ ὑπερβαλὴν ἀλλὰ μὲ εὐγνωμοσύνην, διὰ τὸ πιστεύειν ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἰσοκῶν του, Ἄγει δὲ καὶ τὸ σχετικὸ μὲ τὴν προθυμίαν, δὲ νὰ μὴ κομίσῃ καὶ ρακαλλίης, ἀφοῦ φοριώτης τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν. Καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι δὲ ἄλλα ὑπάρκουν εἰς τὸν Παῦλον ἀκριθὴ μέτρα καὶ κανόνες.

Ἀλλὰ ἐκαυτήρισε κάποτε E τὸν καλκαυρὸν Ἀλέξανδρον (Β' Τιμ. 4, 14). Καὶ τὴν σημαίνει τοῦτο; *Ὅτι ὁ λόγος του δὲν ἐκνεῖτο ἀπὸ θυμῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πόνον. Καὶ δὲν ἐλυπεῖτο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τὸ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀνθρώπιτος εἰς τὸ κήρυγμα, ἔσαν γὰρ ἀνθρώπιταις, λέγει, ὅτι εἰς ἐμὲ ἄλλα τοῖς ἡμετέροις λόγοις (Β' Τιμ. 4, 15). *Ποτε ἡ καρτὰ δὲν ἐδεικνε μόνον τὸν πόνον του διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ παρηγοροῦσε καὶ τοὺς μαθητάς. *Ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν ¹⁰ A νὰ σκανδαλίζωνται, όταν ἐβλέπων ὅτι αὐτὸ πρὸ ἐκοντιάνοντο πρὸς τὸ κήρυγμα δὲν ἐβόθωναν τίποτε, διὰ τοῦτο τὸ εἶπεν αὐτῶ. Ἀλλὰ καὶ κάποτε κατηγόρηθη μερικὸς ἄλλος λέγων· «ἐπειρ ἔδεικον παρὰ Θεῶν ἔντατο-δοῖναι τοῖς θλιβούσιν ἡμᾶς ἄλλων» (Β' Θεσ. 1, 6), ὅτι δε-

δαίως ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ταπεινωθῶν ἐκεῖνος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παρηγορήσῃ ἐκεῖνους οἱ ὅποιος ὑπέφεραν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ προσθέτει· αὐτοῖς τοῖς θλιβόμενοις ἀνεῖται» (Β' Θεσ. 1, 7).

*Ἐπειδὴ όταν ὁ ἴδιος ὑπερέχει κατὰ δυσάρεστον, ἔκουσε πῶς φιλοσοφεῖ καὶ πῶς συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ἀναπάριους, λέγων· «ἐκαστοῦ μόνου ἐλλογούμεν, δικαίον ἀνεκρίμαθα, ἄλασκησιμῶμεν παρακαλούμεν» (Α' Κορ. 4, 12-13). Ἐδὲν δὲ ἔλεγες ὅτι αὐτῶ B καὶ λέγονται ἡ γίνονται ὑπὲρ τῶν ἄλλων εἰς αὐτὸ ἀποτέλεσμα ὄρητις, εἶναι καρὸς νὰ εἴπῃς ὅτι καὶ τὸν Ἐλίαν ¹¹ ἐτόφλασεν ἀπὸ ὄρητις καὶ ὕδρουσιν, καὶ ὅτι καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ ὄρητις ἐφόνευσε τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάββαρον. ¹² Ἀλλὰ δὲν εἶναι κανεὶς τόσο ἀνόητος καὶ ἄληθης ὥστε νὰ εἴπῃ τέτοια πράγματα. Τὸν βλέπομεν δὲ καὶ νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ πολλά, νὰ ὅποια φαίνονται κατώτερα, ἀλλὰ αὐτὰ ἀκριθῶς εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια δεῖκνουν τὴν ἐπιεικειάν του. Διότι ὅταν παραδῶν εἰς τὸν σατανᾶν αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐπάρνευσε εἰς τὴν Κόρινθον, τὸ πρῶτον ἀπὸ πολλῆν ἄγνοιαν καὶ φιλόστοργον διάνοιαν. ¹³ Καὶ τοῦτο τὸ δεῖκνει καὶ μὲ τὴν δευτέραν ἐπιστολήν. C Καὶ όταν ὑπελιτῆ τους Ἰουδαίους καὶ λέγῃ· «ἐφάρθεν αὐτοὺς ἡ ὄρητις εἰς τέλος» (Α' Θεσ. 2, 16), δὲν τὸ πράττει αὐτῶ, ἐπειδὴ καταλήφθη τυκὸν ἀπὸ ὄρητις (διότι τὸν ἀκούει νὰ προσεῖκεται συννεκῶς ὑπὲρ αὐτῶν), ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς φοβίσῃ καὶ νὰ τοὺς ἐκμῆ καλυτέρους. Ἀλλὰ ὕβρισε τὸν ἱερέα, λέγων, ὅταν τοῦ εἶπε· εὔπειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖτε κενονομῶναι (Πρόξ. 23, 3). Καὶ τέρμεν ὅτι μερικῶ, δικαιολογούντες τοῦτα, λέγουν ὅτι τὰ λεχθέντα ἀποτελοῦν προφητεῖαν. Καὶ ἐγὼ δὲν κατηγορῶ αὐτοὺς πρὸς τὸ λέγουν, διότι συνέθη καὶ αὐτὸ καὶ εἶπε ἀπέθανεν ἐκεῖνος. Ἐδὲν δὲ κάποιος εἶναι κερρότερος ἐκείνου καὶ ἐταμένη καὶ κάρνην κατὰ ἀκομὴ πρὸ περιεργον, τοκμῆσι νὰ εἴπῃ· —Καὶ ἐν D ἦτο προφητεία, διὰτὶ ἀπελογεῖτο ὁ Παῦλος λέγων· οὐκ ἤβαν ὅτι ἀκαρτερες ἐσπῆ (Πρόξ. 23, 5); Τότε θὰ τοῦ εἴπαμεν ὅτι τὸ ἔκρινεν αὐτῶ ὁ Παῦλος, διὰ τὸ παιδαγωγῆσαι καὶ νὰ νοθεύσῃ τοὺς ἄλλους νὰ φέρωνται ἐπὶ ἐπιεικειαν πρὸς τοὺς ἄκαρτους, ὅπως ἔκανε καὶ ὁ Χριστός. Διότι ἐνθ' εἶπε πολλά ῥησέρη καὶ ἀνέγκουσι πράγματα διὰ τοὺς Τραυματίους καὶ τοὺς Φαρισαίους, λέγει· ἐπὶ τῆς καθέρας Μωυσοῦς ἐκάρθων οἱ Τραυματίες καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα αὐν, ὅσα ἐν λέγοντι ἡμῶν ποιεῖν, ποιεῖτε»

41. Βλέπε Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, κεφ. 18.

42. Βλέπε Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, κεφ. 6.

43. Βλέπε Α' Κορινθίους 8, 5.

(Ματθ. 23, 2-3).

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὁ Παῦλος ἐκάρτησε καὶ τὸ ὄψιμα καὶ ἐπροφύησεθεν ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ. Ἐάν δὲ ἀπεμάκρυνε καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπὸ κοντῶ του, τοῦτο τὸ ἔκρινεν ἀπὸ λόγους προνοίας διὰ τὸ κήρυγμα.⁴⁴ Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι Ἐπιφορημένος μετὰ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀκνηρὸς οὔτε δευλός, ἀλλὰ ἀνδρείος καὶ ἰσχυρός. Οὔτε πρέπει νὰ ἀναλαμβάνῃ κανεὶς τὸ καλὸν αὐτὸ ἐμπόριμα, εἴναι δὲν πρόκειται νὰ παραδώσῃ εἰς ἀνάλλαγμα τὴν ψυχὴν του μυριάς φορές εἰς θάνατον καὶ κινδύνους, ὅπως λέγει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς· εἰ τις θέλει ἄψω μου ἑλθεῖν, ἀπαρνησάτω ἑαυτὸν καὶ ἄραται τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.⁵¹¹ Α καὶ ἀκολουθήτω μοι (Ματθ. 16, 24). Διότι ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει τέτοιον διδάξαν διδάττει καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἄρκεῖ δὲ περισσοῦτερον, ὅταν κἀθετα ἡσυχος καὶ συγκεντρωμένος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, παρὰ ὅταν παρουσιάζεται εἰς τὸ μέσον καὶ σηκίωται φορτίον βαρύτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις του, διότι τότε κἀνετα καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους τοῦ ἔχουν ἐμπιστευθῆ.

Διότι πῶς δὲν εἶναι παράλογον, ἐνῷ ὅταν δὲν κατέχη κανεὶς τὴν πένην τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν μάχην πρὸς τὸ κύμασι, νὰ μὴ παύσῃ εἰς τὰ κέρια του τὸ πλοῖον, ἀκόμη καὶ ἐν τὸν πλέουσι πολλοὶ νὰ τὸ πῶθῃ, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἐξέρχεται διὰ τὸ κήρυγμα νὰ σηκίωσῃ εἰς αὐτὸ εἰς καὶ ὡς ἔπαυεν καὶ νὰ ἀναλάβῃ πρῶτα τὸ ὅποιον μπορεῖ νὰ γένη πρόξενον μυρίων θανάτων; Διότι οὔτε ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου, οὔτε αὐτὸς ποῦ μονομαχεῖ μετὰ τὸ θηρία, οὔτε αὐτὸς ποῦ θέλει νὰ μονομαχῆσῃ, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀρείλει νὰ ἔχῃ τὴν ψυχὴν του τόσον πρόθυμον Β διὰ νὰ ἀντιμετώπισῃ θανάτους καὶ σφαγὰς, ὅσον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει τὸ κήρυγμα. Διότι οἱ κίνδυνος εἶναι μεγαλύτεροι καὶ οἱ ἀντίπαλοι εἶναι χειρότεροι καὶ τὸ νὰ σφαγῆ κανεὶς ἔτσι δὲν εἶναι κάτι ἀσημαντόν. Διότι τὸ ἔπαθλον εἶναι ὁ οὐρανός, καὶ ἡ τιμωρία δὲ αὐτοῦς ποῦ ἀπειθαρχοῦσι εἶναι τὸ πῦρ, ἡ ἀπάθεια δηλαδὴ τῆς ψυχῆς ἢ ἡ οὐτερία.

Ὅχι δὲ μόνον αὐτοῦς ποῦ ἀναλαμβάνει νὰ κηρύξῃ πρέπει νὰ εἶναι τόσον ἔτοιμος ἀλλὰ καὶ γενναῖός ὁ πιστός. Διότι προτρέπει τοὺς πάντας νὰ σηκίωσιν τὸν σταυρὸν καὶ νὰ ἀκολουθήσων τὸν Χριστόν. Ἐάν δὲ πρέπει νὰ τὸ κάμωσι αὐτὰ ὅλοι, τότε πολὺ περισσοῦτερον οἱ διδάκαλοι καὶ ποιμένες, μετὰ τὸ τὸν ὁποῖον συγκατελέγετο τότε καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ λε-

44. Βλέπε τὸ ἀποσπασμὸν τῆς ἀπομνημῆς τοῦ Ἰωάννου (Μάρκου) εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15, 37-38.

γόμενος καὶ Μάρκος. Διὰ τοῦτο καὶ δικαίως ἀπεμακρόνη, διότι, ἐνῷ εἶχε τότε C τὸν θάνατον του εἰς τὸ ἐμπόριον μέρος τῆς φάλαγγος, ὁφέρετο μετὰ πολλὴν ἀνανδρίαν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀπεμάκρυνεν ὁ Παῦλος, διὰ νὰ μὴ γένη ἐμπόδιον ἢ ἀκνηρία του εἰς τὴν παρεῖαν τῶν ἄλλων. Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Λουκῆς ὅτι ἔλαθε χάριαν φιλανθρωπίας μεταξὺ των, μὴ νομίσει ὅτι τοῦτο εἶναι ἀμάρτημα. Διότι τὸ νὰ ἐξοργισθῆ κανεὶς δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐξοργισθῆ ἀδικῶς καὶ χωρὶς λόγων· ἄνομος γὰρ ἄδικος, λέγει, οὐκ ἀδικηθήσεται (Σοφ. Σειρ. 1, 22). Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν· ἐὼ ὀργίζομενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰς· (Ματθ. 5, 22). Ὅχι ὁ θυμὸς γενναῖός, ἀλλὰ ὁ ἄδικος θυμὸς. Καὶ ὁ προφήτης δὲ λέγει· ἐργάζεσθε καὶ μὴ ἀμαρτάνετε (Ψαλμ. 4, 5 Ἐφεσ. 4, 26). Διότι ἂν δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιώμεθα τὸ πάθος οὔτε ὅταν τὸ ἀπαιτοῦν αἱ περιστάσεις, ματαίως λοιπὸν καὶ ἀδικῶς μὲς ἔχει δοθῆ. D Ὅμως δὲν πύρισκεται ἐντὸς μας ματαίως. Ὁ δημιουργὸς τὸ ἐφύσευσεν αὐτὸ τὸ πάθος ἐντὸς μας, διὰ νὰ διεγείρῃ τὴν νουθεσίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἐξυποθῆ τὸν κοπιώμενον καὶ χωρὶς θέλησιν. Καὶ ὅπως ἡ σφυραλόπησις δυναμάνει τὸν σίδηρον, ἔτσι βλάτε καὶ εἰς τὴν διάνοιαν μας τὴν δύναμιν τῆς ὀργῆς, διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιώμεθα ὅπως πρέπει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τὴν ἐκρησματοποίησε πολλὰς φορές καὶ ἦτο ποῦ ἔπαθμος ὅταν ἦτο ὀργισμένος ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ ἠπαλοῦσαν μετὰ ἐπιείκειαν, ἐπειδὴ τὰ πάντα τὰ ἔκανε πρὸς χάριαν τοῦ κηρύγματος εἰς τὸν κεφάληλον καιρὸν. Διότι ἡ ἐπιείκεια Ἐ δὲν εἶναι γενναῖός καλόν, παρὰ μόνον ὅταν τὸ ἀπαιτοῦν αἱ περιστάσεις. Ὅποτε, ἐάν δὲν συντρέχῃ λόγος καὶ ἐκεῖνῃ εἶναι ἀκνηρία καὶ ἡ ὀργὴ εἶναι θρασύτης.

Ὅλα δὲ αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα διὰ νὰ ἀπολογηθῶ ὑπὲρ τοῦ Παύλου, διότι ὁ Παῦλος δὲν ἔχει ἀνάγκη τῆς γλώσσης μας, καὶ ὁ ἔπιανός του δὲν γίνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν.⁵¹² Α Τὰ εἶπα διὰ νὰ παιδαγωγῆσαι αὐτοῦς ποῦ μετὰ ἡκούσαν νὰ πράττουν τὰ πάντα, ὅταν πρῶτα, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω. Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορώμεθα νὰ θυσίωμεθα πάντοτε κερδοσμένοι καὶ νὰ καταπέσομεθα μετὰ πολλὴν ἐπιφάνειαν εἰς τὸν ἄκαιρον καιρὸν καὶ νὰ κερδίσωμεθα τοὺς ἀπολόγους στεφάνους, διὰ τοὺς ὁποῖους εἶπε νὰ γίνωμεθα ὄχι διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλευθιμίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἄνηκε ἡ δοξα καὶ ἡ δύναμις πάρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ

Β Όταν αόμοι που βαστάζουν τα βασιλικά σύμβολα μπαίνουν εις τὰς πόλεις, και ἔρχον πριν ἀπὸ αὐτοῦς αἱ σάτυγγες, και προπαρεύονται πολλοὶ στρατιῶται, εἶναι συνήθεια νὰ τρέχη ἄλλος ὁ κόσμος διὰ νὰ δαύσῃ τὸν θύρουδον και νὰ ἴδῃ τὸ βασιλικὸν σύμβολον νὰ τὸ κρατοῦν ὑψηλὰ και τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ποῦ τὸ βαστάζει. Ἐπειδὴ λοιπὸν και ὁ Παῦλος μπαίνει σήμερα δια εἰς πόλιν ἄλλὰ εἰς τὴν αἰκουμένην, δε πρέξουμεν ἄλλο. Διότι και αὐτὸς βαστάζει σὺμβολον δια τοῦ ἐπαγγεῖου βασιλέως C ἄλλὰ τὸν σταυρὸν τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως Χριστοῦ και προπαρεύονται δια ἄνθρωποι ἄλλὰ ἀγγελιοὶ, και πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ποῦ βαστάζεται ἄλλὰ και διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ ποῦ τὸ βαστάζει. Ἐάν δὲ εἰς ἐκείνους αἱ ἄποιοι φροντίζουν μόνον διὰ τὴν προσωπικὴν των θίον και δὲν ἐκτελοῦν κανὲν δημόσιον λειτουργημα, ἔχουν δοθῆ ἀπὸ τὸν θεοπότην των ἄλλων φύλλικες, ὅπως λέγει και κάποιος: εἰ ἀγγελος ὁ ρυθμιζόμενος με ἐκ νεότητός μου (Γεν. 48, 16). Πόσον μᾶλλον παραστέκουν αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀναλάβει ἐπάνω των ἀδελφῶν τὴν αἰκουμένην και σημαίνουν τὸσον μεγάλον ἔχον διαρκῆ.

Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀξιομῆ τὸσον μεγάλης τιμῆς ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ ἄρχειου εἶναι ἐνδοξημένοι με ἡμέρα, ἔχουν σταλιζόμενον τὸν τράχηλον με χρυσοῦ κοσμήματα και εἶναι ὀλόκληροι λαμπροσπασμένοι, ὁ δὲ Παῦλος φορᾷν ἄλυσθρα D ἀνὰ χρυσοῦ βαστάζει τὸν σταυρὸν κτυπόμενος, ὀποφέρων και λαμπροσπασμένος. Ἄλλὰ μὴν κερὸν καλύτερον και λαμπρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο και ἀγαπῶν εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο δὲ και δὲν ἐκουράζεται, ὅταν τὸ ἐκράτῃ. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, ὅτι δηλαδὴ μέσα εἰς τὰ δεσμά και τὴς μοστιγώσεως και τὰ στήγματα ἤτο λαμπρότερος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι φοροῦν τὴν βασιλικὴν πορφύραν και τὰ διάδημα. Ὅτι δὲ ἤτο λαμπρότερος ἀπὸ ἐκείνους και δὲν ἀποτελοῦν κακῆρα αὐτὰ ποῦ εἶπα, τὸ ἀπέδειξαν τὰ ἐνδόματα του. Διότι και μόρια διαδήματα και δοσάθητε πορφύρα ἐνδόματα E ἂν θέσῃς ἐπάνω εἰς ἓνα ἄρρωστον, δὲν θὰ κατορθώσῃς οὔτε κατ' ἔλαττον νὰ μετριάσῃς τὸν πυρετὸν του.

Τὰ ἐργατικά ἔμας ἐνδόματα τοῦ Παύλου, ὅταν ἐπιλησίζον τὰ σῶματα των πασόντων ἀπεμάρτυρον καθε ἀσθένειαν. Καὶ δικαίως. Διότι ἔάν οἱ λησται θλέπντες τὸ βασιλικὸν σύμβολον δὲν τολμοῦν νὰ ἐπιτεθοῦν ἄλλὰ φεύγουν προτροπῶδη καρὶς νὰ στραφοῦν πρὸς τὰ ὄπισθι, πολλὸ περισσότερο φεύγουν και οἱ ἀσθένεια και οἱ δαίμονες ὅταν βλέπουν τὸν σταυρὸν. Τὸν ἐκράτῃ δὲ ὁ Παῦλος δια διὰ νὰ τὸν κρατῇ αὐτὸς μόνον, ἄλλὰ ¹¹³ A διὰ νὰ κέρη και ἄλλους τοὺς ἄλλους τέταπος και νὰ τοὺς διδάξῃ, νὰ τὸν κρατοῦν. Διὰ τοῦτο και ἔλεγε: κρηται μου γίνεσθε, καθὼς ἔχετε τόπον ἡμέρας (Φιλιπ. 3, 17) και ἄλλο: εἰ εἴθετε και ἤκούσατε ἐν ἐμοί, ταῦτα πρόσσετε (Φιλιπ. 4, 9). Εἰς ἄλλο σημειὸν δὲ πόλιν εἰμὴν ἐκράτῃ σὺ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύων, ἄλλὰ και τὸ ἔμπρ αὐτοῦ πάσκειν (Φιλιπ. 1, 29). Διότι τὰ ἀξιώματα τῆς παρούσης ζωῆς τότε φαίνονται μεγαλύτερα, ὅταν τὰ κρατῇ ἐν και μόνον πρόσωπον. Διὰ τὸ πνευματικά ἔμας συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Καὶ μέλλοι τὸτε εἶναι λαμπρότερα ἢ τιμῆ, ὅταν ἐκράτῃσιν πολλοὶ εἰς τὴν πρώτην θέσιν και ὅταν ὁ τριήμερος δὲν εἶναι μόνον ἕνας ἄλλὰ ἔση κοντὰ του πολλοὺς ποῦ ἀπολαμβάνουν τὴν ἴδιαν τιμὴν.

Βλέπετε λοιπὸν ἄλλους αὐτοὺς ποῦ βαστάζουν σῶμβολα και τὸν καθένα ἀπ' αὐτοῦς νὰ βαστάξῃ τὸ ἄνωμά του ἐνώπιον λαόν B και βασιλέων και τὸν Παῦλον ἐνώπιον τῆς γενένης και τῆς καλοῦσεως. Ἄλλὰ δὲν τὸ εἶπεν εἶναι, διότι ἐκεῖνοι δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ἀνθέξουν. Εἶδες πόσον ἀρετὴν ἡμῶρες νὰ δεχθῇ ἡ φύσις μας; Ὅτι δὲν εἶναι τίποτε παλιωμότερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, δαίμων και ὅταν μὲνη θνητός; Διότι, τί μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτὸν μπορείς νὰ ποῦ ἀνοφέρης; Τί δὲ ἴσον; Πόσον ἀγγέλου δὲ και ἀραγγελίων εἶναι ἰσάμεις ἐκεῖνος ὁ ὅποιος εἶπε τὸν λόγον αὐτὸν; Διότι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος με θνητὸν και φθαρτὸν σῶμα ἔδωκε νὰ πάντα διὰ τὸν Χριστόν, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸν ὅποιον ἤτο κύριος ἢ μᾶλλον ἐκεῖνο τὸν ὅποιον δὲν ἤτο — διότι ἔδωκε και τὰ παρόντα και τὰ μέλλοντα και τὰ ὑψηλὰ και τὰ ταπεινὰ και τὴν ὀπλάσιον κτίον —, ἐάν ἤτο C κατὰ φύσιν ἀόμοτος, τί δὲν θὰ ἔλεγε, τί δὲν θὰ ἔκανε; Διότι και τοὺς ἀγγέλους, διὰ τοῦτο τοὺς θαυμάζω, ὅτι ἀπέκτισαν τέτοιον τιμὴν και δια διότι ἦσαν ἀάματα — ἐπειδὴ και ὁ διάβολος εἶναι ἀάματος και ἀάματος ἄλλὰ εἶναι κερότερος ἀπὸ ἄλλους ἐπειδὴ ἀντιτάξῃ εἰς τὸν δημιουργὸν του Θεόν. Ἐνεκα τοῦτου και οἱ ἄνθρωποι λέγμεν ὅτι εἶναι δυστυχέως δια ὅταν τοὺς ἴδμεν νὰ ἔχουν σῶμα, ἄλλὰ ὅταν τοὺς ἴδμεν νὰ μὴν τὴν κρημοποιῶν ὅπως πρέπει. Ἐπειδὴ και ὁ Παῦλος εἶπε σῶμα. D Πῶς λοιπὸν ἔγινεν ὁ Παῦλος τέτοιος; Καὶ με τὰς ἰδικὰς

του δυνάμει και με την βοήθειαν του Θεού. Τὸν ἐξορίσθη δὲ ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ὁ ἴδιος διέθετε τὴν δόξαν. Διότι ὁ Θεὸς δὲν μερλιπτεῖ ὑπὲρ αὐθένος.

Ἐάν δὲ ἔλεγε: Καὶ πᾶς ἦτο δυνατόν νὰ τὸν μισήσῃν ἐκεῖνος, ἄκουσε τί λέγει: ἐμμετρίαι μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ἔγνε μιστῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ οὕτε αὐτοῦ ποῦ εἶναι σύνδουλός σου; Ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ ἀποκόσῃ πρὸς τὸν Κύριον, ἐπὶ δὲν μπορεῖς οὕτε εἰς τὸν ἀδόουλον σου νὰ ἀποκόσῃ; Καὶ τί θὰ ἀπολογηθῆς δι' αὐτό;

Καὶ πᾶς τὸν Ε ἔμισήθη, θὰ εἴη κανεῖς; Τοῦτο πράξε-
 ἔξ το ἄπο τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸ προῖσιον ἀόκη. Ἀνῆλθεν ἐπειδὴ εἶχε τόσον μεγάλῃ φλόγα ἀπὸ τῆς θεῖας πηγῆς, ὥ-
 στε δὲν ἐκρεῖσθη οὕτε νὰ ἀναμένη νὰ εὐρῆ διδάσκαλον. Διότι δὲν ἐπερίμενε οὕτε τὸν Πέτρον, οὕτε πῆγε πρὸς τὸν Ἰάκωβον, οὕτε πρὸς κανένα ἄλλον, ἀλλὰ ἀνυμφεῖς ἀπὸ τὴν προθυμίαν ἐκείνου τόσον παλὸν τὴν πάλιν, ὥστε νὰ ἀρκωθῆ ἑνωτίον τοῦ ἀκλήρου πολέμου. Ἐπειδὴ καὶ ἴσαν ἦτο Ἰουδαῖος ἔκανε πράγματα ἀνάντερα ἀπὸ τὰς δυνάμεις του, ρίπτων εἰς τὰ θεμέα, συλλαμβάνων διὰ τῆς θεῖας καὶ προθυμῶ-
 νων εἰς ἠμείβεσ, Ἐποὶ καὶ ὁ Μωδοῖς, 514 Α. μολοντά δὲν τὸν εἶχε κεροτονήσας κανεῖς, ἤμειβεσε τὴν ἀδίσκον τὴν βορ-
 θάουιν κατὰ τὸν συμπαριστῶν του. Διότι αὐτὰ εἶνος ἀπό-
 δεῖξας γενναῖας ψυχῆς καὶ ἐλευθέρου φρονήματος, τὸ ἄπειον δὲν ἀνάστα νὰ σκαπῆ ἄμφος εἰς τὰ κακὰ τῶν ἁλλων, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὴν εἴη ἐκφορτίσει κανεῖς με τὸ ἔργον αὐτῶ. Τὸ εἶτι δὲ θεαῖας ἀνέλαβε τὸν ρόλον τοῦ προστάτου, τὸ ἀπέβεισεν ὁ Θεὸς, ἴσαν τὸν ἐκόλλεσε καὶ τὸν ἔταξεν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἕκ τῶν ἰστέρων.

Τοῦτο ἐπράξεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὴν παρέπιων τοῦ Παύλου. Διότι τὸ εἶτι ὁ Παῦλος ἐνήγγισσε σκαπὸ με τὸ νὰ ἀναλά-
 θῃ τὸ ἔργον τοῦ λόγου καὶ τῆς διδασκαλίας, τὸ ἐνανέρω-
 σεν ὁ Θεὸς ἀφοῦ τὸν, ὑδῆγησε γρήγορα εἰς τὸ ἀέλιμα τῶν διδασκάλων. Διότι ἂν μὲν ἀνελόμβανον τὸ ἔργον τοῦτο ἀπὸ φιλοδοξίαν, ἀγάστην πρὸς τὴν προπικαθεδρίαν Β καὶ διὰ νὰ ἱκανοποιήσων καὶ νὰ ὑπηρετήσων τοὺς αὐτοὺς των, ἐ-
 λόγως θὰ μπορούσαν νὰ κατηγορηθῶν. Ἀφοῦ ὁμος ἠγάπη-
 σαν τοὺς κινδύνους καὶ ἐπέπυραν εἰς τοὺς αὐτοὺς των θαι-
 νάτους διὰ νὰ σώσων ὁμος τοὺς ἄλλους, ποῖος εἶναι τῶ-
 σον ἄλλως, ὥστε νὰ κατηγορηθῇ τόσον μεγάλῃν προθυμίαν;
 Διότι τὸ εἶτι τὰ ἔσανον αὐτὰ ἐπειδὴ ἐπεδίωκον τὴν σωτηρίαν
 αὐτῶν ποῦ ἐκάνοντο, τὸ ἐνανέρωσε καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Θεοῦ
 καὶ ἡ καταστροφὴ ἐκεῖνων οἱ ὁποῖοι χωρὶς νὰ τὸ ἔδεικον ὁ-
 πέκτησαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν. Διότι καὶ ἄλλας φορές ἔχουν

ἀναλάβει καὶ ἄλλαι ἀντόκλητοι τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν προ-
 στασίαν, ἀλλὰ ἀπέθανον ὅμοι, ἄλλαι κατακόντες καὶ ἄλλαι
 κοπιώσθοντες ἀπὸ τὴν γῆν, ἡ ὁποῖα ἦνωσεν. Διότι δὲν τὸ
 ἔσανον αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ προστατεύσων, ἀλλὰ ἀπὸ
 ἀγάστην πρὸς τὴν προπικαθεδρίαν. Ὁ Εἰσεπήδησεν εἰς τὴν
 θασιλειαν ὁ Ὄζας, ἀλλὰ ἐπιμαρτήθη με λέπρον.⁴⁵ Εἰσεπή-
 δησε καὶ ὁ Σῆμων, ἀλλὰ κανεδικώσθη καὶ ἐκινδύνευσεν νὰ ἁ-
 ποθῆ.⁴⁶ Εἰσεπήδησε καὶ ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ἐστεφανώσθη ἕκ
 με ἱεροσύνην καὶ τιμῆς ἀλλὰ με δικασίον, κῆπος καὶ κεν-
 δύνους. Καὶ ἐπειδὴ εἰσεπήδησεν ἀπὸ πολλῶν ζῆλον καὶ προ-
 θυμίαν διὰ τοῦτο καὶ ἐστεφανώσθη καὶ ἔλαβε λαμπρότητα ἁ-
 κόμη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Διότι ὁμοις ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἐκτε-
 γῆ ἄρτων, δὲν δὲν κρηματωθῆ σκαπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι ἁ-
 ἕκας μεγαλιώτερος τιμωρῆς, Ὁ εἶσι καὶ ἴσαν δὲν κεροτονήθη
 κανεῖς καὶ ὁμοις διαρξέτω σκαπὸ — δὲν ἀναφέρωμαι εἰς τὴν
 ἱεροσύνην, ἀλλὰ εἰς τὰ ἄξιώματα ποῦ ἔχουν οὐκείον με τὴν
 φροντίαν τῶν πολλῶν —, τότε ἀξέει τὸ πέν. Διὰ τοῦτο δὲν
 ἐκόλλεσεν ἥσους καὶ δὲν ἀνέμενε οὕτε μίαν ἡμέραν ὁ Παῦ-
 λος, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁρμητικώτερος ἀπὸ τὴν φωτίαν, ἀλλὰ ται-
 ποφόρους με τὴν ἠνοδὸν του ἀπὸ τὴν ἱερὸν πηγὴν τῶν ὁδῶ-
 των ἦνωσε μέσο του ἱσχυρὰ φλόγα καὶ δὲν ἔλασεν ὑπ' ὄμων
 του οὕτε κινδύνους, οὕτε τὴν κλειθὴν καὶ τὴν κατασκόνην
 ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, οὕτε τὸ εἶτι δὲν θὰ τὸν ἐπίστευαν,
 οὕτε τίποτε ἄλλο σκαπὸ με αὐτὰ. Καὶ ἀφοῦ ἔλασεν ἄλλους
 ἀφθαλιμῶς, τοὺς ἀφθαλιμῶς τῆς ἀγάτης, Ε καὶ ἄλλην διέ-
 νωσαν, ἐξέκοθῃ με μεγάλῃν ὁρμῇν ὡς κελίμπος παρασύσων
 ὅμοι τὰ δόγματα τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀποδεικνύων με τῆς Γρα-
 φῆς εἶτι ὁ παρουσιασθεῖς ἦτο ὁ Χριστός. Ἄν καὶ δὲν εἶχε λέ-
 θεα, θεθαῖας, ἀκόμη πολλὰς διωρεῖς τῆς κῆτος καὶ δὲν εἶ-
 πον ὁθεσθῆ ἀκόμη νὰ λῶθῃ τῶσον Ἅγιον Πνεῦμο, ἐκρωσι-
 λῆθη ὁμοις ὁμοῖους ἀπὸ τὸν ζῆλον καὶ με τὴν ψυχὴν του ποῦ
 ἐβανωπῆντο καθήμενῶς ἐπρωτε τὰ πάντα. Καὶ ἴσαν νὰ ἡ-
 θελε νὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὸν χρόνον ὁ ὁποῖος εἶχε περῶσει,
 ἐπρωτε κατὰ τίποσων τῶσων τὰ πάντα καὶ κατεγίνετο με ἔ-
 πρωτελεσαν με τὸ ἔργον, 515 Α ὁπίτων τὸν αὐτόν του εἰς τὸ
 πᾶσων ἐπίστων μέρος τοῦ πολέμου τὸ ὁποῖον ἦτο γεμιστὸ
 ἀπὸ κινδύνους καὶ φόβους.

Καὶ ὁμοις ἐνῆ ἦτο τόσον τοιμηρὸς καὶ ὁρμητικὸς καὶ
 ἐβῆναιμε φλόγα, ἦτο πάλιν ποῦ εἰπεθεῖς καὶ ὑπέσους
 εἰς τοὺς διδασκάλους, ὥστε νὰ μὴν τοὺς ἀνησασθῆ παρὰ τὴν
 τῶσων ὁρμῇν τῆς προθυμίας του. Διότι καὶ τότε, ἴσαν ἔβερ-

45. Βίβλα Β' Παρλιπομένον, κερ. 26.
 46. Βίβλα Πράξεισ ἐπὶ Ἀποστόλων 8, 24.

μείνουν πάρα πολύ και ήτο οὐκ μαινόμενος ἀπὸ τὴν προθυμίαν και ἤλθεν και τοῦ εἶπαι διὰ ἔπιρετε νὰ ἀνεκωρήση εἰς τὴν Ταραῶν και τὴν Κασοῦρειον, δὲν ἀντεστάθη. Καὶ ὅταν τοῦ εἶπαι διὰ ἔπιρετε νὰ τὸν καταθέσῃ με σκοπὸν ἀπὸ τὸ τεῖχος, τὸ ἠγάθη, τὸν δουρατοῦλευσαν νὰ ἐξορῆται και δὲν ἀντεστάθη. Τοῦ εἶπαι νὰ μὴν εἰσέλθῃ εἰς τὸ θέατρον και ὑπήκουσεν. Ἐπει ἕνας ήτο παντοῦ και πάντοτε ὁ σκοπὸς του, τὸ συμφέρον τῶν πιστῶν, ἡ εὐφροσύνη, ἡ ἁμόνοια. Καὶ πάντοτε Β διεφύλασσε τὸν ἑαυτὸν του πρὸς χάριν τοῦ κηρύγματος. Ὅποτε ὅταν ἠκούσθη διὰ στέλνει τὸν ἀνεψιὸν του πρὸς τὸν κληρικόν ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐκασκευάσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τοὺς κινδύνους, και ὅταν ἐπακαλήθη τὸν καιροσ, και ὅταν ἐπιειχεται νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Ρώμην, μὴ νομίση διὰ οἱ λόγοι αὐτοῦ προδίδουσαν ἑνανθρίαν.

Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος στενάζει ἐπειδὴ ἤλθεν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν, πῶς δὲν θὰ προτιμῶσαι νὰ εἶναι μαζί με τὸν Χριστόν; Καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατακράνησε τοὺς οὐρανοὺς και τοὺς ἀγγέλους διὰ τὸν Χριστόν, πῶς θὰ μπορούσαι νὰ ἐπιθυμήσῃ τὰ παρόντα; Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸ ἔκαμεν αὐτό; Διὰ νὰ ἀσκαλήθῃ με τὸ κτήριγμα και νὰ φύγῃ μαζί με πολλοὺς ἀνθρώπους, ἄλλους στεφανουμένους. C Διότι ἐροῦσθε το μῆμας τυκῶν ἀνακαρούσαι ἀπὸ τὸν κόσηον αὐτὸν πιστός, χωρίς νὰ ἐκρ ἐπιτύχει τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν. Διὰ τοῦτα και ἔλεγε: ἐγὼ γὰρ ἐπιμένει τῷ σκοπῷ ἀνακαρότερον δι' ὑμῶς (Φιλιπ. 1, 24). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν και ἐπειδὴ ἔβλεπεν διὰ τὸ σκοπότηρον θὰ ἔβγαζεν ἀκατακτῆν ἀπόρσαιον δι' αὐτόν, ὅπως εἶπε και ὁ Φῆτος, ἐπεκαλέσθη τὸν Καισαρα. Ἐπολύσθη ἐδόναιο ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εἰ μὴ ἐπεκαλέσαιο τὸν Καισαρα (Πράξ. 26, 32). Καὶ ἐνῶ ἐδῆθη και ἀδηγήθη με πολλοὺς ἄλλους κητοῦσας, οἱ ὁποῖοι εἶπαν διαπρόχει ἀναρῆθητο κακοῦργήματα, δὲν ἐντρέπεται νὰ εἶναι δερμένος μαζί τιν, ἀλλὰ D και θρόνησε δι' ἄλλους τοὺς συμπάσαντας, ἂν και ὁ ἴδιος και θάρρος διέθετεν και ἐγνήριζεν διὰ ήτο ἀσφαλῆς. Καὶ ἔπαρσε τὸσην θέλωση δερμένος και ἐκαίρητο ὡσὸν νὰ τὸν πρόπεμπαν εἰς μέγα ἄδελμα. Διότι πράγματι τοῦ ἐπεφυλάσαστο μέγα κητόφθηρα, ἡ ἀσφάλως τῆς Ρώμης.

Παρά ταῦτα ὅμως δὲν ἐδειξεν ἀδικαροῖαν και δι' αὐτοὺς ποῦ ἦσαν εἰς τὸ πλάσιον, ἀλλὰ και ἐκεῖνος τοὺς ἐπαρηγόρησεν, διηγῆθεις τὸ θρησῆ ταν ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐπιληροσφοῦντο διὰ κῆνητες οἱ πῆσωντες μαζί αὐτοῦ δι' αὐτόν οἰκόντων (Πράξ. 27, 24). Τοῦτο δὲ τὸ ἔκαμεν διὰ διὰ νὰ ἐκνησθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς κῆμη νὰ τὸν πιστεύουσιν. Διὰ τοῦτο και ὁ θεὸς E ἐπέτρησε νὰ τραυμασῇ ἡ θάλασσα, διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ κόρη τοῦ Παύλου και με αὐτὰ εἰς τὰ ἄνωτα τὸν παρῶ-

σουςαν και με αὐτὰ εἰς τὰ ἄνωτα τὸν ὑψέρουσιν. Διότι τοὺς εἶπε συμβουλεύσαι νὰ μὴν ἀπαυλεύουσιν, και τὸν παρῶσαν και περιέσσαν εἰς θανάσιμον κίνδυνον. Καὶ ὅμως παρὰ ταῦτα δὲν τοὺς ἐπέτρηθ ἑναῖσας, ἀλλὰ ἐφρόνησε δι' αὐτοὺς, ὅπως ὁ πατήρσ διὰ τὰ παιδιὰ του, και ἔκαμε τὰ πάντα διὰ νὰ μὴν καθῆ κοινῆς.

Ὅταν δὲ ἔρῃσσε και εἰς τὴν Ρώμην, 316 A με πόσην ἐπέσσαν δὲν συνάζηται και ἐκαί; Πῶς δὲ ἔκλεσε τὰ σῶματα τῶν ἀπασιούτων χωρίς νὰ θέλῃ τὴν ἐλευθερίαν τιν; Καὶ δὲν ἐπαμῆτρε μόνον μέμας ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ ἐκαί ἐτροξε και εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Διότι ὅταν ἐκανόνουσεν, ἐπαρνε περισσότερον θάρρος και ἐγνήσε τολημῆτερος ἐξ αἰτίας τοῦ κινδύνου. Ὅχι δὲ μόνον αὐτοὺς ἀλλὰ και οἱ βοηθητὰ του ἐξ αἰτίας του. Διότι ὅπως, δὲν τὸν ἐβλεπαν νὰ ὑποκείτη και νὰ γίνεται δειλότερος, θὰ ὑποκαρούσαν ἴσως και αὐτοῦ, εἶσι και ἐπειδὴ τὸν εἶδον νὰ γίνεται πῶ ἀνθρώπος και νὰ ἐξεγείρηται και νὰ ἐπιτίθεται με περισσότεραν ὄρημν, ἐκῆρυσσαν με θάρρος. Φανερόντων δὲ τοῦτο ἔλεγε: Ἐγὼ τοὺς τελείους τῶν ἀδελφῶν, πεποιθότας Β τοῖς θεομῆς μου, περισσότες τολημῆ ὀφῆους τὸν λόγον λαλεῖν (Φιλιπ. 1, 14). Διότι ὅταν ὁ στρατηγὸς εἶναι γενναῖος και δὲν σφῶζει μόνον και φρονεῖται, ἀλλὰ και πληγῆνεται, κῶνη τοὺς στρατιώτας του πῶ παρότολμους και μάλιστα περισσότερον ὅταν πληγῆνεται παρὰ ὅταν πληγῆνῃ. Διότι ὅταν τὸν ἴδου λοιουμένον με αἰσῆτα και τραυματιμένον και παρὰ ταῦτα νὰ μὴν ὑποχωρῇ πρὸ τῶν ἐκῆρῶν, ἀλλὰ νὰ σῆκεται με γενναῖότητα και με πολλήμερον ὄρημν νὰ κητῆ τοὺς ἀντακλήτους χωρίς νὰ ὑποκῶτη εἰς τοὺς πῆνους, ἐπιτίθεται και αὐτὰ με περισσότεραν ὄρημν.

Τοῦτο λοιπὸν συνέθη και με τὸν Ποῦλον. Ἐπειδὴ τὸν C ἐβλεπαν φυλακισμένον νὰ κηρούση εἰς τὴν φυλακὴν και ἐνῶ ἐροσπῆνεται νὰ ὑποτάσῃ αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐροσπῆντων, ἐπαρναν περισσότερον θάρρος νὰ κηρῶντων. Διὰ νὰ δηλώσῃ δὲ τὸ γεγονός τοῦτο και ὁ Παῦλος δὲν εἶπεν ἄπλως «πεποιθότας» ἀλλὰ προσέθεσε «περισσότερας τολημῆν ἀρόθως τὸν λόγον λαλεῖν». Τοῦτέστιν περισσότερον τώρα παρὰ ὅταν ἤσαν ἐλεύθερος, ἐκῆρυσσαν χωρίς φόδον οἱ ἀδελφοί. Τότε ἀπιστοῦσε και αὐτοὺς περισσότεραν προθυμίαν, διότι τότε ἐξεγείρητο περισσότερον κατὰ τὸν ἐκῆρῶν, και οἱ πρόσθεται διωγητὰ D τοῦ εἶδαν περισσότεραν παρημόν και περισσότερον θάρρος. Ἐφυλακισθῆ λοιπὸν κῶνη και ἐκαίρητο ὅσων ὡσε νὰ ταράξῃ τὰ θεμέλια, νὰ ἀνοιχῇ τῆς θύρας, νὰ κῶμη ἀνακῶν του τὸν δεσμοφύλακα⁴⁷ και νὰ μετασῆσῃ οἰσε-

47. Βλέπε Παράσεις τῶν Ἀποστόλων, κηρ. 16.

δόν τὸν δικαστὴν του.⁴⁸ ὥστε νὰ λέγῃ «ἐν ἄλλοις με πεῖθετε κρατιανὸν γενέσθαι» (Πράξ. 26, 26). Ἄλλοτε πάλιν ἐλευθερώθη καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν ἐλευθεβόλησον τὴν ἀδήγησεν εἰς τὴν πόλιν.

Τὸν ἐκόλουσαν, ὡς μέλλοντες νὰ τὸν δικάσωσι, ἄλλοτε μὲν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοτε Ἐ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ δικασταὶ τοῦ θῆσαν μαθηταί. Οἱ ἀντίδικοι θῆσαν ὀψήσοι! Καὶ ὅπως ἡ φροσιὰ πρὸς θεὸν πᾶσι εἰς διάφορα ἔλλα καὶ δυναμῶσαι περισσώτερον καὶ παύσαι δόξαν ἀπὸ τὸ ὄλεον πρὸς βρισκαται κῆται της, ἔτοι καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ Παύλου ἐκέρχισεν ἐκεῖνους πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἀμάλτησεν, καὶ ἐκεῖνοι πρὸς τὸν ἐπολεμοῦσαν, ἀμαλατισθέντες ἀπὸ τοὺς λόγους του ἔγναν γρήγορα τροφὴ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν φωτὴν καὶ με ἀπὸς ὁ λόγος ἐγγυανῆντο ἀκῆη περισσώτερον καὶ ἐπροκαροῦσε καὶ εἰς ἄλλους. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν: «Ἄδεξαι, ἀλλ' ὁ λόγος οὐ θέεται» (Β' Τιμ. 2, 9). Τὸν ἐξάρχισαν 117 Α καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπετέλει δίκαιον. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἡμῶς ἦτο ἀποστολὴ διδασκάλων. Καὶ ἐκεῖνοι πρὸς θεὸν οἱ φίλοι καὶ οἱ ὁμοφροσῶντες τὸ ἔκανον οἱ ἐκθροί, οἱ ἀποστολὴν δὲν πρὸς ἀπέτησαν νὰ παραμῆνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς ἓνα τόπον, ἀλλὰ με τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὰς διώξεις τῶν περιέφεραν παντοῦ τὸν Ἰσραὴλ, ὥστε ν' ἀκούσωσι ὅλοι τοὺς λόγους του. Τὸν ἔδωσαν πάλιν καὶ τὸν ἐξήρθησαν περισσώτερον. Ἐξῆσαν τοὺς μαθητὰς καὶ ἔστειλαν διδασκάλους εἰς αὐτοὺς πρὸς θεὸν εἶχαν. Τὸν ἀδήγησεν εἰς μεγαλύτερον δικαστήριον καὶ ἀφέλησαν μεγαλύτερον πόλιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔπνευσαν αὐτοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ αἰτίας τῶν ἀποστόλων καὶ ἔλεγον: «Τὴν ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τοῦτοις. Με αὐτὰ πρὸς ἐπιχειροῦμεν ἐναντίον τῶν τοὺς ἐνδυναμῶμεν καὶ τοὺς πληθύνωμεν. Τὸν παρέδωσαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα Β διὰ νὰ τὸν φυλάξῃ με προσοχὴν, ἀλλὰ ὁ δεσμοφύλαξ ἐδέθη ἀπὸ τὸν Παῦλον με ἀκῆη μεγαλύτερον προσοχὴν. Τὸν ἔστειλαν με δεσμοφύλακας διὰ νὰ μὴν δεσμεύσῃ. Αὐτὸς δὲ κατήκρησε τοὺς δεσμοφύλακας. Τὸν ἔστειλαν μέσῃ θαλάσσης διὰ νὰ τὸν βοηθήσωσι ἔτοι καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ διανύσῃ συντόμως τὴν ὁδόν, καὶ τὸ ναύτησον πρὸς ἐρεσάλθησεν ἔγναν ἀφορμὴ νὰ καταρῆσῃ τοὺς συμπλέοντας. Ἀπελῶσαν με ἀφῆρα θασανιστήρια διὰ νὰ στασιάζῃ τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ αὐτὸ ἐδυναμῶμεν ὅλο καὶ περισσώτερον. Καὶ ὅπως ἔλεγον διὰ τὸν Κύριον ἀποκατενηματεν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἔλθωσι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἔρωσι καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος» (Ἰω. 11, 48) καὶ συνέβη τὸ ἀντίθετον — ἐπειδὴ ἐηλαθὴ τὸν ἐφόνευσαν C ὁ

48. Τὸν δεσφίλα Ἀγρίππην. Β1. Πράξεις 26, 2944.

πεβούλωσαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν τῶν, καὶ ἐκεῖνοι πρὸς ἐνάρχισαν ἐματόδια διὰ τὸ κήρυγμα θῆσαν ὀψήσοι θηκαὶ δι' αὐτὸ — ἔτοι καὶ ἔταν ἐκάρησεν ὁ Παῦλος, αὐτὸ πρὸς μετεχειρόντα διὰ νὰ στασιάζῃ τὸ κήρυγμα, τὸ ἐδυναμῶμεν καὶ τὸ ἀνάρχισαν εἰς ἀπερήγητον ἔθος.

Διὰ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἔς ἐκακοστήσαμεν τὸν ἐρευρητικὸν Θεόν, ἔς μακαρίσωμεν τὸν Παῦλον καὶ ἔς προσεικηθῶμεν νὰ ἐπιτάξωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἔθα ἀγαθὰ με τὴν πόλιν καὶ τὴν φιλονεικίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ἄποστολου καὶ μετὰ με τὸν ἀποστολὴν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.